

Juta Bernāne, Laima Pamiļjane, Vineta Vaivade

LATVIEŠU VALODA

mazākumtautību skolā

6. klase

Skolotāja grāmata

Metodiskais līdzeklis
komplektā ar mācību grāmatu
«Latviešu valoda 6. klasei mazākumtautību skolā»
Juta Bernāne, Laima Pamiļjane, Vineta Vaivade
ISBN 978-9984-815-24-4

Apstiprinājusi Latvijas Republikas
Izglītības un zinātnes ministrija
2009. gadā



Latviešu valodas aģentūra

Saturs

Priekšvārds	3
1. Latviešu valodas mācību komplekta vispārīgs raksturojums	5
2. Latviešu valodas mācību satura apguves metodiskais nodrošinājums	8
2.1. Latviešu valodas mācību programma	8
2.1.1. Mācību mērķis un uzdevumi	8
2.1.2. Mācību satura apguves plānojums	8
2.1.3. Latviešu valodas mācību sasniegumu vērtēšanas sistēma	16
2.2. Mācību satura tematu plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam.....	18
1. nodaļa. Kad vasara pagājusi.....	18
2. nodaļa. Es augu un mainos	27
3. nodaļa. Iepazīsimies! Mēs esam kaimiņi!	38
4. nodaļa. Svētki nāk!	50
5. nodaļa. Veselā miesā vesels gars	64
6. nodaļa. Kopā ar grāmatu.....	88
7. nodaļa. Muzejs – tas ir interesanti.....	92
8. nodaļa. Skola dažādos laikos	114
9. nodaļa. Es gribu zināt.....	124
10. nodaļa. Urrā! Brīvlaiks ir klāt!	133

UDK 811.174 (072)

Be 613

Projekta vadītāja *Skaidrīte Ivanišaka*

Māksliniece *Evija Stukle-Zuitiņa*

Redaktore *Aija Ozoliņa*

Tehniskā redaktore *Ilga Klotiņa*

Maketētājs *Edgars Švanks*

Recenzenti: *Arvils Šalme, Svetlana Neilande*

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar LR likumu „Par autortiesībām un blakustiesībām”.
Darba publicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā, kopumā vai daļām, tā izdošana,
izplatīšana masu saziņas līdzekļos, kā arī kopēšana ir stingri aizliegta bez LVA rakstiskas piekrišanas.

© 2013, LVA

ISBN 978-9984-815-25-1

Priekšvārds

Labdien, cienājamo skolotāj!

Latviešu valodas kā otrās valodas apguve un metodikas izstrāde sākās deviņdesmito gadu sākumā ar vairāku starptautisko organizāciju atbalstu. Vienotas izglītības sistēmu tolaik kavēja izglītojamo neatbilstošās valodas prasmes, tāpēc īpaša uzmanība tika veltīta latviešu valodas kā valsts valodas apguvei – vienam no latviešu valodas statusa valstiskās nodrošināšanas pamatvirzieniem.

Latviešu valodas apguvē notika pāreja uz komunikatīvo pieeju, pedagogi sāka izmantot interaktīvas metodes, iznāca daudzveidīgi mācību un metodiskie līdzekļi LAT2 apguvei, mainījās attieksme pret latviešu valodu.

No 2000. gada IZM, izmantojot Pasaules Bankas finansējumu, sāka īstenot Izglītības sistēmas attīstības projektu (ISAP), kura rezultātā tika izveidots arī LAT2 standarts un programma pamatzglītībā. No 2005. līdz 2008. gadam notika jaunā standarta ieviešana.

No 1999. gada līdz 2004. gadam bija pilnībā pabeigta pamatskolas pakāpeniska pāreja uz mācībām bilingvāli, un no 2004. gada vidusskolās, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, 60% mācību notiek latviešu valodā.

Latviešu valodas apguves pedagogiskais process mazākumtautību izglītībā pēdējos 15 gados ir kļuvis daudzveidīgāks gan pēc satura, gan pēc formas. Šajos gados ir padziļinājusies izpratne par LAT2 priekšmeta mērķi, uzdevumiem; pedagogi ir apguvuši un akceptējuši komunikatīvo pieeju otrās valodas apguvē. Ir uzlabojušās skolēnu valsts valodas prasmes, mācību vide ir sekmējusi latviešu valodas lietošanas biežumu, mainījusies attieksme pret valsts valodas apguvi.

Ir izveidoti jauni vispārējās vidējās izglītības standarti latviešu valodā un literatūrā, kurus sāks īstenot 10. klasē no 2009. gada. Tie ir kopīgi skolām, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, un skolām ar latviešu mācībvalodu.

Ir izveidojusies situācija, kad nepieciešams pilnveidot LAT2 apguvi, lai nodrošinātu gan valsts izvirzītās prasības latviešu valodas apguvei, gan mazākumtautību izglītojamo vajadzības: sazināties un veidot attiecības latviešu valodā, iegūt izglītību latviešu valodā, konkurēt darba tirgū, piedalīties interešu izglītībā un dažādās nodarbēs brīvajā laikā, iesaistīties sabiedrības dzīvē, ietekmēt sabiedrībā notiekošo un pilnveidot sevi. Šīs vajadzības nav iespējams apmierināt, ja nezina majoritātes valodu un ja tā nav apgūta pirmās valodas līmenī.

Jaunais LAT2 mācību komplekts 6. klasei, kurš sastāv no mācību grāmatas, darbavirtnīcas skolēnam un skolotāja grāmata, ir izveidots, lai palīdzētu īstenot izvirzītās prasības latviešu valodas apguvē un sniegtu mācību procesā atbalstu gan LAT2 pedagogiem, gan izglītojamajiem.

Atbilstoši LAT2 standarta prasībām latviešu valoda 6. klasei skolās, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, ir integrēts kurss, kurā ietilpst literatūras kā mākslas jomas un latviešu valodas kā valodu jomas saturs. Mācību saturā izmantotais tematiskais princips savukārt veicina starppriekšmetu saikni ar tādiem mācību priekšmetiem kā sociālās zinības un vēsture. Literatūras un valodas apguve savstarpējā saistībā, starppriekšmetu saikne ar sociālajām zinībām un vēsturi ļauj iegūtās zināšanas un prasmes izmantot sevis apliecināšanā daudz kultūru sabiedrībā, nodrošina sociokultūras kompetences pilnveidi un sekmē citu mācību priekšmetu apguvi.

Lai nodrošinātu vienotu didaktisko un metodisko pieeju un palīdzētu latviešu valodas skolotājiem plānot, organizēt un izvērtēt mācību procesu, kā arī sekmētu skolotāja radošo darbību, ir izveidots arī šis metodiskais izdevums – „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 6. klase. Skolotāja grāmata”.

Metodiskajā izdevumā ir mācību komplekta „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 6. klase” vispārīgs raksturojums, mācību satura apguves programma, kurā ir mērķis un uzdevumi, mācību satura apguves plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam, kā arī ieteikumi skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanai latviešu valodas apguves procesā.

1. Latviešu valodas mācību komplekta vispārīgs raksturojums

Mācību komplekts „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 6. klase. Mācību grāmata” un „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 6. klase. Darba burtnīca” ir komunikatīvi orientēts mācību līdzeklis, kurš balstās uz mācību procesa vispārdidaktiskajiem principiem:

- teorētiskās un praktiskās darbības vienotība;
- sistemātiskums un secīgums;
- saprotamība un pieejamība;
- individualizācija;
- brīva un radoša darbība;
- uzskatāmība;
- pozitīvs mācību emocionālais fons.

Mācību komplekta saturs ir veidots gan pa vertikāli (10 savā starpā saistīti temati, kas aptver skolēna interešu loku), gan pa horizontāli (valodas modeļu un likumību apguve).

Mācību komplekta izveidē ir ievērots tematiskais princips. Izmantojot tekstu, ir vieglāk izraisīt skolēna aktivitāti, attīstīt viņa prātu, jūtas un gribu, sekmēt viņa pieredzes izmantošanu mācību procesā. Konkrēto valodas līdzekļu lietojumu nosaka konteksts, t.i., teksts vai teksta daļa.

LAT2 mācību komplektā ir ietverti daiļliteratūras un citu žanru teksti, kas sekmē vispārcilvēcisko vērtību apguvi, latviešu etniskās kultūras tradīciju izpratni un palīdz salīdzināt skolēnu dzimtās un latviešu kultūras tradīcijas, meklējot kopīgo un atšķirīgo.

Mācību komplektā ietvertais saturs, piedāvātie uzdevumi un mācību organizācijas formas nodrošina daudzveidīgu valodas modeļu, valodas likumību apguvi kvalitatīvai saziņai un sekmē valodas funkciju izmantošanu saziņā. Mācību uzdevumi rosina skolēnus darboties patstāvīgi, sadarboties ar citiem, izvēlēties savu viedokli, paust un aizstāvēt to.

Mācību satura apguve pilnveido un nostiprina 4. un 5. klasē iegūtos priekšstatus, izpratni un paša pieredzi, sekmē valodas, komunikatīvās, sociokultūras un mācību kompetences pilnveidi vienotā veselumā. Valodas modeļi un likumības tiek apgūtas loģiskā sistēmā, ļaujot skolēnam apgūt apkārtējo pasauli, paplašināt savu pieredzi, balstīties uz to un ieraudzīt valodas vienību kopsakarū, lai 4.–6. klasē iegūtās zināšanas, prasmes un paša pieredze valodas izmantošanā 7.–9. klasē kļūtu par pamatu latviešu valodas apguvei tādā līmenī, kas nākotnē nodrošinātu vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standartu prasību izpildi latviešu valodā un kvalitatīvas tālākās izglītības ieguves iespējas.

Mācību grāmatā ir iekļautas daudzveidīgas saziņas situācijas, kurās skolēns mācās lietot valodu. Izvēlētie uzdevumi mācību grāmatā un darba burtnīcā nodrošina klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas apguvi.

Mācību satura apguvei paredzētie uzdevumi ļauj individualizēt mācību procesu, piedāvājot

- atšķirīgus resursus uzdevumu veikšanai;
- diferencētu apjomu;
- dažādu un skolēnu vajadzībām atbilstošu skolotāja atbalstu;
- dažādus un skolēnu vajadzībām atbilstošus metodiskos paņēmienus.

Skolēnam tiek piedāvāti dažādi radoši uzdevumi: vēstījums, apraksts un pārspriedumu rakstīšana, pasaku sacerēšana, projektu plānošana un īstenošana.

Mācību uzdevumu nosacījumi rosina skolēnus izmantot vārdnīcas, enciklopēdijas, internetu, motivējot mācīties latviešu valodu un izmantot to citu priekšmetu apguvē.

Lai veicinātu skolēnu pašvērtējuma un vērtējuma prasmju veidošanos, mācību uzdevumos ir iespējams paša padarīto salīdzināt ar paraugu, mācīties pēc iepriekš zināmiem kritērijiem, vērtēt savu un citu skolēnu darbu.

Attīstot mācību kompetenci, galvenokārt lasīšanas prasmi, informācijas apkopošanas, sistematizēšanas un izvērtēšanas iemaņas, LAT2 mācību saturs tiek integrēts visos mācību priekšmetos.

Mācību saturs komplektā ir sakārtots 10 tematos – nodaļās, kas aptver mācību priekšmeta „Latviešu valoda un literatūra” pamatizglītības standartā noteiktos tematiskos lokus:

es, citi, ikdiena un savstarpējās attiecības;
es, citi, brīvais laiks, veselīgs dzīvesveids;
es, citi, apkārtējā pasaule un savstarpējā mijiedarbība;
es, citi, zinātne, tehnika un informācijas ieguves avoti;
es, citi, skola un izglītība;
es, citi un kultūras dzīve.

1. nodaļa. **Kad vasara pagājusi**
2. nodaļa. **Es augu un mainos**
3. nodaļa. **Iepazīsimies! Mēs esam kaimiņi!**
4. nodaļa. **Svētki nāk!**
5. nodaļa. **Veselā miesā vesels gars**
6. nodaļa. **Kopā ar grāmatu**
7. nodaļa. **Muzejs – tas ir interesanti**
8. nodaļa. **Skola dažādos laikos**
9. nodaļa. **Es gribu zināt...**
10. nodaļa. **Urrā! Brīvlaiks ir klāt!**

Izvēlētie temati nodrošina mācību procesa komunikativitāti un funkcionalitāti, savukārt katrā tematā ietvertais lingvistiskais saturs nodrošina gramatikas apguvi un valodas kulturoloģisko aspektu.

Lai nodrošinātu skolēnu mācību kompetences, radošuma un patstāvības pilnveidi, mācību saturā ir ietverti 2 projekti: „Pārsteiguma ballīte draugam vai draudzenei” un „Veidojam avīzi par ...”.

Mācību grāmatā katra temata apguves sākumā skolēniem jautājumu formā tiek piedāvāti paredzami rezultāti, par kuru sasniegšanu skolēns var pārliicināties temata apguves beigās, atbildot uz piedāvātajiem jautājumiem.

Katra temata apguvei un projekta īstenošanai ir paredzēts noteikts stundu skaits. Katram tematam tas ir atšķirīgs, jo atšķiras tematā ietvertais lingvistiskais saturs. Skolotājs, protams, var mainīt tematam vai apakštematam paredzēto stundu skaitu. Mācību grāmatas vizuālā informācija nodrošina uzskatāmības principa ievērošanu un sekmē skolēna iztēli, kā arī palīdz izprast tekstu vai atsevišķas teksta vienības.

Apgūstamais lingvistiskais saturs ir apkopots likumu un tabulu veidā gan mācību grāmatas nodaļās, gan mācību grāmatas pielikumā.

Informācija par valodas teorijas jautājumiem ir ierāmēta un izcelta ar norādi „Atce-

ries!”. Skolēni un skolotājs to var izmantot dažādi, ņemot vērā skolēnu sagatavotības pakāpi, vajadzības un spējas. Valodas teorijas kopsavilkums, dažādas locīšanas paradigmas ir nepieciešamas,

- lai skolēni varētu veikt praktiskos uzdevumus;
- lai nodrošinātu iespēju skolēniem strādāt patstāvīgi, izmantojot pārskatus, tabulas, skaidrojumus;
- lai salīdzinātu valodas likumības latviešu valodā un skolēnu dzimtajā vai mācību valodā;
- lai skolēniem veidotos izpratne par latviešu valodas sistēmu.

Īpaši plaša ir informācija par darbības vārdu un vietniekvārdu. Tāpēc skolotājam jāņem vērā gan skolēnu iepriekšējos gados apgūtais, gan viņu spēju un uztveres līmenis.

Īpaši noformēta informācija grāmatas lappušu malās (vārdu, jēdzienu skaidrojumi un īsas atgādes, t.s. *špikeris*) sekmē skolēnu patstāvīgo darbību un piedāvā iespēju atkārtot, atcerēties, lietot pēc parauga.

Uzdevumu skaits mācību grāmatā un darba burtnīcā katrai stundai ir orientējošs.

Gandrīz katram uzdevumam ir apakšuzdevumi, tāpēc skolotājs kopā ar skolēniem izvēlas, kā tos veikt:

- a) var strādāt grupās un veikt dažus no apakšuzdevumiem, pēc darba veikšanas pārrunājot tos klasē;
- b) iespējams uzdevumus veikt mutvārdu formā vai rakstiski;
- c) iespējams mainīt arī apjomu, piemēram, 6 teikumu vietā izdomāt un uzrakstīt tikai 3 teikumus;
- d) gan mācību grāmatā, gan darba burtnīcā ir pietiekami daudz un dažādas grūtības pakāpes uzdevumu, lai skolotājs varētu realizēt individuālu un diferencētu pieeju.

Apzinoties, ka dažkārt skolēnam būs grūti veikt kādu uzdevumu, jo izpratne par valodas sistēmu vēl nav izveidojusies, skolēns tiek rosināts meklēt atbildes dažādās rokasgrāmatās vai arī jautāt skolotājam. Tas tiek darīts apzināti, lai skolēns mācītos meklēt mācību informāciju.

Skolotāja grāmatā ievietotos papildmateriālus skolotājs izvēlas atbilstoši stundas mērķim, skolēnu interesēm, vajadzībām. Papildmateriālus veido diktāti un atstāstījumi, darba lapas skolēniem – darbs ar tekstu pēc klausīšanās vai lasīšanas un pārbaudes darbi. Lai atvieglotu skolotāja darbu, ievietotas arī dažu grūtāko uzdevumu atbildes.

2. Latviešu valodas mācību satura apguves metodiskais nodrošinājums

2.1. Latviešu valodas mācību programma

Latviešu valodas mācību programma 6. klasei skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, izstrādāta saskaņā ar *Latvijas Republikas izglītības likumu, Noteikumiem par Valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem* (Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr. 1027) u.c. normatīvajiem aktiem.

Latviešu valodas programma 6. klasei paredzēta 140 stundām.

2.1.1. MĀCĪBU MĒRĶIS UN UZDEVUMI

Mācību priekšmeta mērķis

Pilnveidot skolēna latviešu valodas kā otrās valodas kompetenci, lai veicinātu valodiskās saziņas prasmes skolēna vecumam un vajadzībām atbilstošās saziņas situācijās, sekmētu latviešu valodas lietošanu citu mācību priekšmetu apgūvē un integrētu skolēnu Latvijas sabiedrībā.

Mācību priekšmeta uzdevumi

1. Pilnīgot prasmi izmantot dažādas saziņas funkcijas.
2. Nostiprināt un pilnīgot klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas prasmes.
3. Pilnīgot informācijas iegūšanas un vērtēšanas prasmes dažādu žanru tekstos.
4. Pilnīgot valodas funkcionēšanas likumību un īpatnību apguvi.
5. Attīstīt pareizrūpas un pareizrakstības prasmes atbilstoši latviešu literārās valodas normām.
6. Pilnīgot vārdu krājumu, izmantojot jaunu vārdu un formu darināšanu, vārda daudznozīmību, sinonīmus, antonīmus.
7. Pilnīgot izpratni par literārajos darbos un folklorā ietvertajām latviešu un citu tautu kultūras vērtībām un tradīcijām.
8. Rosināt skolēnus patstāvīgi pilnīgot latviešu valodas prasmi ikdienas un mācību vajadzībām.

2.1.2. MĀCĪBU SATURA APGUVES PLĀNOJUMS

Starppriekšmetu saikne

Literatūra

- Pilnveidot prasmes uztvert prozas teksta noskaņu un galveno domu.
- Prognozēt literāra varoņa turpmāko rīcību.
- Pilnveidot prasmes izprast literāra darba zemtekstu.
- Pilnveidot prasmes interpretēt literāru tekstu un izteikt savu viedokli par literārā darbā ietvertajiem notikumiem un galvenajiem varoņiem.
- Raksturot un vērtēt literāru tēlu.
- Uztvert dzejas noskaņu un pastāstīt, kādiem līdzekļiem to panāk.

- Veidot priekšstatu par tēlainās izteiksmes līdzekļiem (epitetu, salīdzinājumu, personifikāciju, pretstatu) un par to lietojumu dzejā.
- Uztvert deminutīvus un veidot priekšstatu par to lietojumu dzejā.
- Pilnīgot priekšstatu par ticējumiem kā folkloras žanru.
- Iepazīt rakstnieku personības.

Sociālās zinības

- Prast saskatīt dažādus viedokļus, formulēt savu viedokli.
- Prast uz klausīt un pārdomāt citu uzskatus, atzīt citu vajadzības un intereses, kā arī ņemt vērā citu domas, emocijas, pieredzi, attieksmes, pārlicību.
- Prast pārvaldīt savas emocijas saskarsmē un sadarbībā.
- Prast analizēt dažādus viedokļus, izvērtējot faktus, un argumentēti aizstāvēt savu viedokli.
- Prast mācību un sociālo mērķu sasniegšanai sniegt atbalstu grupas biedriem.
- Analizēt dažādas ar ceļu satiksmes un citu drošības noteikumu ievērošanu saistītas situācijas.
- Izprast fizisku aktivitāti kā veselības priekšnosacījumu.
- Apzināties savu piederību skolai un iespējas piedalīties skolas dzīvē.

Temats	Apakštemati	St. sk.	Valodas kompetence	Komunikatīvā kompetence	Sociokultūras kompetence	Mācību kompetence
Kad vasara pagājusi	1. Tas tik bija piedzīvojums!	3.	4.	5.	6.	7.
	2. Labrīt! Es esmu jauniņais!	6	1. Pilnveidot prasmi veidot vārdu savienojumus : ADJ + S; S + PRO + S un izmantot tos tekstveidē. 2. Pilnveidot prasmi darināt vārdus ar priedēkļiem. 3. Pilnveidot izpratni par vienkāršu un saliktu teikumu, teikuma gramatisko centru un teikuma paplašinājumu. 4. Pilnveidot pareizrakstības iemaņas.	1. Pilnveidot izpratni par saziņas situāciju, nolūku un dalībniekiem. 2. Jautāt un atbildēt par kāda notikuma laiku, vietu, darbību secību. 3. Jautāt par personas dzīvi un atbildēt uz saziņas partnera jautājumiem par savu dzīvi. 4. Izteikt emocijas – prieku, izbrīnu, vilšanos, sajūsmu. 5. Pastāstīt un uzrakstīt par kādu personu. Apraksts. 6. Stāstīt un rakstīt par notikumu (kas, kur, kad un kāda veidā noticis) pagātnē. Vēstījums. 7. Rakstīt vēstuli savam vienaukdzim un ieteikt, kā rīkoties.	1. Pilnveidot izpratni par dialogu kā cilvēku sadarbības formu. 2. Pilnveidot izpratni par citādo un tā pieņemšanu.	1. Pilnveidot informācijas apkopošanas prasmes. 2. Pilnveidot prasmes izvērtēt savu un klasesbiedru mācību darbību. 3. Pilnveidot secināšanas prasmes. 4. Pilnveidot uzstāšanās prasmes.
Es augu un mainos	1. Mans dzīves stāsts	7	1. Pilnveidot izpratni par uzrunu un tiešo runu.	1. Veidot priekšstatu par aptauju un interviju.	1. Saziņā mācīties ievērot runas un rakstu kultūras normas.	1. Pilnveidot prasmi pierakstīt un apkopot informāciju.
	2. Es gribu līdzināties...	7	2. Pilnveidot prasmes veidot tekstu ar uzrunu un tiešo runu un izmantot atbilstošas pieturzīmes. 3. Pilnveidot prasmes darināt un pareizi rakstīt īpašības vārdus ar izskaņām - <i>isks, -ains, -īgs</i> . 4. Pilnveidot prasmes darināt un pareizi rakstīt lietvārdus ar izskaņām - <i>ējs, -ājs, -nieks</i> . 5. Pilnveidot prasmi veidot un pareizi rakstīt darbības vārdus 1. un 2. personas formā. 6. Paplašināt vārdu krājumu – pilnveidot prasmi uztvert un lietot sinonīmus.	2. Veidot dialogu ar vienaudžiem par pusaudzus interesējošām tēmām. 3. Vingrināties vērsties pie personas informācijas iegūšanai. 4. Izteikt savu viedokli un pamatot to. 5. Plānot un veikt aptauju un interviju. Stāstīt par aptaujas un intervijas rezultātiem. 6. Rakstīt vēstuli literāram varonim atbilstoši vēstules rakstīšanas nosacījumiem.	2. Izrādīt interesi par sarunas partneri un piedāvāto tematu. 3. Pamatot savas domas un attieksmi pret lasīto saistībā ar savu pieredzi.	2. Pilnveidot prasmi salīdzināt un izcelt būtisko. 3. Pilnveidot prasmi veikt pašpārbaudi un labot vai papildināt savu darbu.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Iepazīsmies! Mēs esam kaimiņi!	1. Tur, ziemeļos...	7	1. Pilnveidot prasmi saskaņot lietvārdu ar citām vārdsķirām.	1. Nosaukt valstis ap Baltijas jūru un to galvaspilsētas.	1. Pamatot savas domas un attieksmi pret lasīto saistībā ar savu dzīves pieredzi.	1.Sistematizēt un pierakstīt informāciju tabulā, papildināt shēmas, domu kartes.
	2. Kaimiņi mums blakus	6	2. Pilnveidot prasmi darināt lietvārdus ar dažādām izskaņām un pareizi tos rakstīt.	2. Nosaukt tautības, kas dzīvo ap Baltijas jūru.	2. Saskatīt tekstā kulturoloģisku informāciju par kaimiņvalstīm.	2. Iesaistīties grupu darbā un paust savu viedokli.
			3. Pilnveidot prasmi lietot vienskaitliniekus un daudzskaitliniekus.	3. Nosaukt Baltijas jūras valstu valodas.		3. Lietot dažādu uzziņu literatūru.
			4. Apgūt biežāk lietojamos nelokāmos lietvārdus un to locīšanu.	4. Nosaukt kultūras un dabas objektus.		4. Izmantot dažādas lasīšanas stratēģijas.
			5. Pilnveidot prasmi lietot īpašības vārdu ar noteikto un nenoteikto galotni.	5. Īsi pastāstīt par kaimiņvalstīm un to iedzīvotājiem.		5. Iegūto informāciju izmantot jaunu tekstu izveidē.
			6. Pilnveidot prasmi darināt īpašības vārdus no citām vārdsķirām.	6. Klausīties un vērtēt klasesbiedru paveikto.		
			7. Pilnveidot prasmi darināt un lietot īpašības vārda pakāpes.			
			8. Pilnveidot prasmi veidot salikteņus un pareizi rakstīt tos.			
			9. Paplašināt vārdu krājumu: pilnveidot prasmi atpazīt, skaidrot un lietot frazeoloģismus.			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Svētki nāk!	1. Svētki agrāk un tagad	8	1. Pilnveidot prasmes lietot dažādus teikumus pēc izteikuma mērķa un lietot atbilstošas pieturzīmes.	1. Izteikt un pamatot savu viedokli, stāstot par svētkiem un svētku svinēšanas tradīcijām.	1. Zināt nozīmīgākās latviešu gadskārtu ieražas.	1. Salīdzināt dažādu tautu svētkus un secināt.
	2. Svinam kopā ar Latviju!	5	2. Pilnveidot prasmes veidot un lietot dažādas uzbūves teikumus.	2. Salīdzināt dažādu tautu svētkus, tradīcijas.	2. Zināt Latvijas valsts svētkus un iepazīt to svinēšanas kultūrvēsturiskās saknes.	2. Strukturēt informāciju par svētkiem.
	Projekts „Pārsteiguma ballīte draugam vai draudzenei”	4	3. Pilnveidot prasmes lietot pieturzīmes saliktā teikumā atbilstoši interpunkcijas likumiem.	3. Izteikt dažādus novēlējumus.	3. Iepazīt Latvijas vēsturi.	3. Izmantot vārdnīcas vārdu nozīmju noteikšanai, sinonīmu meklēšanai, frazeoloģismu skaidrošanai.
				4. Stāstīt par svētku svinēšanu.	4. Izprast, kā ir veidojušies ticējumi.	4. Izmantot informācijas ieguvei shēmas.
Veselā mīesā – vesels gars	1. Stiprs. Skaists. Vesels	6	1. Pilnveidot izpratni par darbības vārda lietošanu nenoteiksmē, dažādos laikos un personās.	6. Izteiksmīgi lasīt dažādus teikumus pēc izteikuma mērķa.	6. Toleranti izturēties pret citādo.	
	2. Sargā sevi!	6	2. Pilnveidot prasmi darināt darbības vārdus, izmantojot piedēkļus un piedēkļus.	7. Uzrakstīt scenāriju, afišu, ielugumu un apsveikumu.	7. Uztvert frazeoloģismus un saskatīt tajos kulturoloģisku informāciju.	
	3. Sportosim?	6	3. Veidot izpratni par darbības vārda locīšanu un veidot priekšstatu par darbības vārda saliktajiem laikiem.	8. Uzrakstīt izvēlētā ēdiena recepti.		
	4. Ceļā uz olimpiādi	4	4. Pilnveidot darbības vārda pareizrakstības prasmes.	9. Uzrakstīt dzejoli.		
			5. Veidot izpratni par vēlējuma, pavēles un vajadzības izteiksmi.	3. Vingrināties rakstīt aprakstu, vēstījumu, stāstu, afišu, aizpildīt anketu.	2. Toleranti izturēties pret citādo.	1. Izmantot vārdnīcas vārdu nozīmju noteikšanai, sinonīmu meklēšanai, frazeoloģismu skaidrošanai.
			6. Pilnīgot vārdu krājumu, izmantojot sinonīmus un antonīmus.	4. Analizēt situācijas, izteikt padomus, kā rīkoties ārkārtas gadījumos.	2. Uztvert frazeoloģismus un saskatīt tajos kulturoloģisku informāciju.	2. Mācīties labot kļūdas savā tekstā.
				5. Veidot dialogu par noteiktu tematu.		3. Mācīties secināt un formulēt pareizrakstības likumus.
				6. Veidot jautājumus intervijai.		4. Mācīties uztvert dažādu informāciju.
				7. Salīdzināt, izmantojot <i>kā, nekā, tāpat kā</i> .		
				8. Pilnveidot prasmi izteikt vēlējumu, vajadzību, pavēli.		

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Kopā ar grāmatu	1. Kāds es esmu lasītājs?	9	1. Pilnveidot priekšstatu par latviešu valodas skaņām. 2. Veidot priekšstatu par e, ē izrunu. 3. Veidot priekšstatu par pozicionālo skaņu miju. 4. Pilnveidot ortogrāfijas prasmes. 5. Pilnveidot izpratni par vārda sastāvu un prasmī noteikt vārda sastāvu. 6. Pilnveidot izpratni par vārdu darināšanu un prasmī darināt jaunus vārdus.	1. Jautāt, atbildēt, sarunāties un argumentēt viedokli par grāmatām un lasīšanu. 2. Iegūt un sniegt informāciju sarunā ar bibliotekāri. 3. Lasīt informatīvus tekstus par grāmatām un lasīšanu, atbildēt uz jautājumiem, izteikt savu viedokli par izlasīto. 4. Rakstīt radošu pārdomu darbu. 5. Rakstīt pārspriedumu par literāru tematu.	1. Sekmēt pozitīvu attieksmi pret grāmatu kā kultūras vērtību. 2. Pilnveidot prasmī saistīt izlasīto ar savu pieredzi.	1. Pilnveidot prasmes meklēt, strukturēt, apkopot un prezentēt informāciju. 2. Pilnveidot prasmes strādāt pāri un grupā. 3. Attīstīt prasmes izvērtēt mācību grāmatu. 4. Attīstīt prasmes veikt pētījumu par valodu.
	2. Mani vienaudži – grāmatu varoņi	4				
Muzejs – tas ir interesanti	1. Kas ir muzejs?	11	1. Veidot priekšstatu par vietniekvārdiem to iedalījumu. 2. Pilnveidot izpratni par skaitļa vārdu. 3. Pilnveidot prasmes saskaņot vietniekvārdu un skaitļa vārdu ar lietvārdu. 4. Pilnveidot ortogrāfijas prasmes vietniekvārdu un skaitļa vārdu rakstībā. 5. Ievērot interpunkcijas normas teikumos ar kārtas skaitļa vārdiem. 6. Pilnveidot prasmes veidot saliktus teikumus un ievērot interpunkcijas normas.	1. Saziņā informēt, saprast un jautāt par muzeja apmeklējumu. 2. Izsacīt viedokli par muzejiem, to apmeklējumu. 3. Lasīt un klausīties informatīvus tekstus, uztvert un saprast informāciju. Atrast tekstā atbildes uz jautājumiem. 4. Pilnveidot prasmī rakstīt vēstuli un izteikt pateicību. 5. Pilnveidot prasmī rakstīt vēstījumu.	1. Prast iegūt informāciju par Latvijas muzejiem. 2. Veidot interesi par muzeju kā kultūras vērtību glabātāju. 3. Iepazīt latviešu rakstnieku muzejus	1. Mācīties izmanto dažādu uzziņu literatūru. 2. Mācīties apkopot informāciju pārskata tabulā. 3. Mācīties rakstīt konspektu.
	2. Rakstnieks un muzejs	6				

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Skola dažādos laikos	1. Skola kādreiz un mūsdienās	9	1. Pilnveidot izpratni par tekstu un tā pazīmēm.	1. Pilnveidot tekstveides prasmes runā un rakstos atbilstoši saziņas situācijai.	1. Pilnveidot prasmes saskatīt kulturoloģisku informāciju tekstā.	1. Pilnveidot prasmes strādāt ar vārdnīcām un iegūt informāciju par vārda nozīmēm.
	2. Kāda būsi, skola?	4	2. Pilnveidot izpratni par vārda nozīmi un leksikas slāņiem – barbarismiem un žargonismiem.	2. Pilnveidot lasīšanas un teksta interpretēšanas prasmes.	2. Pilnveidot priekšstatu par latviešu skolu tradīcijām.	2. Pilnveidot informācijas apkopošanas un strukturēšanas prasmes.
			3. Pilnveidot izpratni par sarunvalodas stilu.	3. Pilnveidot diskusijas prasmes.		3. Pilnveidot prasmes plānot, īstenot un prezentēt projektu.
Es gribu zināt...	1. Meklēju informāciju	8	1. Pilnveidot izpratni par īpašvārdiem un saliktajiem nosaukumiem, to pareizrakstību.	1. Nosaukt plašsaziņas un uzziņas līdzekļus un izteikt savu attieksmi pret tiem.	1. Pilnveidot izpratni par informācijas nozīmi mūsdienu sabiedrībā un tās ietekmi uz individu.	1. Mācīties iegūt informāciju no vārdnīcām, enciklopēdijām un preses.
	2. Mans mīļākais mācību priekšmets	2	2. Veidot priekšstatu par zinātniskās valodas stilu un publicistikas stilu.	2. Lasīt un klausīties tekstus ar zinātniskās valodas stila un publicistikas stila iezīmēm, saprast tos un atbildēt uz jautājumiem.	2. Pilnveidot izpratni par informācijas iegūšanas avotiem, informācijas ticamību.	2. Mācīties strukturēt informāciju, plānojot, ilustrējot, izmantojot balsta vārdus un konspektējot.
	Projekts „Veidojam avīzi par ...”	4	3. Pilnveidot ortogrāfijas un interpunkcijas prasmes.	3. Raksturot informāciju un izteikt savu attieksmi pret to.	3. Pilnveidot informācijas izvērtēšanas prasmes.	3. Pierakstīt informāciju, izmantojot saīsinājumus.
				4. Veidot plakātu par mīļāko mācību priekšmetu.		4. Skaidrot svešvārdus un jēdzienus.
				5. Veidot pārskatu par preses izdevumu un izvēlēto rakstu tajā.		5. Pilnveidot projekta plānošanas, īstenošanas un izvērtēšanas prasmes.
				6. Izveidot avīzi un prezentēt to.		6. Pilnveidot izpratni par informācijas strukturēšanas veidiem: plāns, balsta vārdi, konspekts, zīmējumi.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Urrā! Brīvlaiks ir klāt!	1. Labs darbs, kas padarīts	3	1. Nostiprināt zināšanas un izpratni par apgūtajiem jēdzieniem un valodas likumībām. 2. Pilnveidot ortogrāfijas un interpunkcijas prasmes.	1. Jautāt un atbildēt par klasesbiedru un savu mācību darbību. 2. Diskutēt par mācībām un savu attieksmi pret tām. 3. Stāstīt par iecerēm vasarā. 4. Rakstīt humoristisku vēstījumu. 5. Izteikt un rakstīt vēlējumus klasesbiedram.	1. Mācīties izprast valodas apguves nozīmi cilvēka personības veidošanā. 2. Veidot pozitīvu attieksmi pret latviešu valodas mācībām.	Pilnveidot mācību darbības izvērtēšanas prasmes.
	2. Sveika, vasara!	2				

2.1.3. LATVIEŠU VALODAS MĀCĪBU SASNIEGUMU VĒRTĒŠANAS SISTĒMA

Skolēna mācību sasniegumu vērtēšana ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, tā ietver pārbaudes mērķu, uzdevumu apzināšanos, formu un metodisko paņēmieni izvēli atbilstoši vērtēšanas mērķim un vecumposmam, pārbaudes darbu veidošanu, labošanu, iegūto rezultātu analīzi, skolēna pašvērtējuma veidošanu. Mācību sasniegumu vērtēšana ir integrēta mācību procesa sastāvdaļa izglītojamā zināšanu, prasmju, attieksmju, kā arī mācību sasniegumu attīstības dinamikas noteikšanai.

Vērtējums ir nozīmīga filozofijas un psiholoģijas kategorija, kas sekmē izzīņas un pašapziņas veidošanos, veido cilvēka attieksmi pret apkārtējo pasauli un pašam pret sevi. Vērtējuma un pašvērtējuma procesā notiek izzīņas darbība, skolēna mācību rezultāti tiek salīdzināti ar citu skolēnu rezultātiem un pieņemto normu; vērtējums sekmē darbību, regulē attieksmes, vērtību orientāciju un uzvedību. Komunikatīvā mācību procesā (un latviešu valodas apguve, bez šaubām, ir šāds process) īpaša nozīme ir arī komunikācijai vērtēšanas procesā. Tā realizējas atzinības, pateicības, uzmundrinājuma, kā arī nosodījuma un aizrādījuma vārdos.

Izglītojamā mācību sasniegumus latviešu valodā vērtē atbilstoši pamatizglītības vērtēšanas pamatprincipiem un kārtībai. Vērtējot skolēna mācību sasniegumus latviešu valodā, ir būtiski pastāvīgi sekot mācību procesam un novērot skolēnu tajā ne tikai temata vai tās loģiskās daļas nobeigumā, semestra vai mācību gada noslēgumā, bet arī katrā mācību stundā, pēc katra uzdevuma izpildes, ja iespējams – arī mācību uzdevuma izpildes laikā. Tāpēc, plānojot un īstenojot mācību stundu, skolotājam ir jāapzinās, ka vērtēšana prasa laiku, bet bez tās nav iedomājams veiksmīgs mācību process.

Mācību sasniegumu vērtēšanai latviešu valodas apgūvē tiek piedāvāta

- ievadvērtēšana mācību procesa sākumā pirms temata vai mācību priekšmeta apguves, nosakot izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni, lai pieņemtu lēmumu par turpmāko mācību procesu, tā var notikt, piemēram, pārrunu, diagnosticējoša darba, pašpārbaudes testa veidā;
- kārtējā vērtēšana mācību procesa laikā, nosakot izglītojamā mācību sasniegumus, lai tos uzlabotu un saskaņotu mācību procesa norises, mācību mērķa un izmantoto mācību metožu savstarpējo atbilstību, kā arī veicinot izglītojamā pašnovērtēšanas prasmes un atbildību; kārtējā vērtēšana notiek, gan analizējot atsevišķu mācību uzdevumu izpildi, gan vērtējot skolēna darbību un tās rezultātus mācību stundā vai atsevišķa temata apguves laikā. Kārtējās vērtēšanas laikā skolotājs un skolēns iegūst un apkopo informāciju savai tālākai darbībai. Tāpēc arī mācību līdzekļi liela vēriba ir pievērsta refleksijai par savu mācību darbību. Skolotāja grāmatā savukārt ir daudzi mācību diktāti, atstāstījumi, darba lapas skolēniem, kas izmantojamas kārtējai vērtēšanai;
- noslēguma vērtēšana, nosakot izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni, kā arī izglītojamā produktīvās darbības prasmes temata, semestra, mācību gada noslēgumā.

Plānojot vērtēšanu, skolotājs pārdomā diagnosticējošās, formatīvās un summatīvās vērtēšanas savstarpējo saistību. Var izmantot piedāvāto shēmu savas vērtēšanas sistēmas izveidē.

Vērtēšana mācību procesā

1. semestris				
Ievadvērtēšana	Kārtējā vērtēšana	Kārtējā vērtēšana	Kārtējā vērtēšana	Noslēguma vērtēšana
Diagnosticējošā vērtēšana (ieskaitīts/neieskaitīts; aprakstoši)				
Formatīvā vērtēšana (ieskaitīts/neieskaitīts; ballēs)				
			Summatīvā vērtēšana (ballēs)	
Pašnovērtējums (aprakstoši)				

Īpaša nozīme ir skolēna pašvērtējuma prasmju attīstībai, tādēļ to veidošana noteikti ir jāiekļauj visos vērtēšanas posmos. Pašnovērtēšana ir saistīta ar skolotāja nopietnu attieksmi pret to. Mācību līdzeklī visu tematu apgūvē visos mācību posmos ir ietverts gan pašvērtējums, gan savstarpējais izvērtējums. Piedāvātie mācību uzdevumi sekmē mācību procesa pašanalīzi un citu mācīšanās prasmju attīstību. Skolēns savas darbības vērtēšanai var izmantot arī portfolio. Tajā var apkopot būtiskos mācību sasniegumus: diktātus, atstāstījumus, radošos darbus, darba lapas darbam ar tekstu, projektu, pētījumu, pārbaudes darbu rezultātus, kā arī pašvērtējuma materiālus. Darba gaitā skolotājs var piedāvāt skolēniem dažādas pašvērtēšanas lapas.

Manas latviešu valodas prasmes

Jautājumi Prasmes	Ir vai nav nepieciešama? Kāpēc?	Cik lielā mērā ši prasme man ir attīstīta ?	Kādas man ir problēmas šīs prasmes apgūvē ?
Klausīšanās			
Runāšana			
Lasīšana			
Rakstīšana			

Manas mācību darbības analīze

Vārds, uzvārds _____

Jautājumi	I semestris	II semestris
Mani mācību rezultāti (ballēs)		
Esmu apmierināts/neapmierināts ar tiem. Kāpēc?		
Kā es pats novērtēju savas zināšanas un prasmes latviešu valodā?		
Kādas man ir problēmas latviešu valodas apgūvē?		
Kā es tās varu risināt?		
Kāda veida uzdevumus es latviešu valodā veicu labprāt? Kāpēc?		
Kuri uzdevumi un darbi man nepatika? Kāpēc?		

Protams, līdztekus daudzveidīgam skolēna pašnovērtēšanas procesam skolotājam jāpārliecinās, kādas ir skolēna zināšanas, prasmes un iemaņas un kā tās atbilst standarta prasībām. Tāpēc skolotāja grāmatā pedagogam tiek piedāvāti pārbaudes darbi, vērtēšanas kritēriji un līmeņi. Skolotājs tos var izmantot pilnībā, var paņemt atsevišķus uzdevumus, var, protams, arī pats veidot pārbaudes darbus. Arī piedāvātie atstāstījumi un dažādās lapas darbam ar tekstu var tikt izmantoti kā pārbaudes darbi.

2.2. Mācību satura tematu plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam

1. nodaļa. Kad vasara pagājusi Atkārtojums

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Tas tik bija piedzīvojums!				
1. st. Monologs un dialogs. Saziņas situācija, dalībnieki un nolūks. Saruna par vasaru. Lietvārda un īpašības vārda savienojumi.		1., 2., 3. uzd.	1., 2., 3., 4. uzd.	
2. st. Teksta galvenā doma. Teksta atstāsts. Vārdu darināšana ar priedēkļiem. Stāstījums tagadnē un pagātnē.		4. uzd.	5. uzd.	1. pielikums
3., 4. st. Vēstījums. Teksta daļas – ievads, galvenā daļa, nobeigums. Vārdu savienojumi ar prievārdiem. Teikuma gramatiskais centrs un paplašinājums.		5. uzd.	6., 7., 8. uzd.	2. pielikums 3. pielikums
5., 6. st. Kā sacerēt, uzrakstīt un pastāstīt piedzīvojumu stāstu? Vārdu izvēle stāstījumā.		6., 7. uzd.	9. uzd.	
Labrīt! Es esmu jauniņais!				
7. st. Klasesbiedru aptaujāšana un secinājumu veidošana. Jautājumi un atbildes. Personas portrets. Īpašības vārda salīdzināmo pakāpju veidošana.		8., 9. uzd.	10. uzd.	4. pielikums
8. st. Literāra teksta interpretācija lasot un klausoties.		10. uzd.	11. uzd.	5. pielikums
9. st. Vēstule. Sava viedokļa izteikšana un ieteikumu sniegšana.		11. uzd.	12. uzd.	
10. st. Vārdu savienojumi ar prievārdiem.		12. uzd.	13. uzd.	
11., 12. st. Pārbaudes darbs – 5. klases mācību satura atkārtojums.			14. uzd.	6. pielikums
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Pilnveido prasmi veidot vārdu savienojumus (īpašības vārds+ lietvārds, lietvārds+prievārds+lietvārds) un izmantot tos tekstveidē. Pilnveido prasmi darināt vārdus ar priedēkli. Pilnveido priekšstatu par teikuma gramatisko centru un teikuma paplašinājumu. Pilnveido priekšstatu par vienkāršu un saliktu teikumu. Vingrinās vēstījuma un apraksta rakstīšanā. Pilnveido pareizrakstības prasmes.		
	Komunikatīvā kompetence	Pilnveido izpratni par saziņas situāciju, nolūku un dalībniekiem. Pilnveido prasmi jautāt un atbildēt par kāda notikuma laiku, vietu, darbību secību. Veido prasmi iztaujāt personu, uzdot jautājumus par personas dzīvi un atbildēt uz saziņas partnera jautājumiem. Pilnveido prasmi rakstīt vēstuli savam vienaudzim, dot padomu. Pilnveido prasmi rakstīt par notikumu pagātnē un par kādu personu. Pilnveido prasmi izteikt emocijas – prieku, izbrīnu, vilšanos, sajūsmu.		
	Socio-kultūras kompetence	Veido izpratni par dialogu kā nepieciešamību mūsdienu sabiedrībā un cilvēku sadarbības formu. Veido izpratni par citādo un tā pieņemšanu.		
	Mācību kompetence	Pilnveido prasmi apkopot informāciju. Pilnveido prasmi izvērtēt savu un klasesbiedra mācību darbību. Pilnveido prasmi secināt. Pilnveido uzstāšanās prasmes.		
Saikne ar literatūru		Pilnveido prasmi uztvert un izprast prozas teksta noskaņu. Pilnveido prasmi uztvert un izprast prozas teksta galveno domu.		

Komentāri

- Sākot mācības 6. klasē, skolēni izpēta mācību grāmatu un pārrunā izvēlētos tematus, struktūru un vizuālo noformējumu.
 - Pirms temata apguves skolēni iepazīstas ar atkārtojuma jautājumiem. Skolēni pārrunā, ko apguvuši 5. klasē, un sagatavojas mācību satura atkārtojumam.
 - 2.2. uzdevumā skolotājs pārrunā ar skolēniem, kādas emociju izpausmes viņi zina.
 - 2.3. uzdevumā skolotājs seko līdzī izrunai un intonācijai.
 - 3. uzdevumā skolotājs var piedāvāt balsta vārdus, piemēram, *jauka noskaņa, bēdīga noskaņa, skumja noskaņa, priecīga noskaņa*.
 - 5., 6. stundā skolēni raksta piedzīvojumu stāstu. Skolēni var veikt šai stundai piedāvātos uzdevumus, bet piedzīvojumu stāstu tikai iesākt klasē un pabeigt mājās. Var arī šo darbu darīt klasē.
1. Skolēni izdomā stāsta virsrakstu, galvenos varoņus, notikuma laiku, vietu. Pārrunā to grupā un fiksē izvēlēto gala variantu.
 2. Skolēni veido domu karti par piedzīvojumu un īsi iepazīstina ar notikumu pārējos grupas biedrus. Skolotājs aktīvi seko skolēnu darbam un palīdz veidot domu kartes, precizēt tās.
 3. Skolēni sistematizē domu karti, lai plānveidīgi uzrakstītu par piedzīvojumu. Skolotājs akcentē, ka nepieciešams stāstījuma ievads, galvenā daļa un nobeigums.
 4. Skolēni raksta savu stāstu. Skolotājs rosina rakstīt par pašu piedzīvoto, bet var piedzīvojumu arī izdomāt.
 5. Vērtēt uzrakstīto vēstījumu var pēc dotās tabulas.

	Saturs	Secīgums	Teikumu veidojums	Ortogrāfijas kļūdas	Interpunkcijas kļūdas
3	Saturs pilnībā atklāts. Nav faktu kļūdu.	Saturs atklāts secīgi un plānveidīgi.	Teikumu konstrukcija pareiza. Ir skaidras teikuma robežas. Ir dažādas uzbūves teikumi.	Ir 1–2 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 1–2 interpunkcijas kļūdas.
2	Saturs pamatā atklāts. Ir 1 faktu kļūda.	Saturs pamatā atklāts secīgi un plānveidīgi. Ir 1 neatbilstība secīgumam.	Teikumu konstrukcija ir pareiza. Parasti ir skaidras teikuma robežas. Pamatā ir vienkārši teikumi.	Ir 3–4 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 3–4 interpunkcijas kļūdas.
1	Saturs atklāts konceptīvi. Ir 1–2 faktu kļūdas.	Saturs reizēm nav plānveidīgs, ir haotisks. Ir 2–3 neatbilstības secīgumam.	Teikumu konstrukcija pamatos ir pareiza. Reizēm ir neskaidras teikuma robežas. Teikumi ir primitīvi.	Ir 5–7 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 5–7 interpunkcijas kļūdas.
0	Saturs pamatā nav atklāts. Ir 3 un vairāk faktu kļūdas.	Saturs nav secīgi un plānveidīgi atklāts.	Teikumu konstrukcija kļūdaina. Neskaidras teikuma robežas. Primitīvi teikumi.	Ir vairāk par 7 ortogrāfijas kļūdām.	Ir vairāk par 7 interpunkcijas kļūdām.

Punkti	15	14	13	12	11–10	9–8	7–6	5	4	mazāk par 4
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

6. Pārrunājot klasē uzrakstīto, skolotājs pievērš uzmanību virsraksta formulējumam, plānveidīgumam un secīgumam, vārdu izvēlei, teikumu veidošanai.

1. PIELIKUMS

Klausīšanās teksts

Kad zēni bija nozuduši alā, Džeina atbalstījās pret vientuļu klinti. Teleskopa **futrāli** viņa uzmanīgi pasita padusē. Pamazām viņa izritināja tievo makšķerauklu no glīti satītā kamoliņa. Tās **nospriegums** nebija vienmērīgs – it kā zēni alā, virzīdamies uz priekšu, ik pa brīdim apstātos. Viņai nācās uzmanīties, lai aukla netiktu novilkta pārāk stingri vai vaļīgi nenokarātos zemē.

Džeina paskatījās rokas pulkstenī. Tas rādīja divpadsmit minūtes pāri pieciem, bet aukla viņas rokās vēl arvien nevienmērīgi kustējās, virzīdamās tālāk iekšā alā. Tad it kā miegainā apmulsumā, kad nomodā palika tikai pirksti, viņa apjauta, ka jūras šalkoņa ir mainījusies. Džeina pietrūkās stāvus un **apcirtās**. Ar šausmām viņa ievēroja, ka jūrai tuvākās zāļu kaudzes šūpojas viļņos.

Meitene juta, ka viņu pamazām sagrauj panika. Pēdējās atlikušās **aukļas cilpas** viņas rokā tagad bija kļuvušas vaļīgas – zēniem alā noteikti draud briesmas.

Beidzot klupdami krizdami alas šaurajā spraugā parādījās Saimons ar Bārniņu.

– Skaties! – Bārnijs izsaucās un pacēla gaisā grālu. – Uz grāla viscaur iegravēts tāds kā raksts, – viņš piebilda, – kauss ir briesmīgi vecs.

– Ko tas nozīmē? Manuprāt, visi kā negudri traucas grālu iegūt tāpēc, ka tas var kaut ko pavēstīt, bet, ja paskatās uz šo kausu, tā vien liekas, ka tas nevienam neko pastāstīt nevar. Ja nu vienīgi tas raksts var sniegt kādas ziņas, – ieteicās Džeina.

– Un **manuskripts**, – Saimons piebilda.

– Ak, sasodīts, jā gan! – Bārnijs sacīja. – Varu derēt, ka tas ir ārkārtīgi svarīgs.

– Mums manuskripts jānogādā drošībā, – teica Saimons. – Mums jāskrien, ja gribam tikt projām, pirms mūs panāk **paismums**.

Džeina un Bārnijs pēkšņi kā sastinguši vērās tālu jūrā. Tad arī Saimons pamanīja lielo jahtu „Lēdija Mērija” un arī lielo, tumšo vīru, kas ar paceltu roku stāvēja jahtas priekšgalā.

Visi trīs bērni lēca un šļūca pāri klintīm, prom no alas un vajātājas jahtas.

(Pēc S. Kūperes)

Metodiski ieteikumi

1. Skolotājs vispirms pastāsta, ka S. Kūperes grāmata „Virs jūras, zem akmens” („Sprīdītis”, 1993. g.) vēsta par trīs bērnu piedzīvojumiem vasarā. Var izmantot arī anotāciju grāmatas beigās: „Aizraujoša piedzīvojumu grāmata. Drjū ģimene ierodas pavadīt vasaru Kornvolā tēvoča Merija, vēstures profesora, noīrētajā Pelēkajā mājā. Senatnīgās mītnes bēniņos bērni nejauši uziet vecu karti, no kuras uzzina, ka „virs jūras, zem akmens” ir paslēpts sens kauss – grāls. Grāla meklēšana ierauj bērnus satraucošu notikumu virpulī. Izrādās, ka grālam piemīt maģiskas īpašības, tāpēc to vēlas iegūt arī citi.”
2. Pirms teksta lasīšanas jānoskaidro vārdi, kurus skolēni var nesaprast.
3. Pēc teksta noklausīšanās skolēniem
 - 3–4 teikumos jāpastāsta, par ko vēstīts fragmentā;
 - jāizsaka savs viedoklis par to, vai šajā fragmentā ir vai nav aprakstīts piedzīvojums;
 - grupā jāizdomā šī fragmenta nobeigums un jāpastāsta tas pārējiem klasesbiedriem.

2. PIELIKUMS

Izdales materiāls

Vasaras sākumā Raitis devās uz gaidu un skautu nometni. Tur viņš satikās ar saviem draugiem – Kristīni, Maratu un Jāni. Pirmajā dienā nekas īpašs nenotika.
Vajadzēja iekārtoties, sadalīt pienākumus, piedalīties nometnes atklāšanas pasākumā. Pirmdien bija paredzēts nakts pārgājiens. Dienā visas vienības pamatīgi sagatavojās.
Un tad, vakarā vienpadsmitos, atskanēja signāls. Visas skautu un gaidu grupas sapulcējās ap ugunsgrūdu un saņēma uzdevumu.
Raita vienībai bija jāasniedz mērķis, ejot pa noteiktu maršrutu. Grūtības radās jau pašā sākumā. Divi mazskauti nepārlēca pāri grāvim un iekrita ūdenī.
Pārbīlis bija liels, bet ceļu turpināja visi. Mežā, protams, bija norādes, tikai tumsā tās bieži nevarēja atrast.
Kādā brīdī Raitis saprata, ka vienībā ir daudz mazāk cilvēku nekā pašā sākumā.
Bija vien jāapstājas un jāmeklē pārējie. Labi, ka drīz vien izdevās viņus sasaukt.
Ap trijiem naktī visi nokļuva galapunktā – kādā vecā mājā meža vidū. Tur vienību jau gaidīja nometnes vadītāji un trīs skautu un gaidu grupas – arī Raita draugi.
Uz rīta pusi visi ieradās nometnē – pārguruši, bet gandarīti par to, ka izdevās visu paveikt.
Pēc pamatīgas atpūtas vienības sapulcē visi pārrunāja nakts pārgājiena rezultātus.
Raitis vakaru pavadīja kopā ar draugiem un atcerējās nakts pārgājiena spilgtākos brīžus.

Metodiski ieteikumi

1. Jāsagatavo vairākas izdales materiāla kopijas (atbilstoši grupu skaitam klasē) un tās jāsadala.
2. Katra grupa savieto teksta daļas atbilstoši satura secībai.
3. Ir iespējami papilduzdevumi:
 - skolēni var papildināt stāstījumu pēc jebkura fragmenta;
 - skolēni var uzzīmēt notikumus;
 - skolēni var atstāstīt tekstu vai uzrakstīt teksta atstāstījumu;
 - skolēni var izrakstīt lietvārdus kopā ar prievārdiem.

3. PIELIKUMS

Diktāts

Mēs šonakt dosimies nakts pārgājienā uz Senču kalnu. Būs divas grupas. Meitenes ies pa vienu ceļu, zēni pa citu.

Jau dienā sagatavojāties pārgājienu. Veikalā nopirkām divus kabatas lukturīšus. Mūgursomās ir dvieļi, ziepes, zeķes, maize un citas lietas.

Klāvs šonakt būs izlūks. Viņš aiziet. Mēs pēc brīža sekojam.

Iet ir pavisam viegli. Pāri parkam spīd mēness. Nogriežamies no ceļa. Ejām pa taciņu. Pie meža Klāvs mūs sagaida. Norunājam, ka briesmu gadījumā Klāvs signalizēs SOS. Tad mēs steigsimies pie viņa.

Metodiski ieteikumi

1. Ja nepieciešams, jāpārrunā vārdu *šonakt*, *nakts*, *mēness*, *steigsimies* rakstība.
2. Vispirms tiek nolasīts viss teksts, pēc tam diktātu lasa pa teikumiem.
3. Vēlams, lai katru uzrakstīto teikumu nolasītu arī kāds skolēns. Jāpievērš uzmanība pareizrūnai.
4. Pēc diktāta uzrakstīšanas varētu būt dažādi uzdevumi:
 - izrakstīt un sagrupēt darbības vārdus tagadnē, pagātnē un nākotnē;
 - pasvītrot vārdus ar priedēkļiem.
5. Pēc diktāta uzrakstīšanas var rakstīt notikuma turpinājumu.

4. PIELIKUMS

Seja, sejas izteiksme	Acis	Mati	Deguns	Augums
labsirdīga	brūnas	gaiši	taisns	garš
nopietna	zilas	tumši	mazs	mazs
skumja	tumšas	lokaini	uzrauts	tievs
jautra	pelēkas	taisni	paliels	apaļīgs
izbrīnīta	izteiksmīgas	gari	smails	veikls
satraukta	lielas	īsi	vasarraibumains	sportisks

Metodiski ieteikumi

1. Klasesbiedru raksturošanai skolotājs var piedāvāt skolēniem vārdu sarakstu.
2. Šādu sarakstu pēc dotā parauga var veidot paši skolēni.

5. PIELIKUMS

Klausīšanās teksts

Viņi iegāja priekšnamiņā. Tā gan, **rasi, bija** skolēnu **virtuve**. Visos stūros mēsli, kaktos zirnekļu tīkli, **pie griestiem plēkias**, bet logi apkvēpuši, gaiss piesmacis pērniem dūmiem. Miči sagrāba neizprotama grūtsirdība.

Viņi iegāja otrā telpā ar izpuvušu grīdu. Tur vilka briesmīgs caurvējš un atradās platās **trepes uz bēniņiem**. Pa labi rēgojās liela istaba, kurai pa vidu vilkās garš galds. Mičis pārkāpa pāri sliekšnim. Trīs logi, augsti un plati. Ak, tās saules! **Puķes** te **augtu griezdamās**.

Bet tur, blakus, atradās klase, **prāva istaba** ar gariem galdiem, gandrīz no vienas sienas līdz otrai. Gaiss putekļu pilns, jo cilvēki te nāca un gāja.

„Tādā gaisā puķēm netiek augt,” Mičis prātoja, „varbūt tāpēc arī logos nevienas neredzēja.”

(*Pēc Sudrabu Edžus*)

Metodiski ieteikumi

1. Tekstu vajadzētu lasīt divreiz.
2. Pēc teksta nolasīšanas pirmo reizi nepieciešams pārrunāt izceltos (un arī citus – ja ir vajadzība) vārdus: skolotājs var paskaidrot vārdu nozīmi, skolēni paši var pateikt, kā saprot izceltos vārdus.

rasi – *novec.* varbūt

plēkas – plēksnes; putekļu plēksnes, pelnu plēksnes

3. Var sagatavot izdales materiālu par izceltajiem vārdiem un to skaidrojumu.
4. Pēc noklausīšanās skolēni
 - izsaka savu viedokli par to, ko nozīmē vārds *grūtsirdība*, kāds varētu būt šī vārda sinonīms;
 - pārrunā ar solabiedru un pastāsta citiem, kāpēc Mičis ir grūtsirdīgs; pastāsta, kurās situācijās viņi varētu kļūt grūtsirdīgi.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

6. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

1. uzdevums.

Klausies un raksti vārdus! Veido no uzrakstītajiem vārdiem vārdu savienojumus: īpašības vārds + lietvārds! Izveidotos vārdu savienojumus ievieto vienkāršos teikumos! (2 p. + 2 p. + 10 p.)

[illegible]

2. uzdevums.

Uzraksti 6 jautājumus draugam (draudzenei) par bērnību! (6 p.)

3. uzdevums.

Uzraksti teikumus pareizā secībā! Pasvīturo teikumu gramatiskos centrus! (10 p.)

1.	Viņa redzēja, ka vectēvocis arī pamanīja jahtu.	
2.	Pēc brīža viņa sekoja brāļiem no kalna lejā.	
3.	Vectēvocis Merijs nāca no Pelēkās mājas un palika ceļa vidū.	
4.	Tad Vectēvocis apgriezās un ātri iegāja mājā.	
5.	Tālumā viņa pamanīja jahtu.	
6.	Meiteni mulsināja vectēvoča sejas izteiksme.	
7.	Džeina sēdēja mašīnā un skatījās uz jūru.	1.
8.	Saimons un Bārnijs viņu jau gaidīja.	
9.	Vecais Merijs izskatījās izbijies un piesardzīgs.	
10.	Džeina ātri izkāpa no mašīnas.	

4. uzdevums.

**Iedomājies, ka tu esi kādā nometnē! Uzraksti vēstuli vecākiem vai draugam!
Ievēro vēstules rakstīšanas nosacījumus! (9 p.)**

5. uzdevums.

Uzraksti,

- kā tev patika kontroldarba uzdevumi;
- kā tu gatavojies kontroldarbam;
- kurus uzdevumus, pēc tavām domām, tu veici labi, kurus ne visai labi un kāpēc! (3 p.)

Metodiski ieteikumi

1. Iepriekšējā stundā skolotājam vajadzētu pastāstīt, kādi būs uzdevumi, kam jāpievērš uzmanība pārbaudes darba laikā.
2. Pirms pārbaudes darba rakstīšanas vēlreiz kopīgi jāizlasa visu uzdevumu noteikumi un jāpārliecinās, ka skolēni tos saprot.

Diktējamie vārdi 1. uzdevumam

mazs, grūtsirdīgs, priekšmets, istaba, mēness, nakts, gaiss, skaists, labsirdīgs, kustīgs

Pārbaudes darba vērtēšana

1. uzd.

Par katru pareizi uzrakstītu vārdu – 0,2 punkti. Kopā: 2 punkti.

Par katru pareizu vārdu savienojumu – 0,2 punkti. Kopā: 2 punkti.

Par katru vienkāršu teikumu – 1 punkts. Kopā: 5 punkti.

Par katru vienkāršu teikumu bez pareizrakstības kļūdām – 1 punkts. Kopā: 5 punkti.

2. uzd.

Par katru jautājumu, kurā pareizi uzrakstīti darbības vārdi vienskaitļa vai daudzskaitļa

2. personā, 1 punkts. Kopā: 6 punkti.

3. uzd. Skolotājs var pieņemt arī citu teikumu secību, ja tā ir loģiska.

1.	Viņa redzēja, ka vectēvocis arī pamanīja jahtu.	4.
2.	Pēc brīža viņa sekoja brāļiem no kalna lejā.	10.
3.	Vectēvocis Merijs nāca no Pelēkās mājas un palika ceļa vidū.	3.
4.	Tad Vectēvocis apgriezās un ātri iegāja mājā.	7.
5.	Tālumā viņa pamanīja jahtu.	2.
6.	Meiteni mulsināja vectēvoča sejas izteiksme.	5.
7.	Džeina sēdēja mašīnā un skatījās uz jūru.	1.
8.	Saimons un Bārnijs viņu jau gaidīja.	9.
9.	Vecais Merijs izskatījās izbīties un piesardzīgs.	6.
10.	Džeina ātri izkāpa no mašīnas.	8.

Par katru teikumu atbilstošajā vietā – 0,5 punkti. Kopā: 5 punkti.

Par katru pareizi pasvītrotu gramatisko centru – 0,5 punkti. Kopā: 5 punkti.

4. uzd.

Par katru pareizu vēstules rakstīšanas nosacījumu – 1 punkts. Kopā: 4 punkti.

Par vēstuli bez pareizrakstības kļūdām – 3 punkti.

Darbs bez kļūdām – + 2 punkti. Par 1 kļūdu – +1 punkts.

Ja 9 un vairāk kļūdas – darbu nevērtē.

5. uzd. 3 punkti.

Kopā 42 punkti.

Vērtējums

Punkti	42–41	40–39	38–37	36–35	34–30	29–25	24–16	15–12	11–9	8 un mazāk
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

2. nodaļa. Es augu un mainos

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Mans dzīves stāsts				
1., 2. st. Bērnības tēlojums Aspazijas un Plūdoņa dzejā. Epitets un salīdzinājums. Interpunkcijas normas salīdzinājumos.		13., 14. uzd.	15., 16. uzd.	2. pielikums
3. st. Saruna par bērnību un pārmaiņām sevī. Sava viedokļa izteikšana dialogā. Argumentu veidošana.		15., 16. uzd.	17. uzd.	
4., 5. st. Jautājumu un atbilžu veidošana par personas dzīvi. Stāstījuma par sevi plānošana. Uzruna.		17., 18. uzd.	18., 19. uzd.	3. pielikums
6. st. Intervija. Intervijas jautājumu izveide. Intervijas pieraksts.		19., 20., 21., 22. uzd.	20., 21. uzd.	
7. st. Intervijas atstāsts un kopsavilkums. Tiešā runa.		23. uzd.		1. pielikums
Es gribu līdzināties...				
8., 9. st. Saruna par pusaudžu attieksmi pret ideāliem, elkiem un varoņiem. Sava viedokļa izteikšana un pamatojums. Ieteikumi vienaudžiem.		24., 25., 26., 27. uzd.	22., 23. uzd.	4. pielikums
10., 11. st. Aptaujas temata izvēle, jautājumu veidošana. Darbības vārdu vienskaitļa un daudzskaitļa 2. personas formu izmantošana aptaujā. Aptaujas veikšana. Aptaujas rezultātu apkopojums. Secinājumu izveide. Diagrammās ietvertu rezultātu apraksts.		28., 29. uzd.	24. uzd.	5. pielikums
12. st. Vēstule iemīļotajam literārajam varonim.		30. uzd.	25. uzd.	
13., 14. st. Pārbaudes darbs.				6. pielikums
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Ir priekšstats par interviju un aptauju, prot veidot intervijas un aptaujas jautājumus. Ir izpratne, kas ir uzruna un tiešā runa. Prot veidot uzrunu un lieto pieturzīmes teikumos ar uzrunu. Prot atveidot personas runāto tiešajā runā un izmantot atbilstošas pieturzīmes. Paplašina vārdu krājumu, atpazīst un lieto sinonīmus, antonīmus. Pilnveido prasmes darināt un pareizi rakstīt īpašības vārdus ar izskaņām <i>-isks, -ains, -īgs</i> . Pilnveido prasmes darināt un pareizi rakstīt lietvārdus ar izskaņām <i>-ējs, -ājs, -nieks</i> . Pilnveido prasmi veidot un pareizi rakstīt darbības vārdu 1. un 2. personas formas.		
	Komunikatīvā kompetence	Veido dialoga prasmes ar vienaudžiem par pusaudžu interesējošām tēmām. Mācās veidot jautājumus par sarunas partnera dzīvi. Mācās atbildēt uz jautājumiem par savu dzīvi. Mācās plānot un veikt aptauju un interviju. Mācās pastāstīt par intervijā un aptaujā saņemto informāciju. Prot vērsties pie personas informācijas iegūšanai. Veido prasmes uzrakstīt vēstuli literāram varonim atbilstoši vēstules rakstīšanas nosacījumiem. Pilnveido prasmi veidot ieteikumus un instrukcijas.		
	Socio-kultūras kompetence	Saziņā mācās ievērot runas un rakstu kultūras normas. Izrāda interesi par sarunas tematu un partneri. Mācās pamatot savas domas un attieksmi pret lasīto saistībā ar savu pieredzi.		
	Mācību kompetence	Mācās pierakstīt un apkopot informāciju. Mācās salīdzināt un izcelt būtisko. Mācās apkopot rezultātus un secināt būtisko. Mācās veikt pašpārbaudi un labot vai papildināt savu darbu.		
Saikne ar literatūru		Ir priekšstats par tēlainās izteiksmes līdzekļiem – epitētu, salīdzinājumu –, pretstatu. Atpazīst deminutīvus un ir priekšstats par to lietojumu dzejā. Mācās uztvert dzejas noskaņu un pastāstīt, ar kuriem līdzekļiem to panāk.		

Komentāri

- Temata izklāsts sākas ar dzejas teksta interpretāciju un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu uztveri dzejā. Skolotājam vajadzētu rosināt skolēnus uztvert Aspazijas un Plūdoņa dzejoļus kopumā. Nevajadzētu steigties ar atsevišķu vārdu skaidrojumu, bet rosināt izpratni par noskaņu. Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu definīcijas dotas, lai skolēni pilnveidotu izpratni par epitetu, salīdzinājumu, pretstatu. Noteikti vajadzētu pārrunāt ar skolēniem, ko viņi zina par šiem mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem dzimtajā literatūrā.
- 2. pielikumu var izmantot darbā ar spējīgākajiem skolēniem.
- 18.2. uzdevumā skolotājs ar skolēniem norunā, cik klasesbiedru atbildes skolēns fiksēs. Jau iepriekš var izveidot darba lapu.

Klasesbiedru vārdi	Atbildes uz jautājumu
1. ...	
2. ...	
Secinājumi	

- Pirms vai pēc 19. uzdevuma izpildes skolēni paši var sameklēt kādu interviju un pastāstīt par to; sameklēto interviju var izmantot kā materiālu analīzei – kādi ir intervijas jautājumi, kādas ir intervētāja un intervējamā attiecības utt.
- 30.5. uzdevumu var veikt mājās.
- Pirms darba ar tekstu 4. pielikumā nepieciešams noskaidrot, vai skolēni saprot vārdu savienojumu *abstrakti jēdzieni*. Var dot arī piemērus – biedriskums, sajūsma, prieks, bēdas u. c.

1. PIELIKUMS

Diktāts

„Sveiks!” pēkšņi izdzirdēju pazīstamu balsi. Es atskatījos un ieraudzīju jauno klasesbiedreni. Biju apmulsis, bet priecīgs. Kopā devāmies nelielā pastaigā.

„Kur tu dzīvo?” Anna jautāja.

„Netālu no skolas,” es atbildēju. Lai nepārtrauktu sarunu, es arī uzdevu jautājumu:

„No kurienes tu atbrauci?”

„Agrāk es dzīvoju Latgalē,” viņa atbildēja un turpināja, „man tur ļoti patika.”

„Arī šeit tev iepatiksies,” es mierināju viņu.

Metodiski ieteikumi

1. Diktāta laikā skolēni var izmantot mācību grāmatā esošo pārskatu par pieturzīmēm teikumos ar tiešo runu.
2. Vārda *Latgale* vietā var lietot citas vietas nosaukumu.
3. Diktātu var papildināt ar uzdevumiem:
 - pasvītrot piebildes;
 - izrakstīt darbības vārdus pagātnē un pārveidot tos tagadnē;
 - noteikt personu vietniekvārdus;
 - turpināt tekstu un uzrakstīt, ko Anna pastāstīja par savu iepriekšējo dzīvi.

2. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Vakara dziesma

Jānis Grots

Vējiņš rimst, –
Kāds skriet tam liedz, –
Putni aizmieg zaros.
Zelta dvieli pakar riets
Kokos kuplos, garos.
Māmiņ, dod to dvieli man, –
Noslaucīšos viņā,
Tad es miegā arīdzan
Būšu saules ziņā.
Tu un saule – abas man
Jūs tik jaukas šķietat,
Tāpēc abas divas gan
Reizē nenorietat.
Tad es rītā modīšos
Tev ar jaunu stāstu.
Rīta saulē mazgāšos,
Zelta dvielī slaucīšos,
Jūtot tavu glāstu.

1. Kuras diennakts daļas ir tēlotas dzejolī? Kādi vārdi raksturo katru daļu?

2. Kāpēc māte ir salīdzināta ar sauli?

3. Kā tu saproti vārdu savienojumu *zelta dvielis*?

3. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

1. Skaidro izceltos vārdu savienojumus!

2. Ieraksti iekavās vārdu ar to pašu vai līdzīgu nozīmi!

1. fragments.

Oma ir veca, bet par savu izskatu rūpējas, uz ielas bez *sataisīšanās* neiet. Ne jau sev pa prieku, viņa apgalvo (_____), bet nevarot taču cilvēkus baidīt (_____) ar tādu vecu, bālu spoku. Oma ir tieva tieviņa, vaigi tik krunkaini kā žāvētas plūmes, bet zem acīm tādi kā maisi, lieli un gludi.

Matus oma tin uz lupatiņām, bet pašā galvvidū, virs pieres, piesprauž niecīgu (_____), **pelēku vikšķīti**, ko satinusi no pašas izkritušajiem matiem. Pāri tiek uzsiets lakatiņš (omai vislabāk patīk ceriņu krāsa), viegli ietonētas (_____) lūpas un vaigi, un tad var iet.

Oma ir **baltu mūžu** nodzīvojusi, un par katru lietu viņai ir skaidrs un nesatricināms uzskats.

Tepat ķēķī oma vingro. Sīka (_____) un izkaltusi, tikai vēders kā apaļa bumba, **matu kumšķītis** noslīdējis uz vienas auss, kājās platas bikses, filca čības un ceļgalu sildītāji – viņa ir pilna nopietnības.

2. fragments.

Ķēķis (_____) man vienmēr ir bijis ļoti mīļš, ar to saistās visjaukākās atmiņas. Tas ir gandrīz tikpat garš un šaurs kā koridors (_____), ar vienu logu, kas iziet uz ielas pusi. Gaismas laukumiņā, kas no nelielā lodziņa krīt **uz nobružātajiem grīdas dēļiem**, ir vispatīkamākā spēlēšanās. Un tikpat patīkami kā spēlēties ir nedarīt neko, vienkārši sēdēt kaktiņā (_____) starp gludināmo dēli un gāzes balonu un vērot (_____), kā **istabā ieklīdušajos saules staros** danco (_____) un griežas miljoniem sīku puteklišu. Šie saules stari nekad neaizsniedz ķēķa otru galu, kur vecā malkas plīts vasarā slēpjas **noslēpumainā mijkkrēsli**, bet ziemā izstaro ap sevi siltu, **sprakstošu mājīgumu**.

(Pēc A. Neiburgas)

3. Vai, pēc tavām domām, būtu viegli vai grūti uzzīmēt ilustrācijas šiem fragmentiem? Kāpēc?

4. Skaidro vārdu savienojumu nozīmi! Kura, pēc tavām domām, ir pārnestā nozīme?

balti mati – _____

baltas dienas – _____

balta kleita – _____

5. Izvēlies vienu no virsrakstiem un uzraksti tēlojumu!

Manas mājas smaržas.

Manas istabas lietas.

Fotogrāfija stāsta...

4. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Kuģa bojāeja

1. uzdevums.

Izlasi tekstu! Noskaidro nesaprotamos vārdus, vārdu savienojumus un teikumus! Uzraksti katrai daļai virsrakstu!

Pirms vairākiem gadiem kādā decembra rītā no Livepūles ostas jūrā devās liels tvaikonis. Starp trešās klases pasažieriem atradās arī kāds divpadsmit gadus vecs itāliešu zēns, savam vecumam maza auguma, bet spēcīgu miesas būvi, ar patīkamu, apņēmīgu un nopietnu sicīlieša seju. Viņam bija melnīgsnēja āda un melni, viļņaini mati, kas sniedzās gandrīz līdz pleciem. Zēns bija trūcīgi ģērbies, noplīsušā apmetnī un vecu ādas somu pārplecu. Seja bija bērnišķīga, bet tajā vīdēja pieauguša cilvēka izteiksme.

Neilgi pēc tvaikoņa atiešanas viens no matrožiem nostājās sicīliešu zēna priekšā, teikdams:

- Mario, te tev būs ceļabiedre.
- Uz kurieni tu brauc? – sicīlietis vaicāja.
- Līdz Neapolei, – meitene atbildēja. Pēc tam viņa piebilda:
- Es braucu atpakaļ pie tēva un mātes, viņi mani gaida. Mani sauc Džuljeta Fadžāni. Vakarā, kad viņi šķīrās, lai dotos pie miera, meitene teica Mario:
- Saldu dusu!
- Šonakt neviens negulēs, mani nabaga bērni! – izsaucās itāliešu jūrniece, skriedams pie kapteiņa.

Jūrniece nebija kļūdījies. Viņi vēl nebija aizmiguši, kad sacēlās briesmīga vētra. Satrikti viļņi uzbruka kuģim, pēc maza brīža tika nolauzts masts un kā sīkas lapas atrautas nost trīs glābšanas laivas. Uz tvaikoņa izcēlās sajukums un panika, tas bija īsts posts – skanēja kliegzieni, raudas un lūgšanas, tā ka no šausmām mati cēlās stāvus.

Pēkšņi jūra uzbruka kuģim no mugurpuses; viļņi vēlās pāri margām un lūkām, ūdens ielauzās tilpnēs.

Kapteinis nogaidīja, līdz visi apklust, un tad aukstasinīgi sacīja:

- Mums jāsamierinās ar likteni.

Jūra bija mazliet pierimusi, bet kuģis joprojām lēnām grima. Bija atlikušas tikai nedaudzas minūtes.

- Nolaist laivu! – kapteinis uzsauca.

Ūdenī tika nolaista pēdējā laiva, un četrpadsmit jūrniecei un trīs pasažieri iekāpa tajā.

– Vēl ir viena vieta! – jūrnieki sauca. – Lai nāk kāds bērns!

Sicīliešu zēns un viņa draudzene, kuri līdz šim bija stāvējuši kā pārakmeņojušies, dzirdot šo saucienu, pēkšņi atguva dzīvības instinktu; abi vienlaicīgi atrāvās no masta, lai mestos uz kuģa malu, un sauca:

– Ņemiet mani!

– Lai nāk mazākais! – jūrnieki kļiedza.

Izdzirdusi šos vārdus, meitene kā zibens ķerta nolaida rokas un palika stāvam, stingām acīm raudzīdamās uz Mario.

Un tad Mario pārvērstā balsī iesaucās:

– Viņa ir vieglāka! Tev ir jābrauc! Tev ir tēvs un māte! Es esmu viens pats! Es tev dodu savu vietu! Lec!

– Metiet viņu lejā! – jūrnieki kļiedza.

Mario satvēra Džuljetu ap vidukli un iemeta jūrā. Meitene iekļiedzās un iekrita ūdenī, bet jūrnieki saķēra viņu aiz rokām un ievilka laivā. Zēns palika stāvam uz kuģa malas augsti izslietu galvu, vējā plīvojošiem matiem, nekustīgs, mierīgs un cēls.

Meitene paraudzījās uz zēnu un izplūda asarās.

– Ardieu, Mario! Ardieu! Ardieu!

– Ardieu! – zēns atbildēja, pacēlis roku.

Kuģis strauji grima satrakotajā jūrā zem drūmajiem padebešiem. Uz kuģa neviens vairs nevaimanāja. Ūdens skalojās uz klāja.

Pēkšņi zēns, rokas lūgšanā salicis, nokrita ceļos un pacēla acis pret debesīm.

Meitene aizklāja seju. Kad viņa to atkal atsedza un paskatījās jūrā, kuģis vairs nebija redzams.

(Pēc E. Amičisa)

2. uzdevums.

Uzraksti, vai teksts ir piemērots tavam vecumam! Pamato atbildi!

3. uzdevums.

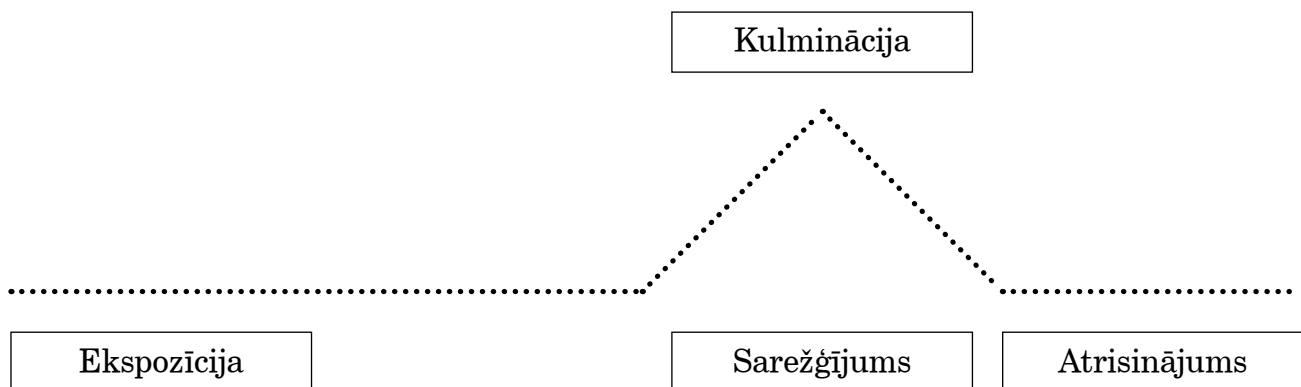
Apraksti savas jūtas un emocijas pēc stāsta izlasīšanas!

4. uzdevums.

Uzraksti, kuri abstrakti jēdzieni un kādā veidā tiek attēloti stāstā!

5. uzdevums.

Aplūko notikumu attīstības shēmu un izraksti no teksta teikumus, kas visspilgtāk raksturo sarežģījumu, kulmināciju un atrisinājumu!



Informācija skolotājam

Itāļu autora Edmondo de Amiĉisa (1846–1908) romāns „Sirds” (1886) ir tulkots vairāk nekā 30 valodās. Latvijā pirmoreiz iznācis 1927. gadā.

Metodiski ieteikumi

1. Pirms individuālā darba ar tekstu nepieciešams noskaidrot nesaprotamos vārdus un vārdu savienojumus.

2. Emocionalitātes radīšanai tekstu vispirms var nolasīt skolotājs.

3. Tekstu var izmantot arī klausīšanās prasmju pilnveidei un prognozēšanai. Skolotājs lasa tekstu pa daļām, un skolēni individuāli, pāros vai grupās domā turpinājumu pēc katras daļas nolasīšanas.

4. Pēc darba lapas aizpildīšanas vajadzētu atrast laiku arī pārrunām klasē.

5. Pēc individuālā darba klasē var notikt diskusija „Manas atziņas pēc stāsta izlasīšanas”. Pirms diskusijas skolēni individuāli, pāros vai grupās var formulēt savas atziņas, kuras uzraksta uz tāfeles, un skolēni izvēlas, kuras no atziņām pārrunās diskusijā.

5. PIELIKUMS

Aptaujas rezultāti

1. Aptaujā piedalījās _____

2. _____ % meiteņu uzskata, ka _____

3. _____ % zēnu uzskata, ka _____

4. Salīdzinot zēnu un meiteņu atbildes, izrādījās, ka _____

5. Pēdējā diagrammā apkopotās zēnu un meiteņu atbildes liecina par to, ka _____

6. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

1. uzdevums.

Klausies un raksti vārdus! (3 p.)

2. uzdevums.

Klausies un raksti diktātu! (10 p.)

3. uzdevums.

Lasi Austrumu stāstu un uzraksti 5–6 teikumus savas pārdomas par to! (8 p.)**Kādēļ zvirbulis lēkā**

Sagribēja zvirbulis būt līdzīgs pāvam. Viņam ļoti patika lepnā lielā putna gaita: galva augstu pacelta, aste – kā vēdekļis.

– Es arī vēlos būt tāds, – teica sev zvirbulis.

Viņš izstiepa kaklu, cik vien spēki ļāva, dziļi ieelpoja, lai krūtis uzpūstos, sacēla asti, izpleta tās spalvas un pamēģināja soļot tik cēli, kā to darija pāvs. Ilgi viņš tipināja turp un atpakaļ, kamēr gauži piekusa. Sāka smelgt kakls, iesāpējās kājas, taču vissliktākais bija tas, ka citi putni zobojās par zvirbuli – pāvu.

– Pietiek! – teica sev zvirbulis. – Nevēlos vairs būt pāvs – gribu atkal kļūt par gluži parastu zvirbuli.

Viņš nolaida galvu, sakļāva asti un mēģināja paskraidīt tāpat kā agrāk. Taču – ak, šausmas – tas neizdevās. Tagad viņš varēja tikai lēkāt.

Kopš tā laika zvirbuli arī lēkā, bet staigāt vairs neprot.

4. uzdevums.

1. Lasi Māras Cielēnas dzejoli!

Mūsu mājas sirds

Lūdzu neplāpāsim ilgāk šovakar.

Aizver savus miega pilnos plakstus.

Guli nu. Es drusku pasēdēšu vēl –

Es par **mūsu** mīlo **māju** rakstu.

Vai tu dzirdi, Krišu, – tumsā skan!

Nošvīkst naktstauriņš? Nav skaņas citas?

Klausies vēlreiz – tikai nebīsties! –

Mūsu mājas sirds tur klusu sitas.

Es par **mūsu māju** gribu uzrakstīt.

Un – par tevi? Protams, ka par tevi,

Anneli un Viesturu, un visiem lielajiem.

Nu un arī mazuliet par sevi:

Kā man patīk tumšā naktī klausīties

Mūsu mīlās **mājas** sirdi klusu sitam,

Uzrakstīt par to un dzejoli

Noglabāt zem spilvena – tev rītam...

2. Uzraksti 2–3 teikumus, kā tu saproti vārdus „Mūsu mīlās mājas sirds tur sitas”! (3 p.)

3. Uzraksti 4–5 teikumus, kā tu domā – vai katrai mājai ir sirds? Kas ir nepieciešams, lai tā būtu? (4 p.)

4. Ir vakars. Tu esi savā gultā. Apkārt ir tumšs un kluss, bet tev vēl nenāk miegs. Un tu dzirdi, kā pukst tavas mājas sirds. Uzraksti, ko tā stāsta! (5 p.)

Diktējamie vārdi 1. uzdevumam

skolotājs, mākslinieks, lielisks, vērtīgs, maizes cepējs, veiksmīgs, nodarbošanās, pieaudzis, dzīvesvieta, apgērbs, izskats, neapmierināts, jānoskaidro, jāatzīmē, slidotājs

Diktāta teksts 2. uzdevumam

Pa ceļuāja kovbojs. Es viņu panācu, un negaidītais ceļabiedrs man jautāja:

„Kādēļ jājat bez segliem?”

„Tēvs mani iemācīja,” es paskaidroju, „viņš bija komanči. Kas tu esi, ceļinieks?” es pa-
vaicāju.

„Kā redzi,” viņš sacīja, „esmu kovbojs.”

Jutos vīlies. Tā arī viņam pateicu:

„Es pats redzu, ka tu esi lopu gans. Bet kas tu patiesībā esi?”

„Es vēlētos būt grāmatu varonis,” beidzot viņš noteica.

Es sapratu, ko viņš gribēja teikt. Arī es kādreiz sapņoju būt par princi, bet tagad saprotu, ka esmu indiānis un dodos mājup.

Metodiski ieteikumi

1. Iepriekšējā stundā skolotājam vajadzētu pastāstīt, kādi būs uzdevumi, kam jāpievērš uzmanība pārbaudes darba laikā.
2. Pirms pārbaudes darba rakstīšanas vēlreiz kopīgi jāizlasa visu uzdevumu noteikumi un jāpārliecinās, ka skolēni tos saprot.
3. Nepieciešams pārliecināties, ka visi skolēni saprot pārbaudes darba tekstus.
4. Ja iespējams, tieši pirms pārbaudes darba vajadzētu atkārtot pieturzīmes teikumus ar tiešo runu.

Pārbaudes darba vērtēšana

1. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu vārdu – 0,2 punkti. Kopā: 3 punkti.
2. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu teikumu – 1 punkts. Kopā: 10 punkti.
3. uzd. Par pārdomām – 5 punkti. Par tekstu bez kļūdām – 3 punkti. Par 1–2 kļūdām – 2 punkti. Par 3–4 kļūdām – 1 punkts. Par 5 un vairāk kļūdām – nav papildpunktu. Kopā: 8 punkti.
4. uzd. Kopā: 12 punkti.

Kopā 33 punkti.**Vērtējums**

Punkti	33	32	31	30–26	25–22	21–18	17–14	13–10	9–6	5 un mazāk
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

3. nodaļa. Iepazīsimies! Mēs esam kaimiņi!

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Tur, ziemeļos...				
1. st. Saruna par kaimiņiem. Latvijas robežvalstis. Valstu un tautību nosaukumi.		31., 32. uzd.	26. uzd.	2. pielikums
2. st. Norvēģija. Vikingi. Lietvārdu iedalījums: sugas vārdi un īpašvārdi.		33., 34. uzd.	27. uzd.	3. pielikums
3. st. Somija. Tūves Jānsone pasaku tēli. Pirmatnīgi un atvasināti lietvārdi. Lietvārdu darināšana. Salikteņi. Deminutīvi.		35., 36., 37. uzd.	28. uzd.	
4. st. Lietvārda deklinācijas. Vienskaitlinieki un daudzskaitlinieki.		38. uzd.	29., 30. uzd.	
5., 6. st. Saruna par ceļojumiem. Stāstījums par kādu valsti. Pasakas sacerēšana. Nelokāmie lietvārdi.		39., 40., 41., 42. uzd.	31. uzd.	6. pielikums 1. pielikums
7. st. Atstāstījums.				4. pielikums
Kaimiņi mums blakus				
1. st. Kaimiņi latviešu tautasdziesmās. Attiecības ar kaimiņiem. Stāstījums „Mani kaimiņi”.		43. uzd.	32., 33. uzd.	2. pielikums 5. pielikums
2. st. Latvijas apdzīvoto vietu nosaukumi. Īpašības vārda nenoteiktā un noteiktā galotne. Īpašības vārda locīšana ar noteikto galotni.		44., 45. uzd.	34. uzd.	7. pielikums
3. st. Kaimiņu diena. Īpašības vārda salīdzināmo pakāpju veidošana.		46., 47. uzd.		
4. st. Stāstījums „Neparastie kaimiņi”. Frazeoloģismi. Īpašības vārdi – salīdzinājumu pamats.		48., 49. uzd.		
5. st. „Pagalms – vieta, kur satiekas kaimiņi”. Īpašības vārds tekstveidē.		50. uzd.	35. uzd.	
6. st. Pārbaudes darbs „Lietvārds un īpašības vārds”.				8. pielikums
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Saskaņo lietvārdu ar citām vārdšķirām. Darina lietvārdus un īpašības vārdus ar dažādām izskaņām un pareizi tos raksta. Lieto vienskaitliniekus, daudzskaitliniekus un nelokāmos lietvārdus. Darina un lieto īpašības vārda salīdzināmās pakāpes. Lieto īpašības vārdus ar noteikto un nenoteikto galotni. Veido salikteņus un pareizi raksta tos. Paplašina vārdu krājumu, atpazīst un lieto frazeoloģismus.		
	Komunikatīvā kompetence	Nosauc valstis ap Baltijas jūru, to galvaspilsētas un valstu valodas, kā arī kultūras objektus. Nosauc tautības, kas dzīvo ap Baltijas jūru. Īsi pastāsta par kaimiņvalstīm un to iedzīvotājiem. Klausās un vērtē klasesbiedru paveikto.		
	Sociokultūras kompetence	Pamato savas domas un attieksmi pret lasīto saistībā ar savu dzīves pieredzi. Saskata tekstā kulturoloģisku informāciju par kaimiņvalstīm.		
	Mācību kompetence	Pilnveido prasmi meklēt un apkopot informāciju. Iesaistās pāru un grupu darbā, pauž savu viedokli. Lieto dažādu uzzīņu literatūru. Izmanto dažādas lasīšanas stratēģijas. Iegūto informāciju izmanto jaunu tekstu izveidē.		

Komentāri

- Pirmajā stundā skolotājs ar skolēniem var pārrunāt, kurās kaimiņvalstīs viņi ir bijuši. Ja iespējams, var veidot arī suvenīru izstādi vai *Power Point* prezentāciju.
- 34. uzd. veicot, skolotājs var parādīt vai lūgt iepriekš pašiem skolēniem sameklēt grāmatas, kurās ir informācija par vikingiem, kā arī izmantot ceļvežus un citas grāmatas par dažādām valstīm.
- 36. un 38. uzd. ieteicams parādīt skolēniem T. Jānsone grāmatas, rosinot skolēnus izlasīt kādu no tām.
- Grupas secinājumus par lietvārdu lietojumu 38. uzdevuma tekstā var apkopot uz lielākām lapām, zīmējot diagrammas vai citādi.
- 40. uzd. skolotājs atkarībā no skolēnu skaita klasē var piedāvāt skolēniem meklēt informāciju par citām Latvijas kaimiņvalstīm vai ES valstīm.
- 41. uzd. ieteicams sagatavot kopētu materiālu ar Latvijai tuvāko valstu kartēm.
- 42. uzd. darba atvieglšanai skolotājs var dot tikai atsevišķus vārdus no pasaku nosaukumiem, piem., krūms, zirnis. Ieteicams skolēnus pašus mudināt sameklēt H.K. Andersena un brāļu Grimmu pasaku grāmatas un izveidot to izstādi.
- 43. uzd. skolotājs var ieteikt skolēniem apmeklēt interneta mājaslapu www.dainuskapis.lv vai sameklēt latviešu tautasdziesmu krājumos dainas par kaimiņiem. Stāstījumu „Mani kaimiņi” iespējams aizstāt ar dialoga veidošanu pāros.
- 3. piel. doti 2 diktātu teksti, vienu no tiem var izmantot kā mācību diktātu.
- Pēc 5. piel. veikšanas skolēni paši var veidot aptauju par kaimiņiem, izjautājot gan vienaudžus, gan pieaugušos. Darba lapa izmantojama arī kā mājasdarbs, ko skolēni veic ilgākā laika posmā.

1. PIELIKUMS

Atbilde mācību grāmatas 42.1. uzdevumam

Tas notika tad, kad *gliemezis un rožu krūms* vēl prata sarunāties. *Princese uz zirņa* sēdēja pils parkā uz soliņa un klausījās, kā dzied *lakstīgala*. Neviena neievērots un pamests celiņa putekļos gulēja *nelokāmais alvas zaldātiņš*. Pār pils parku laidās *meža gulbji*. Viņi posās uz siltajām zemēm. Par tām domāja arī *neglītais pīlēns*, kurš pluncējās parka diķī. Arī *vecā ielas laterna*, stāvēdama pie pils vārtiem, nepriecājās par rudens tuvošanos. Drīz ieradīsies *sniega karaliene* ar mīkstajām sniegpārslu segām, princesei *paradīzes dārzs* būs jāatstāj un jādodas uz daudzajām pils istabām. Līdz tam laikam arī *mazā nāra* un *Īkstīte* būs beigušas savu pieklājības vizīti pie princeses. „Jā, *karaļa jaunais tērps* ir neparasts!” teiks abas draudzenes, atvadoties no princeses.

2. PIELIKUMS

Atbilde darba burtnīcas 26. uzdevumam

Nr. p. k.	Nosaukums oriģinālvalodā	Nosaukums latviešu valodā	Galvaspilsēta
1.	<i>Norge</i>	Norvēģija	Oslo
2.	<i>Eesti</i>	Igaunija	Tallina
3.	<i>Polska</i>	Polija	Varšava
4.	<i>Suomi Finland</i>	Somija	Helsinki
5.	<i>Sverige</i>	Zviedrija	Stokholma
6.	<i>Danmark</i>	Dānija	Kopenhāgena
7.	Lietuva	Lietuva	Viļņa

Atbilde darba burtnīcas 32.1. uzdevumam

Reiz dzīvoja princese, kas negribēja rotaļāties. Viņu sauca Līse Lota. Viņai bija gaiši, cirtaini mati un zilas acis. Līsei Lotai bija vesela istaba pilna ar rotaļlietām. Tur bija visjaukākās leļļu mēbelītes un leļļu plītiņas ar īstiem katliņiem un kafijas kannām; tur atradās dažādi rotaļu zvēri: miksti rotaļu kaķi un pinkaini rotaļu suņi; tur bija kastes ar klucīšiem un īsts rotaļlietu veikals ar rozīnēm un mandelēm, un cukuru, un karameļu kastēm. Princese dzīvoja neaprakstāmi skaistā pilī kopā ar savu tēvu karali un savu māti karalieni, un simts galma dāmām.

Tā kā Līse Lota nekad neredzēja neviena bērna, tad domāja, ka pasaulē dzīvo vienīgi lieli cilvēki un vēl viņa pati, kas ir maza.

3. PIELIKUMS

Diktāts

Astrīdas Lindgrēnes pasaku tēli

Astrīdas Lindgrēnes pasakās sastopam zviedru un citus Eiropas folkloras tēlus. Tie ir troļļi un rūķīši, elfi un laumas, fejas, jūras čūskas. Savādās viņpasaules būtnes atgādina pazemes karaļvalstis zviedru un dāņu tautas pasakās.

Ar burvju spēku ir apveltīta Pepija Garzeķe. Pepiju, kas ir parādījusies neskaitāmos variantos uz skatuves, uz kinoekrāniem un televīzijā, pazīst visā pasaulē. Pepija ir izdomas bagāts, izpalīdzīgs un uzticams biedrs, kas dara labu un izstaro ap sevi prieku. Lielum lielā daļā pasaku Labais uzvar Ļauno.

Literārajās pasakās Astrīda Lindgrēne izmanto folklorai raksturīgus priekšmetus – neredzamu apmetni, burvju zobenu un flautu. Maize remdē izsalkumu, bet noslēpumainā aka čukst pasakas.

(Pēc M. Treimanies)

Metodiski ieteikumi

1. Pirms diktāta ieteicams pārrunāt vārdu *Labais* un *Ļaunais* rakstību.
2. Diktātu var papildināt ar uzdevumiem:
 - pasvītrot vai iekrāsot tekstā atšķirīgās krāsās vīriešu dzimtes lietvārdus un sieviešu dzimtes lietvārdus;
 - izrakstīt lietvārdus;
 - noteikt īpašvārdus;
 - turpināt tekstu un uzrakstīt, ko zina par Karlsonu.

Diktāts

Smolande – A. Lindgrēnes bērnības zeme

Smolande ir viens no visgleznainākajiem Zviedrijas novadiem. Tajā ir mežaini pakalni, bērzu un apšu birzis un virsāji. Ezeri, kuru krastos aug smaržīgas vijolītes. Smolande ir novads, kur var redzēt senas baznīcas un rūnakmeņus. Tas ir pasaku, leģendu un ticējumu novads. Smolandeī ar pasakaino dabu, grūtajiem dzīves apstākļiem ir liela loma A. Lindgrēnes daiļradē.

Ar sirsnību viņa stāsta par saviem novadniekiem smolandiešiem. Ar šo novadu viņa saista visjaukākās bērnības un jaunības atmiņas. Rakstniecei no visām grāmatām mīlākās ir tās, kuru darbība risinās Smolandē. Ja nebūtu bijuši klaidoņi uz Smolandes lauku ceļiem, viņa nespētu uzrakstīt stāstu par Rasmusa klaiņojumiem.

Liela ir rakstnieces A. Lindgrēnes mīlestība uz dabu. Viņa uzskata to par cilvēka vienīgo patvērumu, kad tam dzīvē klājas grūti. Ērkšķrozītes no Smolandes ganībām zied daudzu grāmatu lappusēs.

(Pēc M. Treimanis)

Metodiski ieteikumi

1. Pirms diktāta ieteicams pārrunāt vārda *rūnakmens* nozīmi un rakstību.
2. Ieteicams parādīt A. Lindgrēnes grāmatas, kurās aprakstīti Rasmusa klaiņojumi.
3. Diktātu var papildināt ar uzdevumiem:
 - pasvītrot tekstā visus īpašības vārdus;
 - izrakstīt īpašības vārdus, kuri darināti no lietvārdiem, *glezna, mežs, pasaka, smarža*.

4. PIELIKUMS

Atstāstījums

Hanss Kristians Andersens

Hanss Kristians Andersens (1805.02.04.–1875.04.08.) ir visā pasaulē pazīstams dāņu rakstnieks – pasaku rakstītājs. Gudrība, vienkāršība un atklātība saista dažāda vecuma lasītājus.

Pasaku meistars dzimis Odenses pilsētā nabadzīga kurpnieka un veļas mazgātājas ģimenē. Mazā pilsētiņa atrodas miglainajās Fjū salās. Te kalnu virsotnēs šalc priedes un jūras smarža saplūst ar viršu smaržu. Odenses pilsēta atgādina skaistu koka lādīti. Te dzīvoja mākslinieki, kokgriezēji, kuri izrotāja māju sienas ar nāriņu figūrām.

H. K. Andersens ģimenē bija vienīgais bērns. Mīlestību pret grāmatu lasīšanu un mācīšanos puisēnam ieaudzina tēvs.

Vienu reizi māte atļāvās nopirkt dēlam biļeti uz teātra izrādi. Šis notikums mainīja visu zēna dzīvi. Atnākot mājās, viņš nekavējoties sāka rakstīt lugu. Tās varoņi bija neaprakstāmi skaisti un sazinājās ar dzejoļu palīdzību.

H. K. Andersenam bija 11 gadi, kad nomira tēvs. Apdāvinātais zēns, kuru pilsētā visi sauca „mazais Viljams Šekspīrs”, sāka strādāt, bet viņu ļoti saistīja grāmatas un teātris. 1819. gadā ar dažām monētām kabatā viņš devās uz Kopenhāgenu, lai piepildītu savu sapni. Par aktieri viņš nekļuva. Kāda pazīstama aktrise saskatīja viņa rakstnieka talantu un palīdzēja iestāties labākajā pilsētas ģimnāzijā, kur mācījās slavenību bērni.

H. K. Andersens pabeidza ģimnāziju, pēc tam universitāti. Sāka izdot grāmatas. Kad H. K. Andersena pasaku grāmatas parādījās Dānijas galvaspilsētas grāmatu veikalos, visi, kas viņu pazina un atcerējās, bija ļoti pārsteigti.

Putni, dzīvnieki un priekšmeti viņa 165 pasakās darbojas kā cilvēki.

(Pēc <http://bibliogid.lcb.lv>)

Metodiski ieteikumi

1. Pirms atstāstījuma ieteicams pārrunāt neskaidro vārdu nozīmi un rakstību.
2. Īpašvārdi un skaitļi uzrakstāmi uz tāfeles.
3. Ieteicams parādīt H. K. Andersena pasaku grāmatas.
4. Ieteicams kopīgi uzrakstīt atstāstījuma plānu vai veidot domu karti uz tāfeles.

5. PIELIKUMS

Darba lapa

Ak, šie mīlie un nīstie kaimiņi...

1. uzdevums.

1. Lasi trīs cilvēku viedokļus par kaimiņiem! Saliec pieturzīmes slīprakstā izceltajos teikumos!

Egita, 23 gadi:

Kad ievācos piecstāvu mājā, no sākuma šķendējos, ka tajā veci cilvēki vien dzīvo. Vienreiz man pietrūka sērkokciņu, gāju tos palūgt blakus dzīvojošajai vecajai sievietei. Mums izveidojās labs kontakts, un tagad ikreiz, kad man vajag padoma, es dodos pie viņas. Septiņdesmit gadus vecā Mirdzas tante ir priecīga, ka viņai ir kāds, ar ko parunāt, un ka var justies vēl kādam noderīga. *Bet es esmu apmierināta ka man līdzās ir cilvēks kas zina daudz labu pamācību.*

Māris, 30 gadi:

Ar kaimiņu Jāni esmu pazīstams jau piecus gadus kopā skatāmies hokeju lamājam futbola tiesnešus. Dažreiz kopā aizbraucam pamakšķerēt vai ar ģimenēm dodamies zaļumos. Ja ir vajadzība, viens no otra varam arī ko aizņemt. Esmu jau pieradis, ka Jānis vienmēr ir tuvumā, tādēļ negribētu pārcelties dzīvot uz citu vietu.

Rita, 42 gadi:

Jaunībā, kad dzīvoju laukos, visus kaimiņus pazinu kā vecus suņus. Nu jau vairākus gadus dzīvoju pilsētā. *Daudzdzīvokļu celtnēs ir grūti saprast kurš ir mājas iemītnieks kurš ciemiņš.* Cilvēki lielākoties ir noslēgti, tikai retais uz tevi paskatās draudzīgi, ir atvērts. Katrs staigā savā nodabā un ne ar vienu nevēlas nodibināt ciešākus kontaktus. Dažreiz man liekas, ka labāk dzīvot laukos, kur cits par citu zina katru sīkumu, nekā pilsētā, kur valda vienaldzība.

(Pēc www.kurzemes-varde.lv)

2. Izraksti no 1.1. uzdevuma lietvārdus!

Vīriešu dzimtes lietvārdi vsk.	Vīriešu dzimtes lietvārdi dsk.	Sieviešu dzimtes lietvārdi vsk.	Sieviešu dzimtes lietvārdi dsk.

3. Tekstā pasvītrotajiem īpašības vārdiem veido salīdzināmās pakāpes!

2. uzdevums.

Izskaidro vārdu savienojumus!

no sākuma šķendējos – _____

dodamies žalumos – _____

kaimiņus pazinu kā vecus suņus – _____

3. uzdevums.

Lasi apgalvojumus par kaimiņiem! Uzraksti savu viedokli (40–50 vārdu)!

- **Kaimiņi ir cilvēki, kas dažreiz var dot labu padomu.**
- **Daudzdzīvokļu mājās nav/ir jāpazīst visi mājas iemītnieki.**
- **No kaimiņiem drikst/nedrikst kaut ko aizņemties.**

[illegible]

6. PIELIKUMS

Darba lapa

1. uzdevums.

1. Lasi tekstu. Pasvītro frazeoloģismus!

Tā bija piecstāvu māja pilsētas nomalē. Te dzīvoja Ingus Kangro un Ivo Liepa. Abi zēni bija bērnības draugi. Savā ilgajā pazīšanās laikā viņi pat ne reizi nebija bārušies, sadzīvoja kā cimd ar roku. Bargā sētniece Helju Klints bija ļoti kāra uz dažādām jaunām ziņām, tādēļ vienmēr turēja ausis vaļā, lai visu jaunāko nepalaistu garām. Viņai bija darba pilnas rokas, jo piektā stāva jaunais īrnieks Raivis Spāre pēc kārtējās nakts ballītes bija atstājis mājas pagalmā atkritumu kalnus. Slaucīdama atkritumus, Helju klusi purpināja: „Kad te būs kārtība? Kad pūcei aste ziedēs?”

Uz soliņa zem cerīkrūma sēdēja un sarunājās abu zēnu vecmāmiņas Gunta Verro un Dina Tilē. Viņām bija prieks, ka sētniece jau no paša rīta nekaunīgajam īrniekam bija krietni sadevusi pa degunu. Pavērusi virtuves logu, sestklasniece Laine Ābola klausījās abām ausīm vecmāmiņu sarunā, jo kāroja dzirdēt kaut ko vairāk par abu zēnu panākumiem vakardienas talantu konkursā.

2. Ieraksti tabulā frazeoloģismus pretī attiecīgajam skaidrojumam!

	Frazeoloģisms	Skaidrojums
1.		ļoti daudz steidzamu darbu
2.		būt gatavam dzirdēt, saklausīt; uzmanīgi klausīties
3.		pēc neiedomājami ilga laika
4.		klausīties ļoti uzmanīgi
5.		bārt, kritizēt, nosodīt
6.		saticīgi, saskanīgi, saderīgi

2. uzdevums.

1. Izraksti no teksta lietvārdus salikteņus! Nosaki, no kādas vārdšķiras vārdiem tie veidoti!

2. Pasvītro salikteņos vārda sastāvu!

3. uzdevums.

1. Aizpildi tabulu! Izmanto 1. uzdevuma tekstu!

Sugas vārdi		Īpašvārdi
Pirmatnīgi lietvārdi	Atvasināti lietvārdi	

2. Papildini iesāktos teikumus!

- Izrakstītos īpašvārdus pārveido datīva locījumā!

Sestdienas rītā pastnieks atnesa vēstules _____

- Izrakstītos īpašvārdus pārveido vienskaitļa ģenitīvā!

acis pārsteigumā iepletās, viņi bija uzaicināti skatīties TV šovu „Dziedi ar zvaigzni”.

4. uzdevums.

Uzraksti 1. uzdevuma teksta turpinājumu (50–70 vārdu)! Izmanto frazeoloģismus!

[illegible]

Atbildes 6. pielikuma 2. uzdevumam

	Frazeoloģisms	Skaidrojums
1.	darba pilnas rokas	ļoti daudz steidzamu darbu
2.	turēt ausis vaļā	būt gatavam dzirdēt, saklausīt; uzmanīgi klausīties
3.	kad pūcei aste ziedēs	pēc neiedomājami ilga laika
4.	klausīties abām ausīm	klausīties ļoti uzmanīgi
5.	sadot pa degunu	bārt, kritizēt, nosodīt
6.	kā cimd ar roku	saticīgi, saskanīgi, saderīgi

7. PIELIKUMS

Darba lapa

1. uzdevums.

1. Lasi tekstu! Papildini tekstu ar savu stāstījumu! Izmanto īpašības vārdus!

Istabā iespīdēja saule.

Kādu brīdi paliku guļam, dzirdēju, kā lejā, virtuvē, kāds trokšņaini rosās. Kad man degunā iesitās svaigas kafijas smarža, gāju lejā brokastīs.

„Jauki, ka esi jau piecēlusies,” sacīja tēvs. „Mums priekšā tāls ceļš, un šķiet: šī diena varētu būt īsti karsta.”

Kad mēs ar tēti iznācām no mājas, Mario mūs jau gaidīja.

Mēs apsēdāmies aizmugurē, un pēc mirkļa automobilis sāka kustēties. Brauciena laikā tēvs mums daudz stāstīja par retiem minerāliem un to atradnēm, kā arī to, ka sastopami cilvēki, kuri esot stingri pārliecināti par kristālu noslēpumaino spēku.

Ceļš cauri daudziem maziem ciematiem vijās kalnup.

Pēkšņi mēs atdūrāmies pret nelielu, strauju upīti. Ūdens šļākdams un putodams gāzās lejup no klintīm.

Apmēram pēc pusstundas mēs ieraudzījām māju. Tā stāvēja pļavas malā.

Tētis samaksāja par pusdienām, un mēs posāmies ceļā uz mājām.

(Pēc Ī. Balmera)

2. Iekrāso visā tekstā īpašības vārdus!

2. uzdevums.

Pārī apmainieties ar darbiem, novērtējiet viens otra paveikto!

8. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

Lietvārds un īpašības vārds

1. uzdevums.

Klausies tekstu! Ieraksti tukšajās vietās vārdu atbilstoši dzirdētajam tekstam! (8. p.)

Pār ieleju klājās bieza, _____ puskrēsla. Ieleja nebija vairs zaļa, bet balta. Viss kustīgais bija kļuvis _____. Visas dzīvās skaņas bija _____. Viss _____ bija kļuvis apaļš.

„Tas ir _____,” trollītis Mumins čukstēja.

Trollītis ar pūlēm gāja pa sniegu uz priekšu un nonāca pie upes. Upe _____ gluži citāda. Tā bija melna un vienaldzīga.

Trollītis Mumins iemina pirmās pēdas pāri tiltam. Pēdas bija ārkārtīgi _____, taču stingras un veda uz dienvidiem. Mežā valdīja pilnīgs klusums un _____.

(Pēc T. Jānsones)

2. uzdevums.

Lasi tekstu! 2., 3., 7., 8. un 9. teikumā saliec pieturzīmes! (5 p.)

1. Piepeši viņš ieraudzīja gaismu. 2. Lai gan tā bija sīciņa visu mežu apspīdēja maigi sarkana blāzma. 3. Trollītis Mumins ieraudzīja ka sniegā deg svece. 4. Tai apkārt no apaļām sniega pikām bija sakrauta mazītiņa torņveida mājiņa. 5. Pikas bija caurspīdīgas un blāvi sarkandzeltenas – kā naktslampas abažūrs mājās. 6. Viņpus lampas kāds bija ieracies sniegā – ērtā bedrītē. 7. Kāds sarkanbaltā svītrainā svīterī gulēja lūkojās nopietnajās ziemas debesīs un svilpoja. 8. Trollītis Mumins paslēja augšup purniņu un ieraudzīja zie-meļblāzmu ko pirms viņa nebija skatījis vēl neviens trollītis. 9. Ziemeļblāzma bija baltā zilā un mazdrusciņ zaļā krāsā un ieskāva debesis kā gari plīvojoši aizkari. 10. Aiz tilta savā nodabā gulēja Muminu māja.

(Pēc T. Jānsones)

3. uzdevums.

Pasvītro teikuma virslocekļus 2. uzdevuma 7. teikumā! (2 p.)

4. uzdevums.

Aizpildi tabulu! Izmanto 1. un 2. uzdevuma tekstu! (8 p.)

1. variants.

Viriešu dzimtes lietvārds	Sieviešu dzimtes lietvārds	Lietvārdi deminutīvi	Lietvārdi salikteņi

5. uzdevums.

Izraksti no 1. un 2. uzdevuma teksta vienskaitļa nominatīvā īpašības vārdus, kas nosauc krāsu! Pievieno paša (pašas) izdomātus lietvārdus! (10 p.)

1.	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

6. uzdevums.

Divus vārdu savienojumus no 5. uzdevuma pārveido datīva locījumā un iesaisti divos saliktos teikumos! (4 p.)

7. uzdevums.

Uzraksti stāsta turpinājumu (50–70 vārdu) par to, kāda izskatījās Muminu māja! (9 p.)

Metodiski ieteikumi

1. Iepriekšējā stundā skolotājam vajadzētu pastāstīt, kādi būs uzdevumi, kam jāpievērš uzmanība pārbaudes darba laikā.
2. Pirms pārbaudes darba rakstīšanas vēlreiz kopīgi jāizlasa uzdevumu noteikumi un jāpārliecinās, ka skolēni tos saprot.
3. Nepieciešams pārliecināties, ka visi skolēni saprot pārbaudes darba tekstu.

Pārbaudes darba vērtēšana

1. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu vārdu – 1 punkts. Kopā: 8 punkti.

Pār ieleju klājās bieža, **pelēka** puskrēsla. Ieleja nebija vairs zaļa, bet balta. Viss kustīgais bija kļuvis **nekustīgs**. Visas dzīvās skaņas bija **izzudušas**. Viss **četrstūrainais** bija kļuvis apaļš.

„Tas ir **sniegs**,” trollītis Mumins čukstēja.

Trollītis ar pūlēm gāja pa sniegu uz priekšu un nonāca pie upes. Upe **izskatījās** gluži citāda. Tā bija melna un vienaldzīga.

Trollītis Mumins iemina pirmās pēdas pāri tiltam. Pēdas bija ārkārtīgi **maziņas**, taču stingras un veda uz dienvidiem. Mežā valdīja pilnīgs klusums un **sastingums**.

2. uzd. Par katru teikumu, kurā pareizi saliktas pieturzīmes, – 1 punkts. Kopā: 5 punkti.

3. uzd. Par katru pareizi pasvītrotu teikuma virslocekli – 0,5 punkti. Kopā: 2 punkti.

4. uzd. Par katru pareizi izrakstītu vārdu – 0,5 punkti. Kopā: 8 punkti.

5. uzd.

Par katru izrakstītu īpašības vārdu un lietvārdu (ja nav kļūdu) – 1 punkts. Kopā: 10 punkti.

6. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu teikumu – 2 punkti. Kopā: 4 punkti.

7. uzd. 9 punkti.

Kritēriji Punkti	Saturs	Stils	Ortogr. un interp. kļūdas
3	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski.	Dažādu konstrukciju teikumi. Viegli uztverams teksts.	0–1
2	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski. Nav ievērotas atkāpes.	Vienveidīgi teikumi. 1–2 stila kļūdas.	2–3
1	Domas izteiktas haotiski.	3–4 stila kļūdas.	4–5
0	Darbs neatbilst tematam. Izteiktā doma nav uztverama.	5–6 stila kļūdas.	6 un vairāk

Kopā 46 punkti.

Vērtējums

Punkti	46–45	44–42	41–38	37–34	33–30	29–24	23–17	16–12	11–6	5 un mazāk
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

4. nodaļa. Svētki nāk!

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Svētki agrāk un tagad				
1., 2. st. Kas ir svētki? Teikumu iedalījums pēc izteikuma mērķa.		51., 52., 53., 54., 55. uzd.	36. uzd.	
3. st. Kas ir tradīcijas? Kā veidojas tradīcijas?		56., 57. uzd.	37. uzd.	
4. st. Dāvanu prieks. Pieturzīmes teikuma beigās.		58., 59., 60. uzd.		1., 3., 4. piel.
5. st. Saulgriežu svētki. Latviešu un citu tautu saulgriežu svētku tradīcijas.		61., 62., 63. uzd.	38., 39. uzd.	
6., 7. st. Mārtiņdiena. Kā veidot afīšu? Mārtiņdienas tirgū.		64., 65., 66., 67. uzd.	40. uzd.	5. pielikums
8. st. Ticējumi.		68., 69. uzd.	41., 42. uzd.	2. pielikums
Svinam kopā ar Latviju!				
9. st. Lāčplēša diena. Teikumu iedalījums pēc uzbūves.		70., 71., 72. uzd.	43., 44. uzd.	6. pielikums
10., 11. st. Valsts svētki Rīgā. Saliktu teikumu veidi. Pieturzīmes saliktā teikumā.		73., 74., 75., 76., 77. uzd.	45., 46. uzd.	
12. st. M. Zālītes dzejolis „Tik un tā”. Latvija tautasdziesmā un dzejā. Personifikācija.		78., 79. uzd.	47., 48. uzd.	
13. st. Pārbaudes darbs.				8. pielikums
Projekts „Pārsteiguma ballīte draugam vai draudzenei”				7. pielikums
14., 15. st. Scenārija izveide.				
16. st. Ielūgumu un apsveikumu veidošana.				
17. st. Prezentācija.				
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Izprot teikumu iedalījumu pēc izteikuma mērķa. Izprot teikumu iedalījumu pēc uzbūves. Veido dažādus teikumus pēc izteikuma mērķa un uzbūves. Nostiprina prasmi likt beigu pieturzīmes. Mācās likt pieturzīmes saliktā teikumā.		
	Komunikatīvā kompetence	Izsaka un pamato savu viedokli, stāstot par svētkiem un svētku svinēšanas tradīcijām. Izteiksmīgi lasa pēc izteikuma mērķa dažādus teikumus. Veido dialogus par noteiktu tematu. Prot iesaistīt dialogā dotos vārdus un frāzes. Mācās rakstīt scenāriju. Vingrinās rakstīt afīšu, ielūgumu un apsveikumu. Mācās atrast tekstā salīdzinājumus un personifikāciju un izprast to nozīmi, mācās veidot salīdzinājumus. Prot uzrakstīt īsu stāstījumu par doto tematu. Attīsta radošās iemaņas, sacerot dzejoļi par Latviju.		
	Sociokultūras kompetence	Zina nozīmīgākās latviešu gadskārtu ieražas. Zina Latvijas valsts svētkus un iepazīst to svinēšanas kultūrvēsturiskās saknes. Iepazīst Latvijas vēsturi. Ir priekšstats, kā veidojušies ticējumi. Salīdzina dažādu tautu svētkus un tradīcijas. Uztver frazeologismus un saskata tajos kulturoloģisku informāciju. Toleranti izturas pret citādo.		
	Mācību kompetence	Prot sadarboties pāri un grupā. Mācās strukturēt informāciju par svētkiem un secināt. Mācās salīdzināt dažādu tautu svētkus. Izmanto shēmas informācijas ieguvei. Izmanto vārdnīcas vārdu nozīmju noteikšanai, sinonīmu meklēšanai, frazeologismu skaidrošanai.		
	Saikne ar literatūru	Ir priekšstats par latviešu saulgriežu svētkiem. Ir priekšstats par ticējumu rašanos un nozīmi latviešu folklorā. Mācās noteikt un veidot tēlainās izteiksmes līdzekļus (salīdzinājums, personifikācija).		

Komentāri

- Sarunas par tematu ierosināšanai izmanto dzejoli 51. uzd. un attēlus nodaļas sākumā.
- 56.2. uzd. darba burtnīcā – grupu nosaukumus var izdomāt klasē kopīgi, piemēram, ģimenes svētki, valsts svētki, baznīcas svētki.
- 56.3. uzd. Skolēni teikumus var rakstīt uz līmlapiņām, kas pēc uzrakstīšanas tiek pieliktas pie tāfeles. Kopā ar skolotāju skolēni noskaidro tradīcijas būtību un to, kā veidojas tradīcijas. (Tradīcijas definīcija *Latviešu literārās valodas vārdnīcā* – noteiktā cilvēku grupā izveidojies uzskatu un darbību, rīcības kopums, kas tiek pārmantots no paaudzes paaudzē.)
- Pēc 59. uzd. izpildīšanas skolēni klausās skolotāja lasīto teksta turpinājumu un veic uzdevumus darba lapā (3. pielikums).
- 4. pielikums ir papildmateriāls, ko skolotājs izmanto pēc saviem ieskatiem, ja ir nepieciešamais laiks darba veikšanai.
- 62. uzd. Skolotājs papildus var izmantot attēlus, fotogrāfijas, priekšmetus, kas saistīti ar svētkiem.
- 63. uzd. Skolotājs, pazīstot savus skolēnus, var lūgt viņus pastāstīt par savas tautas tradīcijām. Veidojot sarunu par to, vai un kā skolēni svin šos svētkus, skolēni secinās, vai ir saglabājušās kādas tradīcijas. Skolotājam vajadzētu arī minēt, ka šajos tekstos ir aprakstītas tikai dažas tradīcijas. Skolotājs var arī izvēlēties tikai vienus saulgriežu svētkus un tos pārrunāt.
- 65.1. uzd. Lasot tautasdziesmas, pievēršama uzmanība senām formām. Klasē vajadzētu pārrunāt nesaprotamās tautasdziesmas rindas.
- 66. uzd. atminējumi ir *kāpostgalva, kartupeļi, gailis, biete* vai *burkāns, aita*.
- 67. uzd. Gadatirgu skolotājs organizē, pazīstot savus skolēnus. Var rīkot stilizētu spēli ar zīmētām precēm, var veidot īstu gadatirgu ar dārzeņiem vai pašceptiem gardumiem. Iespējamie konkursi varētu būt: tautasdziesmu skaitīšana, mīklu minēšana, interesantas formas dārzeņu izstāde, ķirbju izstāde u. c.
Ja skolotājs nolemj neveidot spēli „Gadatirgu”, var izmantot 5. pielikumu.
- 67.3. uzd. Skolotājs mudina skolēnus runāt izteiksmīgi un izmantot iztēli, pārspīlēt. Var veidot kā sacensību starp *lielbniekiem*.
- Stundā par Lāčplēša dienu var izmantot filmas „Rīgas sargi” fragmentus. Skolotājs īsi pastāsta par teikas un eposa varoni Lāčplēsi vai izmanto 6. pielikumu, kurā ir teikas fragmenti.
- 73.1. uzd. pareizās atbildes:
 Latvijas Republikas proklamēšanas diena – 18. novembris
 Lietuvas Valsts atjaunošanas diena – 16. februāris
 Igaunijas Republikas Neatkarības diena – 24. februāris
 Krievijas Federācijas Neatkarības diena – 12. jūnijs
 Ukrainas Neatkarības diena – 22. augusts
 ASV Neatkarības diena – 4. jūlijs
- 46. uzd. darba burtnīcā veicams, lai skolēni atkārtotu gramatikas saturu, to var izmantot kā gatavošanos kontroldarbam.
- 78. uzd. Ja iespējams, atskaņot U. Stabulnieka komponēto dziesmu „Tik un tā”.

Projekta darbā skolēni strādā grupās (4–6 cilvēki) un tiek iepazīstināti ar situāciju.

1. stundā skolēni iepazīstas ar scenārija rakstīšanas nosacījumiem, pārrunā iespējamās svētku norises variantus.
2. stundā skolēni raksta scenāriju, īpašu uzmanību pievēršot svētku norisei.
3. stundā skolēni atkārto, kā raksta ielūgumu un apsveikumu, veido ielūgumus un apsveikumu. Skolēni veic arī radošu uzdevumu – sacer apsveikuma vai vēlējuma dzejoli.
4. stundā skolēni prezentē savu ideju, kāda būtu lieliska dzimšanas dienas ballīte. Klasē vajadzētu pārrunāt, kā veicās sadarbība grupā, kā paši skolēni vērtē padarīto, vai ieteiktās idejas ir izmantojamas un realizējamas dzīvē.

Skolotājs var pats vērtēt skolēnu darbu (ielūgumu, apsveikumu veidošana, stāstījums), kā arī izmantot skolēnu pašvērtējumu un citu skolēnu vērtējumu.

1. PIELIKUMS

Diktāts

„Labrīt, Pūce!” Pūks sveicināja.

„Labrīt, Pūk,” Pūce atbildēja.

„Daudz laimes ēzelīša dzimšanas dienā!” sacīja Pūks.

„Ak, tad viņam ir dzimšanas diena?”

„Ko tu viņam dāvināsi?”

„Un tu, Pūk?”

„Es viņam dāvināšu saimniecībā derīgu podiņu, kur ielikt visādas lietas.”

„Šo te?” Pūce izņēma podiņu no Pūka ķepām. “Kādam tajā podiņā ir bijis medus...”

„Bet tur var glabāt visu ko,” Pūks nopietni paskaidroja, „tāda manta vienmēr noder.”

(Pēc A. Milna)

Metodiski ieteikumi

1. Diktāts paredzēts, lai pilnveidotu un pārbaudītu skolēnu beigu pieturzīmju likšanas prasmi. Iespējami beigu pieturzīmju varianti.
2. Pēc diktāta uzrakstīšanas var pārrunāt, ko skolēni zina par Vinniju Pūku un viņa draugiem. Par to, kā jūtas tas, par kura dzimšanas dienu visi ir aizmirsuši, par dāvanām.
3. Skolēni var uzrakstīt tekstam turpinājumu.

2. PIELIKUMS

Diktāts

1. Ja lapas nobirst pirms Miķeļiem, būs silts un agrs pavasaris.

2. Ja Miķeļa diena un nakts ir miglaina, būs laba vasara.

3. Ja kāpostus skābē Miķeļa dienas nedēļā, tie labi stāv, bet ir rūgti.

4. Ja Mārtiņa dienā salst, ap Ziemassvētkiem būs silts laiks.

5. Ja Mārtiņa diena ir jauka un skaidra, tad ziemā būs liels sals.

6. Ja Mārtiņos kokos ir sarma, tad nākamgad būs daudz dārza augļu.

Metodiski ieteikumi

Diktāts paredzēts, lai nostiprinātu pieturzīmju likšanu konkrētā situācijā – nosacījuma apstākļa palīdzīgumā.

3. PIELIKUMS

Klausīšanās uzdevums

1. uzdevums.

Klausies tekstu un atzīmē, vai apgalvojums ir pareizs vai nepareizs!

Apgalvojums	Pareizs	Nepareizs
1. Rūķi nolēma uzrakstīt pasaku.		
2. Rūķi uzzīmēja smaidīņus.		
3. Dāvanas veidošana bija sarežģīta, rūķi veica dažādas darbības.		
4. Smaidīņus rūķi nolēma iesaiņot.		
5. Brāļi ilgi strīdējās.		

2. uzdevums.

Klausies teksta turpinājumu un ieraksti trūkstošos vārdus!

Pienāca _____ vakars. Niķis un _____, rūpīgi nomazgājuši _____ – viens tikai ar _____, otrs tikai ar _____ – , ņēmās gaidīt brīdi, kad katrs atradīs zem _____ viņam paredzēto _____. Beidzot izšķirošais mirklis bija klāt. Eglītes apakšējie _____ nošūpojās vien, kad _____ izcēla ārā rūķēnu _____ dāvanu.

3. uzdevums.

Izdomā un uzraksti, ko par dāvanu teica tētis un mamma!

4. uzdevums.

Uzraksti, kādas, tavuprāt, ir attiecības šajā rūķu ģimenē!

5. uzdevums.

Uzzīmē rūķu dāvanu!

Klausīšanās teksts 3. pielikumam

„Mēs vecākiem uzdāvināsim pašu labāko pasaku!” starodams paziņoja Riķis.

„Vai pasaku var palikt zem eglītes?” gribēja zināt Niķis.

„Jā,” Riķis paskaidroja, „uzzīmētu pasaku var. Mēs to iesaiņosim vislabākajā dāvanu papīrā.”

„Un ko mēs pasakā zīmēsim?”

„Pazudušo maciņu – pilnu ar smaidiem. Tas būs sakrājis tētim un mammai smaidus visam gadam.”

„Varena pasaka!” atzinīgi nosēcās Niķis. „Man ir laimējies, ka esi tik gudrs brālis. Kurš katrs to nevarētu izdomāt!”

Un rūķēni ķērās pie darba. Viņi zīmēja un līmēja, krāsoja un lāsoja, pina un tina, līpināja un tipināja, maisīja un taisīja, rīvēja un stīvēja, svēra un vēra, stāvēja un žāvēja, stukāja un drukāja, vīstīja un tīstīja, lieca un spiedza, darināja un karināja, līdz beidzot labākā dāvana bija gatava.

1. uzdevums.

Atzīmē, vai apgalvojums ir pareizs vai nepareizs!

Apgalvojums	Pareizs	Nepareizs	Nav teikts
1. Rūķi nolēma uzrakstīt pasaku.		x	
2. Rūķi uzzīmēja smaidiņus.	x		
3. Dāvanas veidošana bija sarežģīta, rūķi veica dažādas darbības.	x		
4. Smaidiņus rūķi nolēma iesaiņot.			x
5. Brāļi ilgi strīdējās.		x	

2. uzdevums.

Klausies teksta turpinājumu un ieraksti trūkstošos vārdus!

Pienāca Ziemassvētku vakars. Niķis un Riķis, rūpīgi nomazgājuši snīpjus – viens tikai ar ziepēm, otrs tikai ar ūdeni – , ņemās gaidīt brīdi, kad katrs atradīs zem eglītes viņam paredzēto sainīti. Beidzot izšķirošais mirklis bija klāt. Eglītes apakšējie zari nošūpojās vien, kad tētis izcēla ārā rūķēnu darināto dāvanu.

4. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Stāsts par briesmoņrausi

1. uzdevums.

Izdomā un uzraksti, kas varētu būt briesmoņrausis!

2. uzdevums.

Lasi tekstu un pasvītrot ēdamas lietas!

Nikniķis nolēma brālūkam Riķim dzimšanas dienā sagādāt milzu pārsteigumu – izcept tādu rausi, kāds līdz šim Rū pilsētā vēl nekad nav nedz cepts, nedz ēsts.

„Tas būs ļoti eksperimentāls vitaminizēts rabarbersīpolburkānķiplok-magoņgurķu rausis,” paziņoja Nikniķis, „ar dillēm un pētersīļiem. Kad Riķis to ēdīs, viņam šķitīs, ka vienas dzimšanas dienas vietā tam ir trīs dzimšanas dienas uzreiz.”

Un Nikniķis ķērās pie darba. Rūķēns iekūra plīti, iejauca mīklu, notīrīja pannas, sameklēja sīpolus, ķiplokus, sinepes, mārrotkus, nogrieza un notīrīja rabarberu kātus, sagatavoja magoņu sēklas, sagrieza burkānus.

Kad Nikniķim šķita, ka raugs savu darbu ir paveicis un cepeškrāsns pietiekami karsta, rūķēns no mīklas izveidoja briesmīgu galvu. Acu vietā rūķēns ielika burkānu ripiņas, muti un zobus izveidoja no rabarberu kātiem, deguna vietā iesprauda sīpolu un visu apaļo ģīmi vēl nozieda ar sinepēm un nokaisīja magoņu sēklām.

(Pēc Ē. Kūļa)

3. uzdevums. Atbildi uz jautājumiem!

- Kā tu vērtē Nikniķa vēlēšanos izcept brālim dzimšanas dienas rausi?

- Kā Nikniķim izdevās dāvana?

- Ko Nikniķis darīja nepareizi?

- Ko tu uzdāvinātu brālim vai māsa?

- Kā, tavuprāt, reaģēs Riķis, kad saņems dāvanu?

4. uzdevums.

Kļūsti arī tu par neparastu pavāru! Izdomā un uzraksti piecu neparastu ēdienu nosaukumus, veidojot tos kā salikteņus no jau zināmiem vārdiem!

5. uzdevums. Uzzīmē Nikniķa izcepto rausi!

5. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

1. uzdevums.

Lasi tekstu! Izdomā un uzraksti tam virsrakstu!

No Mārtiņiem līdz Meteņiem no mājas uz māju turpinās masku gājieni. Pārgērbusos cilvēkus sauc par budēļiem, ķekatām, danču bērniem vai čigāniem.

Budēļi attēlo dzīvniekus (lāci, vilku, zirgu, kazu, gaili, dzērvi, stārķi); priekšmetus (labības kūli, siena kaudzi); pārdabiskas būtnes (Nāvi, Velnu, Raganu, Garo sievu, Mazo vīriņu).

Katrai maskai ir sava nozīme, piemēram, dzērve simbolizē gudrību, zaķis – bailīgumu, lācis nes laimi. Nāve, pretēji cilvēku priekšstatiem, ir dzīvības un veselības nesēja. Kam izdodas ar Nāvi padejot, tam veselība nodrošināta. Garā sieva un Mazais vīriņš atvaira ļaunumu un piesaista labo.

Masku gājienā vada Budēļtēvs un Budēļmāte. Rībinādami dažādus priekšmetus, ķekatnieki nāk ar lielu troksni. Tā viņi aizbaida ļaunos garus.

Galvenais, kas jāievēro, kad iet ķekatās, – jāpaliek nepazītam. Lai pārveidotu balsi, mutē var ielikt kartupeli, zirņus, pupas. Pāri sejai var pārvilkt zeķi, pie cepures var piestiprināt auduma gabaliņu, galvā var uzlikt grozu, apsiet to ar lakatu, un maska gatava.

(Pēc D. Klints „Saules grieži”; „Svētku enciklopēdija bērniem”)

2. uzdevums.

Atbilde uz jautājumiem!

- Kā sauc cilvēkus maskās?

-
- Ko simbolizē maskas?

dzērve – _____

zaķis – _____

lācis – _____

Nāve – _____

Garā sieva, Mazais vīriņš – _____

- Kāpēc ķekatnieki rada lielu troksni?

-
- Kāds ir ķekatnieku galvenais nosacījums un kā to var izpildīt?
-
-

3. uzdevums.

Par ko tu gribētu pārgērbties, kāpēc?

4. uzdevums.

Uzraksti, kā tu veidotu savu masku!

5. uzdevums.

Mājas saimnieki ķekatniekus parasti pacienā. Ar ko tu cienātu ķekatniekus, ja viņi būtu ieradušies tavās mājās?

6. uzdevums.

Ķekatnieki dejo un dzied, kā arī rotaļājas kopā ar mājas ļaudīm. Kuras spēles un rotaļas tu piedāvātu ķekatniekiem?

6. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Teika par Lāčplēsi

1. uzdevums.

Lasi teiku par Lāčplēsi! Atbilde uz jautājumiem!

Lāčplēsis radies no lāču mātes. Augot viņš ātri attīstījies par lielu un staltu jaunekli. No savas mātes tas mantojis lāča ausis un lielu stiprumu, tādēļ to nosaukuši par Lāčausi. Pirmajos jaunekļa gados tas iztīrījis tēva mājas apkārtni no plēsīgiem zvēriem: lāčiem, vilkiem, meža cūkām, saķerot tos aiz žokļiem un pārplēšot. Tā viņš arī dabūjis vārdu Lāčplēsis. Vēlāk, kad vairs mājās nebija, kur spēku izmantot, viņš ceļojis apkārt pa Baltiju, darbu meklēdams.

Kāpēc Lāčausi nosauca par Lāčplēsi?

Kāds bija Lāčplēsis?

2. uzdevums.

Lasi teksta turpinājumu! Izraksti darbus, ko savā dzīvē paveicis Lāčplēsis!

Viss, ko viņš darījis, noticis ar pārlieku lielu stiprumu, tā ka viņš salauzis visas darba lietas.

Tā reiz viņš bijis par pārcēlāju pie Daugavas. Kad viņš sācis airēt, airi uzreiz salūzuši, un laiva būtu ierauta straumē un sadragāta, ja Lāčplēsis nebūtu airu vietā izmantojis savas plaukstas.

Tad viņš strādājis pie kāda kunga par kalpu. Kungs viņam licis darīt visādus grūtus darbus: ar lāčiem art, velna dzirnavās kviešus malt, nogrimušo pili uzcelt, milzi aizdzīt. Lāčplēsis to visu izdarījis un dabūjis kunga meitu par sievu, un dzīvojis kādu laiku mierīgi.

3. uzdevums.

Uzraksti 3 darbus, ko Lāčplēsis varētu izdarīt mūsdienās!

4. uzdevums.**Lasi par Lāčplēša un raganas dēla cīņu! Pasvītro teikumu gramatiskos centrus!****Liec nepieciešamās pieturzīmes!**

Raganas dēls skrēja uz Baltiju viņš gribēja sacensties ar Lāčplēsi. Lāčplēsis devās briesmonim pretī un viņi satikās pie Daugavas. Lāčplēsis cirta pirmais ar savu smago zobenu un nocirta raganas dēlam vienu galvu. Šis cirta pretī un nocirta Lāčplēsim labo ausi. Tūlīt labā roka zaudēja spēku un Lāčplēsis nevarēja noturēt smago zobenu. Tad viņš paņēma zobenu kreisajā rokā un nocirta raganas dēlam otru galvu. Tas cirta atkal un nu nocirta Lāčplēsim otru ausi. Roka zaudēja stiprumu zobens nokrita zemē. Abi sākuši lauzties. Viņi lauzās līdz vakaram tad abiem paslidēja kājas un abi iegāzās Daugavā.

(Pēc http://www.pbla.lv/izglitiba/Vesture/par_lacplesi.htm)

5. uzdevums.**Uzraksti, kāpēc, tavuprāt, Lāčplēša diena ir nosaukta šajā vārdā!**

7. PIELIKUMS

Projekts Pārsteiguma ballīte draugam vai draudzenei

Situācija:

Iedomājies, ka tavam draugam vai draudzenei tuvojas dzimšanas diena! Jūs (5–6 cilvēku grupa) nolemjat sarīkot pārsteiguma ballīti.

1. uzdevums.**1.1. Izlasiet, kas ir scenārijs un kā to raksta!**

Scenārijs ir secīgs un detalizēts kāda pasākuma (klases vakara, ģimenes svētku, konkursa u.c.) norises apraksts.

To raksta, lai plānotu pasākuma gaitas veiksmīgu norisi.

Scenārijam ir šādas daļas:

- | | |
|---|---|
| <p>1) ievaddaļa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scenārija veidotāji; • temats; • norises laiks, vieta; • atbildīgais (atbildīgie) par pasākuma norisi; • dalībnieki; | <p>2) galvenā daļa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • detalizēts pasākuma norises plāns; <p>3) noslēgums:</p> <ul style="list-style-type: none"> • telpas noformējums; • tehniskais nodrošinājums; • tāme (nepieciešamo materiālo līdzekļu plānojums). |
|---|---|

1.2. Uzrakstiet dzimšanas dienas pasākuma scenāriju!**1.3. Uzzīmējiet pasākuma vietas iekārtojumu!****2. uzdevums.****2.1. Izlasiet, kas ir ielūgums un kā to raksta!**

Ielūgums ir mutisks vai rakstisks uzaicinājums uz kādu pasākumu vai svētkiem.

Rakstiskā ielūgumā jānorāda:

- kam sūta,
- uz kādu pasākumu tiek aicināts,
- kur un kad pasākums notiks,
- kas sūta ielūgumu.

Ielūgums jāraksta pareizi, glīti, tas jānosūta laikus, lai ielūgtais cilvēks pagūtu sagatavoties. Vietniekvārdi Tu un Jūs jāraksta ar lielo sākumburtu.

Paraugs

God. Jurim Bērziņam	Ielūdzam Jūs uz Lāčplēša dienai veltīto pasākumu Rīgas 43. vidusskolā š. g. 11. oktobrī plkst.19.00.
God. Jurim Bērziņam	Skolēnu padome

2.2. Uzrakstiet ielūgumus uz jūsu rīkoto pasākumu! Noformējiet tos! (Katrs grupas dalībnieks raksta vienu ielūgumu.)

3. uzdevums.**Saceriet apsveikuma dzejoli!****4. uzdevums.****4.1. Lasiet, kā raksta apsveikumu!**

Apsveikums ir rakstisks cieņas apliecinājums un pieklājības izpausme.

To raksta, lai sveiktu draugus, radus, paziņas un citus cilvēkus dažādos svētkos un svarīgos dzīves notikumos.

Apsveikumā jānorāda:

- adresāts;
- kādos svētkos apsveic;
- novēlējums (var izmantot dzejas rindas, aforismus, tautasdziesmas);
- datums;
- sūtītāja vārds.

Vietniekvārdus *Tu* un *Jūs* raksta ar lielo sākumburtu.

Izmantotos citātus liek pēdīnās un iekavās norāda autoru.

Paraugs

Vai tu zināji, ka vārdiņš tavs Kalendārā skaistākais? Nebūtu tur vārda tava, Zustu kalendāra slava.	Mīļā Anna! Sirsnīgi sveicu Tevi vārda dienā. 12.11.2009. Jana
--	---

4.2. Uzrakstiet apsveikumu! Noformējiet to!**5. uzdevums.****Prezentējiet savu darbu! Pastāstiet,**

- kur un kad notiks pasākums;
- kā būs noformēta telpa;
- kas notiks pasākumā!

Nolasiet apsveikuma dzejoli!

8. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

1. uzdevums.

Lasi tekstu un atbilde uz jautājumiem! (5 p.)

Pagalmā sēdēja pilnīgi nepazīstams rūķis, un viņa pietvīkusi seja sajūsmā staroja.

„Sakiet, lūdzu, vai jums ir kādi svētki, ka izskatāties tik priecīgs?” Nikniķis pieklājīgi apjautājās. „Varbūt tie ir kādi pavisam nezināmi svētki? Es tieši tādus meklēju, lai papildinātu Rū pilsētas svētku klāstu.”

„Svētki... Svētki,” mājiņas saimnieks atbildēja. „Man tie ir gandrīz katru dienu.”

Nikniķis aiz pārsteiguma iekliedzās: „Tas ir tieši tas, ko es meklēju!”

Mājas saimnieks turpināja: „Šodien man, piemēram, ir saskaldītās malkas svētki. Paskat, cik lielu kaudzi esmu sakrāvis! Tagad iešu virtuvē, attaisīšu vaļā ķiršu kompota burku, apēdīšu keksu un nosvinēšu šo notikumu. Parīt pie manis ciemos atbrauks mazbērni, un es viņus pacienāšu ar pīrāgiem. Vai ir vēl lielāki svētki, kā otram sagādāt svētkus? Bet aizparīt...”

(Ē. Kūlis)

Ko gribēja uzzināt Nikniķis? _____

Par ko bija pārsteigts Nikniķis? _____

Kādus svētkus svinēja nepazīstamais rūķis? _____

Ko rūķis varētu svinēt aizparīt? _____

Ko no šīs sarunas, tavuprāt, iemācījās Nikniķis? _____

2. uzdevums.

Atbilde uz jautājumiem, veidojiet norādītos teikumus! (9 p.)

Kādus svētkus tu zini?

Vienkāršs paplašināts teikums _____

Kuri ir tavi mīļākie svētki, kāpēc?

Salikts pakārtots teikums _____

Kā tu gatavojies svētkiem?

Salikts sakārtots teikums _____

3. uzdevums.**Uzraksti teikumus par svētkiem savā skolā! (6 p.)**

Stāstījuma teikums _____

Jautājuma teikums _____

Izsaukuma teikums _____

4. uzdevums.**Liec nepieciešamās pieturzīmes! (6 p.)**

Jura mīļākie svētki bija dzimšanas diena vārda diena Ziemas svētki Lieldienas un Jāņi Svētkiem zēns gatavojās jau laicīgi Viņš kārtoja savu istabu un nekad Juris neaizmirsta to izdekorēt Kad māja bija saposta viņš kopā ar māmiņu vienojās par svētku ēdienkarti Lai svētki nebūtu garlaicīgi viņš izdomāja dažādas spēles un konkursus Kā svētkiem gatavojies tu

5. uzdevums.**Izdomā un uzraksti pasaku „Pilsēta, kurā katru dienu bija svētki”! (20 p.)**

Pārbaudes darba vērtēšana

1. uzd. Par katru pareizu atbildi – 1 punkts. Kopā: 5 punkti.
2. uzd. Par katru loģisku atbildi – 1 punkts. Par atbilstību uzbūvei – 1 punkts. Par pareizrakstību – 1 punkts. Kopā: 9 punkti.
3. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu teikumu – 2 punkti (1 punkts – par saturu, 1 punkts – par nosacījuma ievērošanu). Kopā: 6 punkti.
4. uzd. Par katru teikumu ar pareizi saliktām pieturzīmēm – 1 punkts. Kopā: 6 punkti.
5. uzd. Maksimālais punktu skaits – 20 punkti (var izmantot tabulu „Skolotāja grāmatas” 90. lpp.).

Kopā 46 punkti.

punkti	46–44	43–40	39–35	34–31	30–26	25–21	20–15	14–10	9–6	5–1
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

5. nodaļa. Veselā miesā – vesels gars

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Stiprs. Skaists. Vesels			
1. st. Kas ir Alfons Trīcvaidziņš? Cilvēks un viņa vārds. Kā kļūt stipram? Darbības vārda jēdziens.	80., 81., 82. uzd.	49. uzd.	4. pielikums
2., 3. st. Ko nozīmē <i>būt skaistam</i> ? Sinonīmi. Antonīmi.	83., 84., 85., 86., 87., 88. uzd.	50., 51., 52., 53. uzd.	3., 5. pielikums
4., 5. st. Kā nesaslimt? Darbības vārdu darināšana ar piedēkļiem un piedēkļiem.	89., 90., 91., 92., 93., 94. uzd.	54., 55. uzd.	6. pielikums
6. st. Kā rīkoties Alfonam? Literāra varoņa rīcība. Darbs ar tekstu.			7. pielikums
Sargā sevi!			
7., 8. st. Es varu, protu, driksu. „Veiksmīgā izglābšanās”. Darbības vārdu nenoteiksme, tiešie un atgriezeniskie darbības vārdi. Darbības vārdu nenoteiksmes formas pareizrakstība.	95., 96., 97., 98. uzd.	56., 57., 58. uzd.	1., 8. pielikums
9., 10. st. Esi drošs! Kā rīkoties dažādās situācijās? Ko driks un ko nedriks? Darbības vārdu nenoteiksmes pareizrakstība.	99., 100., 101. uzd.		
11. st. Drošs internets.			9. pielikums
12. st. Pārbaudes darbs.			13. pielikums
Sportosim?			
13. st. Parasti un neparasti sporta veidi.	102., 103. uzd.	59. uzd.	10. pielikums
14., 15. st. Sporta stundā. Darbības vārda vienkāršo laiku formas. Darbības vārda lietojums vienkāršajā tagadnē.	104., 105., 106. uzd.	60., 61. uzd.	2. pielikums
16. st. Kur var nodarboties ar sportu? „Neparastais notikums”. Darbības vārda lietojums vienkāršajā pagātnē.	107., 108., 109. uzd.	62. uzd.	11. pielikums
17. st. Sporta diena, tās plāns. Darbības vārda lietojums vienkāršajā nākotnē.	110. uzd.	63. uzd.	
18. st. Dienas plāns. Darbības vārda salikto laiku veidošana un lietošana.	111. uzd.	64., 65. uzd.	12. pielikums
Ceļā uz olimpiādi			
19. st. Kas ir olimpiāde? Vēlējuma izteikšana.	112., 113., 114., 115. uzd.	66. uzd.	
20. st. Kas jādara, lai varētu piedalīties olimpiādē? Vajadzības izteikšana.	116., 117., 118. uzd.	67. uzd.	
21. st. Treniņā. Kā izteikt pavēli?	119., 120. uzd.	68. uzd.	
22. st. Pārbaudes darbs.			14. pielikums

Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Saskata tekstā darbības vārdus. Veido darbības vārdu nenoteiksmes formu (tiešo un atgriezenisko darbības vārdu). Mācās pareizi rakstīt darbības vārdus nenoteiksmes formā. Veido izpratni par darbības vārdu locīšanu. Ir priekšstats par darbības vārda saliktajiem laikiem. Lieto darbības vārdu atbilstošā laikā un personas formā. Darina jaunus darbības vārdus, izmantojot priedēkļus un piedēkļus. Mācās pareizi rakstīt darbības vārda tagadnes dsk. 1. un 2. personas formas. Bagātina vārdu krājumu, izmantojot sinonīmus un antonīmus. Nostiprina izpratni par jēdzieniem – radniecīgi vārdi, priedēklis, piedēklis. Lieto nepieciešamās pieturzīmes saliktos teikumos un teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. Nostiprina prasmi lietot lietvārdus dažādos locījumos. Mācās veidot apstākļa vārdu salīdzināmās pakāpes.
	Komunikatīvā kompetence	Izsaka un pamato savu viedokli par veselīgu un drošu dzīvesveidu. Analizē situācijas, izsaka padomus, kā rīkoties dažādās ārkārtas situācijās. Mācās izteikt vēlējumu, vajadzību, pavēli. Vingrinās rakstīt aprakstu un vēstījumu. Mācās rakstīt stāstu pēc noteikumiem. Veido dialogus par noteiktu tēmu. Mācās aizpildīt iesniegumu. Mācās veidot afišu. Salīdzina savus un klasesbiedru panākumus sportā, izmantojot apstākļa vārdu salīdzināmās pakāpes, palīgvārdus <i>nekā, tāpat kā</i>. Veido jautājumus intervijai.
	Socio-kultūras kompetence	Toleranti izturas pret citādo: ārējo izskatu, panākumiem sportā. Mācās izprast frazeologismus.
	Mācību kompetence	Izmanto vārdnīcas vārdu nozīmju noteikšanai, sinonīmu meklēšanai, frazeologismu skaidrošanai. Mācās secināt un formulēt pareizrakstības likumus. Prot salīdzināt viedokļus. Mācās labot kļūdas savā tekstā. Mācās uztvert dažādu informāciju (tabulas).
	Saikne ar literatūru	Mācās raksturot literāru tēlu, vērtēt tā rīcību. Vingrinās atrast tekstā epitetus un salīdzinājumus, saskatīt to nozīmi tekstā.

Komentāri

- Temata sākumā skolotājs pievērš uzmanību tam, ko skolēni apgūs tematā, uzsverot darbības vārda lomu tekstā. Tā kā tematā ir doti vairāki fragmenti no G. Holca-Baumerta grāmatām par Alfonu Trīcvaidziņu, skolotājs var rosināt skolēnus izlasīt kādu grāmatu pilnībā un pārrunāt klasē lasīto.
- 80. uzd. Vārdu nozīmju noskaidrošanai var izmantot skaidrojošo vārdnīcu. Uzmanība pievēršama tam, ka šos vārdus var izprast atšķirīgi.
- 83. uzd. Īpaša vērība pievēršama tolerancei, attieksmei pret citādo.
- Darba burtnīcas 51.1. uzd. sinonīmu mīklas atrisinājums: 1. sameklēt 2. nopirkt 3. sarunāt 4. uzposties 5. dancot 6. saklausīt 7. ķemmēt 8. apgērbties.
- 89.4. uzd. stāstu veido, katram skolēnam pasakot vienu teikumu. Teikumus var saukt visi pēc kārtas, var mest bumbiņu, lai norādītu, kurš nākamais.
- 93. uzd. Var rosināt sarunu par veselīgu dzīvesveidu, saistot šo tēmu ar sociālajās zinībās un mājturībā apgūto.
- 95. uzd. Stundas sākumā pārrunāt, kā skolēni izprot vārdu „Sargā sevi!” nozīmi, kā, viņuprāt, to var īstenot. Īpaša uzmanība pievēršama jautājumam ”Vai visu, ko es protu darīt, drīkst darīt?”

- 97. uzd. uzmanība pievēršama darbības vārdu nenoteiksmes formu pareizrakstībai. Skolotājs var radīt priekšstatu par līdzskaņu miju.
- 98. uzd. „Veiksmīgā izglābšanās” – var izmantot 8. pielikumu – ar metamā kauliņa palīdzību noskaidro stāsta galvenos varoņus, darbības vietu un laiku.
- 99. uzd. uzmanība pievēršama sarunai par skolēniem drošu vidi. 99.2. uzd. aptauju var veikt ļoti ātri, uzdodot jautājumu visai klasei. Skolēni paceļ rokas, ja atbilde ir apstiprināšana, kāds skolēns klasē saskaita *balsis*.
- 100. uzd. Vajadzības gadījumā klasē pārrunā, kā rīkoties ārkārtas gadījumos (var izmantot informāciju www2.112.lv), kāpēc nevajadzētu bez vajadzības zvanīt glābšanas dienestam, ko teikt, zvanot glābšanas dienestam.
- 102. uzd. Pēc attēlu aplūkošanas veidojama saruna par sporta nozīmi skolēnu dzīvē. 102.2. uzd. sporta veidus var sarakstīt uz lapiņām un izlozēt, tad raksturot vai attēlot. Šo uzdevumu var veikt arī kā konkursu starp skolēniem vai skolēnu grupām.
- 103. uzd. var veidot sarunu par Dž.K. Roulingas grāmatām par Hariju Poteru, rosinot skolēnus izlasīt kādu no grāmatām.
- 104. uzd. Stundas sākumā var veikt aptauju par skolēnu mīļākajiem mācību priekšmetiem, noskaidrojot viņu attieksmi pret sporta stundām.
- 112. uzd. Sarunas par olimpiskajām spēlēm ierosināšanai var izmantot dažādus attēlus, grāmatas, enciklopēdijas. Skolēni var burtnīcā iezīmēt olimpiskos aplūkus un ierakstīt tajos asociācijas vai ko citu, piemēram, novēlējumu mūsu olimpiešiem.
- 116. uzd. Pēc *vēlmu puķes* izveidošanas vajadzētu pārrunāt, vai visas vēlēšanās piepildās, ko darīt, ja vēlmes un vajadzības nesakrīt, un vai vispār vajag vēlēties.
- 119.3. uzd. var veikt arī kopīgi klasē. Skolēni pēc kārtas cits citam izsaka viegli izpildāmas pavēles, piemēram, „Juri, palecies 3 reizes”! Juris izpilda pavēli un izsaka nākamo. Tā turpina, kamēr visi skolēni ir izteikuši kādu pavēli.
- Temata noslēgumā vajadzētu vēlreiz pārrunāt, ko skolēni apguvuši, mācoties tematu „Veselā miesā – vesels gars”, kurš apakštemats skolēniem palicis visvairāk atmiņā, kuri uzdevumi likās viegli, bet kuri sagādāja grūtības. Vēlreiz vajadzētu pārrunāt, ko skolēni zina par darbības vārdu. Skolotājam vajadzētu skolēnus informēt par pārbaudes darbu.

1. PIELIKUMS

Diktāts

1. Raksti vārdus!

pārrunāt, izlasīt, uzzināt, izdomāt, atbildēt, saasināt, atteikt, atbraukt, augt, aizliegt, nolauzt, izciest, atmest, atvest, apgērbt

2. Uzraksti iespējamās atgriezeniskās vārdu formas!

3. Pārveido darbības vārdus nenoteiksmē!

izglāba, salieca, palūdza, sarauca, kāpa, ausa, grieza, sasprauda, izjuta

Metodiski ieteikumi

1. Skolotājs katru vārdu atkārtoti vairākas reizes.
2. Jāpārrunā, vai skolēni saprot nosacījumus: veidot atgriezeniskās formas, veidot nenoteiksmes formas.

2. PIELIKUMS

Diktāts

Lai uzzinātu sporta jaunumus, tu klausies radio, skaties televīzijas ziņas, lasi avīzes un žurnālus, sarunāties ar draugiem, meklē informāciju internetā.

Es arī interesējos par sportu: es apmeklēju sporta spēles, lasu intervijas ar sportistiem, piedalos sporta pasākumos. Es esmu aktīvs: gan skrienu, gan lecu, gan spēlēju bumbu un ievēroju veselīga dzīvesveida principus.

Metodiski ieteikumi

1. Vispirms tiek nolasīts viss teksts, tad skolotājs lasa tekstu pa teikumam.
2. Pēc diktāta uzrakstīšanas ir uzdevums: pārveidot teikumus tā, lai darītājs ir daudzskaitlī.

3. PIELIKUMS

Spoku vilciens**Atstāstījums**

Kādu dienu mūsu pilsētā ieradās karuselis. Mēs, zēni, bijām sajūsmā. Māmiņa mani negribēja laist.

„Tas iznāk pārāk dārgi,” viņa sacīja, „turklāt uz tā milzu rata ir arī bīstami.”

Maniju, ka tētis labprāt nāktu man līdzi. Taču viņam bija jāiet uz kaut kādu apspriedi. Viņš man slepus tomēr iedeva vienu marku.

Mēs bijām četri: Ervīns, Pēteris, Bruno un es. Sākumā skraidījām apkārt starp būdām un karuseļiem. Tad nonācām pie spoku vilciena. Tā bija liela būda ar gaismas uzrakstu.

„Kurš vēl nav jutis īstas bailes, šeit noteikti tās izjutīs,” lasīju to skaļi priekšā, un man bija tāda sajūta, it kā pār muguru slīdētu kāda auksta roka. Pēteris un Bruno pavisam apklusa, tikai Ervīns kaut ko murmināja.

Patiesībā man nebija nekāda prieka, bet negribēju ļaut sevi noturēt par glēvuli.

Abi ar Ervīnu iekāpām vienā vagoniņā. Mēs iebraucām tumsā. Visapkārt gaudoja un svilpa. Uz mums kaut kas glūnēja sarkani zvērojošām acīm, un mēs braucām zem milzīgas pūces spārniem. Pēkšņi visā augumā parādījās zilgansarkans spoks un mums draudēja.

(G. Holcs-Baumerts)

Metodiski ieteikumi

1. Lai rosinātu skolēnu ieinteresētību teksta uztverē, pirms lasīšanas ieteicams pārrunāt,
 - vai skolēni ir apmeklējuši karuseļus;
 - vai skolēni ir braukuši ar spoku vilcienu;
 - kāpēc cilvēki apmeklē karuseļus.
2. Lai skolēni varētu uzrakstīt atstāstījumu:
 - uz tāfeles jāuzraksta vārdi *milzu rats*, *maniju*, *marku*, *murmināja*, *glēvuli*, *glūnēja*;
 - skolotājs izlasa tekstu pirmoreiz un ar jautājumu palīdzību pārrunā to vai arī lūdz skolēnus atstāstīt mutiski, pārveidojot tekstu 3. personā;
 - skolotājs lasa tekstu otrreiz, un skolēni veido teksta plānu;
 - skolotājs lasa tekstu trešoreiz, un skolēni atzīmē balsta vārdus un vārdu savienojumus;
 - skolēni raksta melnrakstu.
3. Lai rosinātu pilnveidot darbu:
 - pēc atstāstījuma uzrakstīšanas skolotājs vēlreiz lasa tekstu un skolēni redigē darbu;
 - skolēni raksta tīrrakstu.

4. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Cilvēks un viņa vārds

Lasi tekstu un veic uzdevumus!

Vakarā pateicu tēvam, ka mans vārds šķiet mulķīgs.

„Kuru gan šais laikos vairs sauc par Alfonu?” es niknojos. „Varbūt tikai kādu suni vai klibu kaķi. Bet ne jau nu mūsdienīgu cilvēku.”

„Ak, tad es, tavuprāt, neesmu cilvēks? Un es neesmu mūsdienīgs?” tētis atjautāja. Viņu arī sauc par Alfonu. „Tā ir nepārkāpjama ģimenes tradīcija, vienmēr jābūt kādam Alfonam. Mans tēvs, vectēvs, vecvectēvs, vecvecvectēvs... visi tā saukti! Arī Spānijas karaļi bija Alfoni.”

„Bet es dzīvoju citā laikā, es neesmu tavs vecvectēvs un neesmu arī Spānijas karalis. Un šo vārdu es nevaru ciest.”

Māmiņa virtuvē bija dzirdējusi mūsu sarunu un tagad sauca caur cepto kartupeļu garaiņiem: „Es jau toreiz teicu: dosim taču tam puikam citu vārdu! Bet tavs tēvs būtu ar mieru drīzāk šķirties no manis nekā nosaukt tevi piedienīgākā vārdā.”

Tētis nikni iešņācās. Es neatlaidos: „Un tad vēl tas stulbais Trīcvaidziņu uzvārds.”

Māmiņa piekrītoši ieķīķinājās. Bet tētis vai uzsprāga no dusmām.

(G.Holcs-Baumerts)

niknojos – dusmojos

garaiņi – tvaiki

ieķīķinājās – iesmējās

1. uzdevums.

Uzraksti darbības, ko veic Alfons un viņa ģimenes locekļi!

2. uzdevums.

Raksturo saziņas situāciju!

Saziņas partneri: _____

Saziņas mērķis: _____

Temats: _____

Laiks: _____

Vieta: _____

3. uzdevums.

Kādus argumentus sarunā par Alfona vārdu min stāsta fragmenta dalībnieki?

Alfona argumenti:

1. _____

2. _____

Tēva argumenti:

1. _____
2. _____

Mātes argumenti:

1. _____
2. _____

4. uzdevums.

Kura tēla argumentiem tu piekrīti un kuriem nepiekrīti?

Es piekrītu _____, jo _____

Es nepiekrītu _____, jo _____

5. uzdevums.

Kā tev šķiet, kā cilvēki izvēlas vārdus saviem bērniem?

6. uzdevums.

Ko nozīmē teiciens *vārds ir ģimenes tradīcija*?

7. uzdevums.

Atbildi uz jautājumiem par savu vārdu un uzvārdu!

Vai tev patīk tavs vārds?

Vai tu zini, kas tev izdomāja vārdu? Kāpēc tev ir tieši tāds vārds?

Vai tu gribētu citu vārdu?

Vai tu zini, ko nozīmē tavs vārds?

Vai tavs uzvārds kaut ko nozīmē?

Kurus vārdus tu dotu saviem bērniem?

5. PIELIKUMS

Darbs ar vārdnīcām

1. uzdevums.

Atrodi vārdnīcā vārdu un uzraksti vārda nozīmes!

Vārds: _____

Pamatnozīme: _____

Atvasinātās nozīmes: _____

Izmantotā vārdnīca: _____

(Nosaukums, izdevniecība, izdošanas gads, lappuse.)

2. uzdevums.

Atrodi sinonīmus!

Pamatvārds: _____

Sinonīmi: _____

Izmantotā vārdnīca: _____

3. uzdevums.

Skaidro frazeologismus!

Izmantotā vārdnīca: _____

4. uzdevums.

Atbilde uz jautājumiem!

- Kāpēc nepieciešamas vārdnīcas? Ko no tām var uzzināt?

- Kuras vārdnīcas tu izmanto?

- Kā iekārtotas vārdnīcas?

- Kas jāzina, lai veiksmīgi varētu izmantot vārdnīcas?

Metodiski ieteikumi

Šo darba lapu skolotājs izmanto, ja nolemj, ka skolēniem ir jāsniedz papildzināšanas par vārdnīcām, to veidiem, tajos atrodamo informāciju. Šī darba lapa palīdzēs vingrināties atrast nepieciešamo vārdnīcu un nepieciešamo informāciju. Darbam nepieciešamas vārdnīcas (iespējams darbs bibliotēkā) vai no vārdnīcām kopētas lapas.

1. Jānoskaidro, kurā vārdnīcā var atrast vārdu nozīmes, kurā sinonīmus un kurā meklējami frazeoloģismi.
2. Skolotājs var norādīt konkrētus vārdus un frazeoloģismus, vai arī ļaut skolēniem pašiem izvēlēties vārdus.
3. Atrastos vārdus var izmantot gramatikas uzdevumos, piemēram, iesaistīt dažādos teikumos, veidot dialogu.
4. Skolotājs var aicināt skolēnus atrast vārdnīcā, piemēram, 5 jaunus, viņiem nezināmus vārdus vārdu krājuma bagātināšanai.

6. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Iesnas

1. uzdevums.

Lasi par Alfonu Trīcvaidziņu! Atbilde uz jautājumiem pēc katra fragmenta!

Jutu, ka man būs iesnas. Katru reizi, kad šķaudījos, galvā nozvanīja kā kuģa zvans. Mājā centos par savām iesnām neko neteikt. Gaidīju līdz ceturtdienai. Piektdien gatavojāties rakstīt kontroldarbu matemātikā.

Ceturtdienas vakarā skaļi šķaudījos un šņaukājās kā rūcošs lācis.

Kas noticis ar Alfonu? _____

Kāpēc Alfons neko neteica vecākiem? _____

Kas, tavuprāt, notiks tālāk? _____

„Zēn,” māmiņa līdzjūtīgi sacīja, „tu jau rej kā slimš šunelis.”

Es palūkojos viņā ar savām asarainajām acīm. Es apgūlos, aptinu ap kaklu biezu šalli un ar prieku domāju par rītdienas kontroldarbu.

„Klausies,” tētis klusu runāja ar māmiņu, „zēnam ir nelielas iesnas; nevajag viņu tā tuntuļot kā smagu slimnieku. Temperatūras nav, kakls nesāp, nevajag viņu ieslodzīt. Laukā svaigā gaisā viss pāries.”

„Tu tam zēnam galīgi sajauc prātus. Ļauj viņam gulēt un atveseļoties.”

Kā ārstējas Alfons? _____

Kā vecāki reaģē uz zēna slimību? _____

Kas, tavuprāt, notiks tālāk? _____

Vakarā un otrā rītā vēlreiz bija jāmēra temperatūra. Abas reizes 36,8. Skaidrs, ka jāiet uz skolu. Māmiņai tas nepatika. Bet tētis tikai stingri noteica: „Alfons nav slimš, un pienākums paliek pienākums.”

Manas lielās iesnas mani skaisti pameta nelaimē. Kad skolotājs diktēja kontroldarba uzdevumus, sēdēju un noskumis skatījos savā burtnīcā.

(Pēc G. Holca-Baumerta)

Kā tu vērtē Alfona vēlmi nerakstīt kontroldarbu? _____

Kā tu saproti tēta teikto: *pienākums paliek pienākums*? _____

Ko tu ieteiktu Alfonam? _____

2. uzdevums.

Atrodi teksta 2. fragmentā darbības vārdus, kuriem ir piedēkļi! Pasvītros tos!

3. uzdevums.

Izraksti no teksta 1. un 2. fragmenta sinonīmus!

mēģināju – _____

nesacīt – _____

paskatījos – _____

4. uzdevums.

Izraksti no teksta 3 salīdzinājumus! Paskaidro, kāda ir to nozīme tekstā!

5. uzdevums.

Uzraksti, kā tu rīkojies, kad tev ir iesnas!

6. uzdevums.

Uzraksti, ko dara un ko iesaka tavi ģimenes locekļi, ja kādam ir iesnas!

7. PIELIKUMS

Kā rīkoties?

1. uzdevums.

Tu jau pazīsti Alfonsu Trīcvaidziņu no stundās lasītajiem fragmentiem. Raksturo viņu!

Alfons ir _____

Es zinu, ka _____

Es domāju, ka _____

Man šķiet, ka _____

Manuprāt, Alfonsa problēma ir tā, ka _____

Būtu labi, ja viņš _____

2. uzdevums.

Lasi tekstu un vērtē Alfonsa rīcību!

Kurš mani pazīst, zina, ka man nepatīk kauties. Esmu kluss un ķildas nemeklēju.

Bet nesen es kāvos un nokļuvu krietnās nepatīkšanās ar pieaugušajiem. Un tikai sava vārda dēļ. Kāpēc man vajadzēja būt tieši tādām uzvārdam? Trīc vaidziņš. Klasē mūžīgi nīrgājas. Visbezkaunīgākie ir mūsu ielas bērni. Viņi man vienmēr klie dz pakaļ: „Trīcvaidziņš – mīkstpē...” (Ko viņi tur klie dz, es, patiesību sakot, nemaz negribu atkārtot.)

Tā nu es gāju, un tie no mūsu ielas atkal sauca man pakaļ: „Trīcvaidziņš – mīkstpē...”

Nē, to nu es vairs nevarēju izturēt. Atgriezies un, dusmās rokas plātīdams, kaut ko klie dzu – pats neatceros, ko. Tad nu tikai sākās īsts koncerts, – pat mazie pirmklasnieki piebalsoja. Metos skriet. Visi man pakaļ. Smējās un klie dza. Apstājās. Viņi arī apstājās. „Trīcvaidziņš – mīkstpē...” Pēkšņi gāja garām kāds mazs zēns, varbūt gadus četrus vecs, kurš bija dzirdējis pārējo saucienus. Viņš apstājās man līdzās, iesmējās un pavisam skaidri pasacīja, ko bija noklausījies no pārējiem: „Trīcvaidziņš...” Pabeigt viņš nepaguva. Iecirtu viņam vienu plauku. Ne jau nu ļoti spēcīgi, bet tomēr tā, ka noplikšķēja. Iekams paspēju atskatīties, tāpat noplikšķēja pa manu vaigu. To man iešāva zēna māte.

„Vai tev kauna nemaz nav?” viņa jautāja. „Tāds liels zēns un sit maziņo!” un ievilka man vēlreiz. „Ko tad viņš tev izdarīja?”

Pārējie jau arī nāca šurp. Bērni, kas mani uz to izaicināja, bija nozuduši. Manī dusmīgi skatīdamies, visapkārt stāvēja pieaugušie.

„Iesita mazulim... nagus palaiž, resgalis tāds!”

Pie sevis nodomāju, ka nav vērts atbildēt, jo pieaugušie jau runā visu, kas vien ienāk prātā, un itin nekā nesaprot.

(Pēc G. Holca-Baumerta)

Alfons rīkojās pareizi/nepareizi, jo _____

Papildini tabulu!

Bērnus darba	Alfons rīcība	Alfons izjūtas
Bērni apsaukā Alfonsu.	Alfons apstājas, apgriežas, plāta rokas, kliež.	Dusmīgs, aizvainots.
	Alfons skrien.	

Ko tu ieteiktu Alfonam?

Ko tu ieteiktu bērniem?

Vai tu esi redzējis līdzīgas situācijas dzīvē? Kā tu tās vērtē? Kā rīkoties?

6. uzdevums.**Lai Alfonam būtu priecīgāks prāts, uzraksti viņam veltītu piecrindi!****Alfons**

(divi īpašības vārdi, kas viņu raksturo)

(3 darbības vārdi, kas raksturo Alfona rīcību)

(teikums ar četriem vārdiem par Alfonu)

(Nosauc Alfonu citā viņu raksturojošā vārdā!)

8. PIELIKUMS**Veiksmīgā izglābšanās****1. Stāsta varoņi.**

Zēns un suns.

Divi 6. klases skolēni.

Meitene un burvis.

Zēni un zaglis.

Anna un spoks.

Bērni un čūska.

2. Darbības vieta.

Pamesta māja.

Tirgus.

Pilsētas nomale.

Pludmale.

Mežs.

Purvs.

3. Darbības laiks.

Pusnakts.

Piektdiena, 13. datums.

Vēls vakars.

Mūsdienas.

Ziema.

2236. gads.

9. PIELIKUMS

**Darba lapa
Drošs internets****1. uzdevums.****Atzīmē, ko tev vislabāk patīk darīt internetā! Papildini sarakstu!**

Atrast jaunu informāciju.
Iegūt jaunus draugus.
Sarunāties ar cilvēkiem no visas pasaules.
Sūtīt un saņemt e-pasta ziņas.
Spēlēt spēles.
Apskatīt kartes.
Izpētīt ceļojumu maršrutus.

2. uzdevums.**Atzīmē, ko nedrīkst darīt internetā! Papildini sarakstu!**

Sarunāties ar draugiem.
Sūtīt vīrusus un tārpus.
Rakstīt stāstus.
Apsaukāt citus.
Lietot segvārdu (izdomātu vārdu).
Bez autora atļaujas ievietot internetā attēlus vai tekstu, ko rakstījis kāds cits.

3. uzdevums.**Lasi tekstu! Raksturo situāciju!**

Tamsina apjukusi lūkojās uz ekrānu un tajā mirgojošo ziņu:
MAIL: 1 MESSAGE WAITING.
Viņa beidzot saprata. Kāds bija nupat atsūtījis viņai ziņojumu.

Tamij! Sveika!

Redzu, ka Tu nupat esi pievienojusies tīklam. Esi sveicināta! Welcome! Willkommen. Bonjour. G'day. Kā redzi, esmu poliglots! Pastāsti man kaut ko par sevi. Vai Tava skola ir tik drūma, kā izklausās, vai arī tā ir pilna ar kolosāliem skolēniem? Lūdzu, noteikti atbilde!

*Uz redzēšanos,
ZMASTER :-)*

„ZMASTER?” Tamsina nicīgi nošņācās. „Izklausās pēc kaut kāda muļķīga burvju mākslinieka.” Un tomēr tas viss šķita mazliet neticami. Kā gan šis ZMASTER, lai arī kas viņš būtu, bija uzzinājis par Tamsinu? Vai viņš bija izspiegojis viņu kādā Tamsinai nezināmā veidā? Meitene netika gudra, vai, atbildot viņam, pamudināt, lai turpina, vai arī gluži vienkārši izdzēst šo ziņu. Beidzot viņa tomēr nolēma...

(Pēc M. Kolmena)

4. uzdevums.**Kā rīkoties? Pabeidz teikumus!**

Tamsinai vajadzētu atbildēt, jo _____

Tamsinai nevajadzētu atbildēt, jo _____

Es šādā situācijā _____

5. uzdevums.**Uzraksti par sevi kā interneta lietotāju!**

Vai tu lieto segvārdus? Kāpēc? _____

Kādas zīmes un saīsinājumus tu lieto? _____

Vai tu ievēro pareizrakstību? Kāpēc jā vai kāpēc nē? _____

Vai tu ievēro drošību internetā? Atbilde komentē! _____

Ko tu vislabprātāk dari internetā? _____

Vai tu ievēro laika ierobežojumus, lai nekaitētu savai veselībai? _____

6. uzdevums.**Uzraksti, tavuprāt, 2 lielākos interneta plusus un 2 mīnus!**

+

-

1. _____

1. _____

2. _____

2. _____

10. PIELIKUMS

**Darba lapa
Kā brauc F1?****1. uzdevums.****Klausies tekstu un atbilde uz jautājumiem!**1. Ar kādu ātrumu trasē brauc *formulas mašīnas*?

2. Kāpēc nedrīkst braukt ātrāk?

3. Cik ātrumu ir *formulas mašīnām*?4. Cik sver *formulas mašīna* kopā ar tās vadītāju?

5. Kur atrodas mašīnas spārni un deguns?

6. Kā sauc *formulas mašīnas* vadītāju?7. Vai, braucot ar *formulas automašīnu*, ir jālieto drošības jostas?8. Cik lielu svaru var izturēt *formulas* braucēja ķivere?9. Kāpēc Latvijā nenotiek *formulas* sacensības?**2. uzdevums.****Uzraksti trīs atšķirības starp *formulas mašīnu* un parastu automašīnu, un to vadītājiem!****3. uzdevums.****Uzraksti 3 teikumus, kādu jaunu informāciju tu ieguvi, klausoties tekstu!**

4. uzdevums.

Skaidro vārdus!

formulas braucēji – _____

automīli – _____

fani – _____

mašīnas deguns – _____

sponsors – _____

Klausīšanās teksts

Skatoties, kādas uzvaras gūst lielie *formulas* braucēji, arī tu noteikti iedomājies, kā būtu, ja tu sēstos pie šī auto stūres un pavizinātos. Tā kā šāds prieks Latvijas automīļiem pagaidām ir tāls, priekšstatu par to iegūsi no atbildēm uz jautājumiem, kurus mēdz uzdot fani.

1. Cik ātri var pabrukt *formulas automašīna*?

Teorētiski – līdz pat 330 kilometriem stundā. Taču reāli trasē tā sasniedz ātrumu no 200 līdz 250 kilometriem stundā. Pēdējā laikā ātrumu arvien vairāk ierobežo, jo sacensību rīkotāji baidās par braucēju un skatītāju drošību.

2. Vai *formulām* ir ātrumi?

Jā. Parasti tām ir seši vai septiņi ātrumi.

3. Cik sver *formula*?

Kopā ar vadītāju – aptuveni 600 kilogramu.

4. Kāpēc *formulas automašīnai* priekšā un aizmugurē ir spārni?

Lai piespiestu auto pie zemes un tas ātrāk brauktu. Priekšējie un aizmugurējie spārni, kā arī auto deguns tiek ļoti rūpīgi pārbaudīti ar iekārtām, kuras izmanto lidmašīnu testos. Ja šīs detaļas uzbūvē veiksmīgi, auto var braukt pat par trešdaļu ātrāk.

5. Kāpēc *formulas piloti* sēž auto vidū?

Tur ir auto smaguma centrs, un tātad – brauciens būs stabilāks. Pilotiem ir arī īpašas drošības jostas, kuras ir piestiprinātas pie krēsla piecās vietās.

6. Vai tas tiesa, ka pilota tērps nedeg?

Daļēji. Zem tērpa pilots velk īpašu veļu, kas spēj 8 sekundes izturēt uguns temperatūru.

7. Cik izturīga ir pilota ķivere?

Ļoti izturīga. Uz tās var uzsēsties zilonis! Tas ir – ķivere spēj izturēt 650 kilogramu lielu svaru. Lai to nēsātu, ir krietni jāpatrenējas. Šāda galvassega sver 6,3 kilogramus.

8. Vai Latvijā ir kāda *formulas automašīna*?

Diemžēl Latvijā nav tādu trašu, kurās varētu rīkot F1 sacensības, un arī sacensību rīkotāji parasti vēlas reklamēt sevi bagātākās zemēs, kur var iegūt labākus sponsorsus.

(Žurnāls „Spicā”)

Metodiski ieteikumi

1. Pirms teksta lasīšanas ieteicams pārrunāt ar skolēniem, vai viņi skatās F1 sacensības, vai var nosaukt zināmākos braucējus, vai skolēniem ir savi favorīti, vai arī meitenes interesējas par *formulas* sacensībām.
2. Pirms teksta klausīšanās skolēni izlasa uzdevumus.
3. Pirmo un otro reizi klausoties, skolēni veic 1. uzdevumu.
4. Pēc teksta noklausīšanās skolēni veic 2., 3., 4. uzdevumu.

11. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

1. uzdevums.

Lasi teksta fragmentu! Aizpildi tabulu!

„Šodien gan ir jauka diena, vai ne?” Pēteris izteica visu domas.

„Bet dārzu un futbola laukumu mēs tomēr ierīkojām. Un mans tētis vēl teica, ka nekas tur neiznāksot,” Tēdis lielījās.

„Ierīkot jau ierīkojām, bet mums vēl daudz kā trūkst,” Guntis nebija apmierināts ar sasniegto, „man te šis tas jau pierakstīts.” Viņš izvilka neiztrūkstošo bloknotu un nola-sīja:

„Jāierīko: pirmkārt, vingrošanas stienis, otrkārt, līdztekas.”

„Un virve, pa kuru rāpties uz augšu!” Maigonis papildināja.

„Un tāllēkšanas vieta, un latiņa augstlēkšanai!”

„Tagad mums vajag arī kārtīgu futbola treneri,” ieminējās Janka.

„Tas jau nu tiešām nekaitētu, lai iemācās taisnāk trāpīt un lai bumba neskrien – nu kā to jūsu valodā saka – autā, vai,” smējās pārvaldniece.

„Jāparunā ar sporta skolotāju,” Aļka svarīgi noteica.

(Z. Ērgle)

Tekstā darbojas:	Bērni ir ierīkojuši:	Bērniem vēl nepieciešams:

2. uzdevums.

Pasvītro tekstā darbības vārdus un izpēti:

1. **variants.** – kādā formā (laiks, skaitlis, persona) pārsvarā ir darbības vārdi tiešajā runā;

2. **variants.** – kādā formā (laiks, skaitlis, persona) ir darbības vārdi piebīdēs!

3. uzdevums.

Iepazīstini klasesbiedrus ar pētījuma secinājumiem!

12. PIELIKUMS

1. Papildini tabulu, nosaucot dažādas darbības! Lieto darbības vārdus salikta-jos laikos!

2. Lūdz parakstīties klasesbiedrus, kuri ir veikuši kādu darbību!

Ir peldējies/ peldējusies jūrā vai okeānā		Ir lidojis/ lidojusi ar lidmašīnu		
	Ir braucis/ braukusi ar velosipēdu			Ir neveiksmīgi kritis/kritusi
		Ir trenējies/ trenējusies lodes grūšanā		
Ir nokaitinājis/ nokaitinājusi komandas biedrus			Ir ieguvis/ ieguvusi pirmo vietu sporta sacensībās	

13. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

Ekskursijā ar velosipēdu

1. uzdevums.

Lasi tekstu! Pārveido darbības vārdus nenoteiksmē un ieraksti atbilstošā vietā! Vārda pirmais burts ir jau ierakstīts. (7 p.)

apdraudēja, brauca, brauca, devās, iebruca, ieguva, ieguva, ievēroja, informēja, lietoja, neievēroja, pārbaudīja, šķērsoja, traucēja

Vai tu zini, ka velosipēdista tiesības var i_____ no 12 gadu vecuma?

Ja tu gribi b_____ ar velosipēdu, tev vajadzētu

i_____ vadītāja apliecību;

l_____ ķiveri;

p_____, vai velosipēds ir atbilstošā kārtībā, vai ir atstarotāji;

vienmēr i_____ vecākus, ja vēlies kaut kur d_____;

i_____ ceļu satiksmes noteikumus.

Tev jāievēro, ka nedrīkst

t_____ un a_____ pārējos satiksmes dalībniekus;

š_____ ielu nepārredzamā vietā;

n_____ citus velosipēdistus;

i_____ pretējā joslā;

b_____ pārdroši.

2. uzdevums.

Uzraksti sinonīmus! (4 p.)

iet – _____

iegūt – _____

3. uzdevums.

Uzraksti antonīmus! (4 p.)

nokrist – _____ atļaut – _____

atrast – _____ paņemt – _____

4. uzdevums.

Darini 8 vārdus ar priedēkļiem un (vai) piedēkļiem no darbības vārda *braukt*! (4 p.)

Neveiksmīgais brauciens.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

Punkti	39	38-37	36-35	34-30	29-25	24-19	18-14	13-9	8-5	4-1
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

14. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

Ceļā uz olimpiādi!

1. uzdevums.

Raksti diktātu! (12 p.)

2. uzdevums.

Klausies tekstu un papildini informāciju tabulā! (10 p.)

Desmitcīņnieka* vienas dienas ēdienkarte treniņu laikā

8.00		ūdens, vieglas brokastis, apelsīnu sula
	treniņš	īpaši dzērieni
	vēlās brokastis	
		siers, jogurts, apelsīni
16.00	launags	
19.15		
	vēlās vakariņas	sviestmaizes, karsts dzēriens

* desmitcīņnieks – sportists, kas sacenšas desmit sporta disciplīnās, veidos

3. uzdevums.

Pārveido vārdu savienojumus vajadzības izteiksmē! (5 p.)

uzvilkt sporta apavus, dzert pienu, lasīt grāmatu, klausīties mūziku, paņemt bumbu

4. uzdevums.

Izvēlies divus vārdu savienojumus no iepriekšējā uzdevuma un uzraksti 2 saliktus pakārtotus teikumus par to, kas jāievēro sportistam! (4 p.)

2. Kuros mācību priekšmetos notiktu sacensības?

7. uzdevums.

[illegible]

Diktāta teksts

Piedalīšanās olimpiskajās spēlēs ir visu sportistu sapnis. Kad šāda izdevība rodas, viņiem ir jābūt lieliskā formā, lai sasniegtu vislabākos rezultātus. Ilgus gadus diētu neuzskatīja par īpaši nozīmīgu sagatavošanās daļu. Taču tagad ir noskaidrots, ka diēta ir tikpat svarīga kā, piemēram, sportista apavi. Sportistiem ir daudz jādzer un muskuļos jāuzkrāj daudz enerģijas. Ēdienkartei ir jābūt sabalansētai, tai ir jānodrošina visi vitamīni un minerālvielas, kas vajadzīgas labai veselībai.

Klausīšanās teksts

Desmitcīņnieka vienas dienas ēdienkarte treniņu laikā

8.00 – brokastis	Tūlīt pēc pamošanās sportistam ir jāizdzer liela glāze ūdens. Pēc tam viņam jāapēd vieglas brokastis un jādzer apelsīnu sula.
9.00–11.30 – treniņš	Jādzer īpaši dzērieni, kas atjauno treniņā zaudēto šķidrumu.
11.30 – vēlās brokastis	Sportists ēd ēdienus, kuros ir daudz ogļhidrātu, piemēram, maizi un banānus.
14.00 – pusdienas	Pusdienās ēd ēdienus, kas satur ogļhidrātus, olbaltumvielas un nedaudz tauku. Ēd sieru, jogurtu, apelsīnus.
16.00 – launags	Īpašs sportistu dzēriens un šokolāde.
19.15 – vakariņas	Sportists ēd vistas gaļu, makaronus un jogurtu, kā arī dārzeņus un augļus.
21.00 – vēlās vakariņas	Sportists apēd dažas sviestmaizes un dzer kādu karstu dzērienu.

Pārbaudes darba vērtēšana

1. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu teikumu – 2 punkti (1 punkts – par ortogrāfiju, 1 punkts – par interpunkciju). Kopā: 12 punkti.
2. uzd. Par katru pareizi aizpildītu ailīti – 1 punkts. Pareizrakstības kļūdas netiek ņemtas vērā. Kopā: 10 punkti.
3. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu vārdu savienojumu – 1 punkts. Kopā: 5 punkti.
4. uzd. Par katru teikumu – 2 punkti (1 par loģiski izveidotu teikumu, 1 par pareizrakstību). Ja nav salikts pakārtots teikums – 0 punktu. Kopā: 4 punkti.
5. uzd. Par katru padomu – 2 punkti (1 par saturu, 1 par pareizrakstību). Kopā: 6 punkti.
6. uzd. Par katru atbildi – 2 punkti (1 punkts par saturu, 1 par pareizrakstību). Kopā: 6 punkti.
7. uzd. Maksimālais punktu skaits: 20 punkti (var izmantot tabulu „Skolotāja grāmatas” 90. lpp.).

Kopā 63 punkti.

Vērtējums

Punkti	63–60	59–55	54–49	48–42	41–35	34–28	27–21	20–14	13–7	6–1
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

6. nodaļa. Kopā ar grāmatu

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Kāds lasītājs es esmu?				
1. st. Saruna par grāmatu lasīšanu. Latviešu valodas skaņu iedalījums.		121., 122., 123. uzd.	69. uzd.	1. pielikums
2., 3. st. Grāmatas pirmsākumi. Darbs ar tekstu. Patskaņu e, ē lietojums.		124., 125., 126. uzd.	70., 71. uzd.	2. pielikums
4., 5. st. Pozicionālās skaņu pārmaiņas.		127., 128., 129., 130. uzd.	72., 73. uzd.	3. pielikums
6., 7. st. Darbs ar literāru tekstu. Radošs darbs.		131., 132. uzd.		
8. st. Darbs bibliotēkā. Informācijas iegūšana, apkopošana. Mācību grāmatas izvērtējums.		133., 134. uzd.		
9. st. Patstāvīgs darbs par vārdšķirām. Radošs darbs.		135., 136. uzd.	74., 75. uzd.	
Mani vienaudži – grāmatu varoņi				
10. st. M.Otavas „Priska”. Literārā varoņa raksturojums.		137. uzd.		
11., 12. st. M.Otavas „Priska”. Stāstījums par literāro varoni. Pētījums par vārdšķirām un vārdu darināšanu.		138. uzd.		
13. st. M.Otavas „Priska”. Domraksts par literāro varoni.		139. uzd.		
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Ir priekšstats par latviešu valodas skaņām un to iedalījumu. Ir priekšstats par e, ē izrunas nosacījumiem. Ir priekšstats par pozicionālo skaņu miju. Ir izpratne par vārda sastāvu un vārddarināšanas līdzekļiem. Mācās izrunāt un rakstīt vārdus atbilstoši pareizrunas un pareizrakstības normām. Prot noteikt vārda sastāvu un darināt jaunus vārdus.		
	Komunikatīvā kompetence	Jautā, atbild, sarunājas un argumentē savu viedokli par grāmatām un lasīšanu. Iegūst un sniedz informāciju sarunā ar bibliotekāru. Lasa informatīvu materiālu par grāmatām un lasīšanu, atbild uz jautājumiem par tekstu, izsaka savu viedokli par lasīto. Raksta radošu darbu.		
	Socio-kultūras kompetence	Veido pozitīvu attieksmi pret grāmatu kā kultūras vērtību. Pilnveido prasmi saistīt lasīto ar savu pieredzi.		
	Mācību kompetence	Pilnveido prasmes meklēt, strukturēt, apkopot un prezentēt informāciju. Pilnveido prasmes strādāt pāri un grupā. Attīsta prasmes vērtēt mācību grāmatu. Veido prasmes veikt pētījumu valodā.		
Saikne ar literatūru		Pilnveido prasmes izprast literāra darba galveno domu, zemtekstu. Raksturo literāru tēlu. Raksta pārspriedumu par literāro varoni.		

Komentāri

- Tematā „Kopā ar grāmatu” ir plašs informatīvais materiāls un vairāki literāra teksta fragmenti, tāpēc skolotājam un skolēniem var nepietikt laika. Taču vairākās stundās ir iespējams sadalīt mācību uzdevumus atbilstoši skolēnu interesēm vai spējām. Piemēram, 4. un 5. stundā viena grupa var strādāt ar 127. uzd., otra – ar 128. uzd. Pēc uzdevumu pārrunāšanas klasē var strādāt kopīgi un apgūt pozicionālo skaņu miju.

- Arī 6. un 7. stundā darbs iecerēts grupās. Skolēni paši var izvēlēties literāro tekstu un tad apvienoties grupās. Radošais darbs, kas seko 131. un 132. uzd. beigās, var būt mājasdarbs ilgākam laikam.
- 135. uzd. skolotājs var piedāvāt kā patstāvīgu darbu spējīgākajiem skolēniem.
- Arī 136. uzd. var būt papildu uzdevums radošākajiem skolēniem.
- Temata beigās iecerētais pārspriedums ir pārbaudes darbs. To var iesākt klasē un pabeigt mājās. Pārspriedumu var vērtēt pēc piedāvātās tabulas.

Punkti	Temats	Plānojums	Vārdu krājums	Teikumu uzbūve	Kļūdas	
					ortogr.	interp.
3	Temata risinājums: izvērst, mērķtiecīgs, radošs. Pausts savs viedoklis.	Darba uzbūve skaidra, mērķtiecīga.	Vārdu krājums bagāts, emocionāli ekspresīvs; vārdu izvēle precīzi izsaka autora domu, ir atbilstoša daiļdarba stilam.	Dažādas stāstījumam atbilstošas konstrukcijas, gramatiski pareiza teikumu uzbūve.	Nav	Nav
2	Temata risinājums: izvērst, loģisks. Nav personiskā viedokļa un attieksmes.	Darbam plānveidīga virzība, ir dažas neprecizitātes.	Vārdu krājums bagāts; vārdu izvēle precīzi izteic autora domu, ir atbilstoša daiļdarba stilam.	Stāstījuma stilam atbilstošas, bet vienveidīgas konstrukcijas.	1–2	1–2
1	Temata saturiskā būtība atklāta tikai daļēji.	Grūti izsekot domu gaitai.	Vārdu krājums nabadzīgs; vārdu izvēle neatbilst darba stilam.	Neveikli veidoti teikumi; nepamatots saliktu teikumu dalījums sikākās vienībās.	3–4	3–4
0	Temata saturiskā būtība vispār nav atklāta (tālāk nevērtē).				5 un vairāk	5 un vairāk

Maksimālais punktu skaits – 18. Vēl var dot 2 punktus par īpašu radošumu vai ļoti labu izklāstu.

1. PIELIKUMS

Atstāstījums

Rakstāmpiederumi. Ko mēs par tiem zinām?

Neskaitāmas skolēnu paaudzes ir lietojušas rakstāmpalvas un spalvaskātus. Bet ko mēs par tiem zinām? To pirmsākumi meklējami Senajā Ēģiptē. Pirmās spalvas bija izgatavotas no niedru caurulītēm. Tās bija smagas un ātri nogurdināja roku.

Senās kultūrās pilsoņi paši nemēdza rakstīt, jo rakstīšana tika uzskatīta par necienīgu nodarbošanos. Rakstīšanu veica vergi. Paši pilsoņi rakstīja tikai privāto korespondenci. Arī viduslaiku klosteros bija speciāli grāmatu un svēto rakstu pārrakstītāji. Ar laiku radās doma šo smago darbu atvieglot un radīt vieglāku rakstāmo rīku. Sevišķi tad, kad parādījās papīrs, kas bija ievērojami gludāks par šķiedraino papirusu.

Pirmās ziņas par putnu spalvu pielietojumu rakstīšanas procesā parādījās Romā IV

gadsimtā. Īpaši iecienītas bija zosu spalvas, ar kurām varēja izzīmēt sīkas un smalkas līnijas. Lietoja arī citu putnu spalvas. Tādas, kādas katrā zemē bija. Viduslaikos tika radīta īpaša zosu spalvu rūpniecība, kura pastāvēja vēl ilgi, līdz pat 19. gs., jo metāla spalvas bija dārgas un tās varēja atļauties tikai bagātie.

Lai spalva kopā ar spalvaskātu vienmēr tiktu saglabāta gatava darbam, jau XVI gs. tika radīta speciāla šim nolūkam paredzēta kastīte – penālis. Šajā kastītē rakstu un grāmatu pārrakstītāji glabāja rakstāmrīkus. Tie viņiem vienmēr atradās pie jostas.

(Pēc laikraksta „Izglītība un Kultūra”)

Metodiski ieteikumi

1. Ieteicams demonstrēt rakstāmspalvu un spalvaskātu, lai skolēniem radītu priekšstatu par šo rakstāmpiederumu izskatu un pielietojumu.
2. Skolotājs ar skolēniem pārrunā jēdzienu *privātā korespondence*.
3. Ieteicams veidot domu karti vai rakstīt plānu.
4. Pasvītrotie vārdi un vārdu savienojumi uzrakstāmi uz tāfeles.

2. PIELIKUMS

Darba burtnīcas 70. uzd. – klausīšanās uzdevuma teksts

Pildspalvu košļāšana glābj no stresa

Kāds biroja darbinieks **Anglijā** katru dienu savās darba gaitās sagrauž desmit **plastmasas** pildspalvu, tādā veidā glābjoties no stresa, raksta britu avīze „*The Sun*”.

„Es pie tā pieradu pirms pieciem gadiem. Jo vairāk manā darbā bija stresa, jo sliktāk kļuva. **Tagad**, kad citi saka: „Man obligāti **jāiziet** ārā **uzsmēķēt**,” es saku: „Man tagad noteikti nepieciešama pildspalva,” ” **laikrakstam** stāstīja 34 gadus vecais Džons Kerijs.

Viņš atklāja, ka **specializējies** konkrētā pildspalvu veidā, kuras vieglāk **košļājas**. „Krāsa nav būtiska, lai arī sarkanās man ir mīļākas,” paskaidroja Kerijs. Netikums **grauzt** pildspalvu viņam mēnesī izmaksā ap 80 eiro.

Džona Kerija iecienīto rakstāmrīku ražotājfirmas pārstāvis „*The Sun*” sacīja: „Mēs zinām, ka mūsu pildspalvas ir populāras, taču nedomājam, ka cilvēki tās ēd.”

(Pēc interneta materiāliem)

Metodiski ieteikumi

1. Skolotājs nolasa tekstu līdz pēdējai atkāpei, jo tajā skolēni patstāvīgi saliek pieturzīmes.
2. Pēc pieturzīmju salikšanas ieteicams nolasīt šo teikumu tā, lai skolēni neklūdītos pieturzīmju lietojumā.
3. Ieteicams pārrunāt, kāpēc arī daži skolēni *ēd* pildspalvas.

3. PIELIKUMS

Diktāts**Bille**

Bille ir izraidīta no klases. Par pīkstīnāšanu. Patiesībā pīkstīnāja Ērika, atnesusi uz skolu tādu gumijas lellīti ar podziņu vēderā, bet Bille neteica, ka Ērika. Nepieklājas. Turklāt Billei likās, ka Jūrasčūska zināja gan, kas pīkstīnāja, bet izraidīja tieši viņu.

Ja Bille būtu uz ielas, viņa spārdītu kādu akmentiņu, ka lai kāja mēma. Gaitenī akmentiņa nav. Vispār nekā nav. Niknums ņem elpu ciet. Hā! Viena nometusi gan kādu papīra pikucīti.

Bille sper papīra pikuci, un tas aizlido līdz pašai sienasavīzei. Bille apstājas pie tās.

Sienasavīze ir gara kartona sloksne. Uz tās uzlīmētas skaistas, ar ūdenskrāsām izgleznotas kļavu lapas un rakstiņi uz spoži balta papīra ļoti glītiem burtiem.

(V. Belševica. „Bille dzīvo tālāk”)

Metodiski ieteikumi

1. Pirms diktāta rakstīšanas ieteicams pārrunāt neskaidro vārdu nozīmi.
2. Skolotājs var pārrunāt, ko skolēni atceras no 5. klases par V. Belševicu un Billi.
3. Diktātu var papildināt ar uzdevumu:
 - izrakstīt no teksta deminutīvus, pasvītrot vārda sastāvu;
 - izrakstīt 3 pirmatnīgus un 3 ar priedēkļiem atvasinātus vārdus.

7. nodaļa. Muzejs – tas ir interesanti

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Kas ir muzejs?				
1. st. Saruna par muzeju. Ko var redzēt muzejā? Afīša.		140., 141. uzd.	76. uzd.	1. pielikums
2. st. Personu vietniekvārds. Dienasgrāmata. Stāstījums par muzeju. Pateicība viesu grāmatā.		142., 143., 144. uzd.	77. uzd.	
3. st. Atgriezeniskais vietniekvārds. Stāstījums ar to.		145., 146. uzd.	78. uzd.	
4. st. Piederības vietniekvārdi. Mājas muzejs.		147. uzd.	79. uzd.	4. pielikums
5. st. Norādāmie vietniekvārdi. Vēstures muzeja apmeklējums. Ko nozīmē būt gidam?		148., 149. uzd.	80. uzd.	4. pielikums
6. st. Jautājamie vietniekvārdi. Pulksteņu izstāde.		150., 151. uzd.		
7. st. Attieksmes vietniekvārdi. Palīgteikums. Lietas muzejā.		152., 153., 154., 155. uzd.		5. pielikums
8. st. Noliegtie vietniekvārdi. Muzeja noteikumi. Dialogs.		156., 157. uzd.		
9. st. Nenoteiktie un noteiktie vietniekvārdi. Uzvedība muzejā.		158., 159., 160. uzd.	81. uzd.	3. pielikums
10. st. Atkārtojums par vietniekvārdu. Tematiskās nodarbības muzejā. Stāstījums „Diena muzejā”. Muzeja biļetes.		161., 162., 163., 164., 165. uzd.	82. uzd.	2., 4. pielikums
11. st. Pārbaudes darbs.				6. pielikums
Rakstnieks un muzejs				
12. st. Lietas, kas stāsta par rakstnieku. Kr. Barons. Skaitļa vārdu iedalījums pēc uzbūves.		166., 167., 168. uzd.		7. pielikums
13. st. Lokāmi un nelokāmi skaitļa vārdi. Gadskaitļu rakstība. Pulksteņa laiks. Sudrabu Edžus, A. Upīts.		169., 170., 171. uzd.	83. uzd.	8. pielikums
14., 15. st. Datuma saīsinātais pieraksts. Saīsinājumi. J. Jaunsudrabiņš. Informācija par rakstnieku muzejiem.		172., 173. uzd.	84., 85. uzd.	9. pielikums.
16. st. R. Blaumaņa Braki. Dialogs starp muzeja apmeklētāju un muzeja darbinieku. Ekskursijas plānošana.		174., 175., 176., 177. uzd.	86. uzd.	10. pielikums
17. st. Atstāstījums „Dainu skapja skenēšanas vēsture”.				11. pielikums
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Ir izpratne par vietniekvārdiem un to iedalījumu. Ir izpratne par skaitļa vārdiem un to iedalījumu. Pilnveido prasmi saskaņot vietniekvārdu dažādās locījumu formās ar citām vārdšķirām. Zina un pareizi lieto pieturzīmes aiz kārtas skaitļa vārdiem. Zina un pareizi lieto pieturzīmes teikumos ar attieksmes vietniekvārdiem. Pilnveido prasmi saskaņot skaitļa vārdu ar lietvārdu. Prot lietot dažādus datuma pieraksta veidus.		
	Komunikatīvā kompetence	Saziņā informē, saprot un jautā par muzeja apmeklējumu, izsaka savu viedokli par muzejiem. Pilnveido prasmi rakstīt pateicību un dienasgrāmatu. Prot pieklājīgi vērsties pie personas informācijas iegūšanai par muzeju, veido dialogu. Raksta pateicību. Pilnveido prasmi uzrakstīt stāstījumu par tematu, kas saistīta ar muzeju.		
	Socio-kultūras kompetence	Interesējas par muzeju kā pagātnes vērtību glabātāju. Iepazīst un zina populārākos Latvijas rakstnieku muzejus. Saista savu radošo darbību ar lasīto, redzēto un dzirdēto. Iepazīst rakstnieku personības.		
	Mācību kompetence	Patstāvīgi lieto dažādu uzziņu literatūru. Izmanto daudzveidīgas lasīšanas stratēģijas. Mācās izteikt secinājumus.		
Saikne ar literatūru		Iepazīst rakstnieku biogrāfijas un personības.		

Komentāri

- Veicot 76. uzd. darba burtnīcā, ieteicams piedāvāt skolēniem patstāvīgi apmeklēt muzeju mājaslapas un pastāstīt par tur iegūto informāciju.
- 4. stundā papildus skolēnu stāstījumam „Mans mājas muzejs” ieteicams izveidot izstādi, kurā skolēni varētu parādīt savas kolekcijas (piem., automodeļus, markas, krūzītes).
- 149. uzd. veikšanai ieteicams izmantot kritiskās domāšanas metodi „Galerija”, lai katrs grupas dalībnieks varētu iejusties gida lomā.
- Pirms 155. uzd. veikšanas var rosināt skolēnus sameklēt tekstu no sev tikama preses izdevuma.
- Veicot 156. uzd., skolēni papildus var zīmēt aizlieguma zīmes, bet, veicot 160. uzd., ieteicams veidot uzvedības noteikumu plakātu izstādi. Klasē kopīgi var izstrādāt vērtēšanas kritērijus.
- Ar 164. uzd. iespējams aizstāt kontroldarbu par vietniekvārdu, izvēloties to kā mājas ieskaiti, ko skolēns veic noteiktā laikposmā, izmantojot skolotāja konsultācijas. Klasē skolēns tikai prezentē darba galarezultātu.
- 4. piel. – darba lapu skolēni izmanto 4., 5. un 6. stundas laikā. Tā var būt arī kā mājas darbs.
- 5. piel. – darba lapa par modernu muzeju rosina skolēnus izteikt viedokli par to, kas ir moderns, mūsdienīgs muzejs. Skolēni var veidot aptauju par Latvijas modernāko muzeju.
- „Muzejs ar dzīvo jumtu” (2., 3. piel.) – teksts izmantots gan atstāstījumam, gan diktātam. Skolotājs pēc saviem ieskatiem var saīsināt atstāstījuma un diktāta tekstu, izvēloties vārdus vai vārdu savienojumus, kas jāuzraksta skolēniem priekšā.
- 169. uzd. tekstu ieteicams skolotājam pašam nolasīt skaļi priekšā skolēniem. Stundu var iesākt ar darba lapu „Kubalu skola – muzejs” (8. piel.) – klausīšanās uzdevumu, lai skolēni uztvertu precīzu skaitļa vārdu izrunu skolotāja lasījumā. Darba lapu pēc skolotāja ieskatiem var turpināt mājās vai nākamajās stundās.
- Veicot 172. uzd., ieteicams tikai informēt par iespraudumu lietojumu tekstā, kur un kuros tekstos tie sastopami.
- 177. uzd. skolēni gan pāru, gan grupu darbā apkopo zināšanas par skaitļa vārdu, papildus var veidot savu rakstnieka muzeja biļeti.
- 9. piel. „Vecpiebalgas muzeji” izmantojams pēc skolotāja ieskatiem. Tas var būt papildmateriāls spējīgākajiem bērniem. Daļu uzdevumu ieteicams veikt kā mājasdarbu.
- 11. piel. tekstu par Dainu skapi skolotājs var izmantot kā papildinformāciju, atstāstījuma tekstu (teksts atstāstāms brīvi bez skaitļa vārdiem), tā fragmenti izmantojami mācību diktātam klasē vai citādi.

1. PIELIKUMS

Darba burtnīcas 76. uzdevuma atbildes:

www.minhauzens.lv/ – Minhauzena muzejs

www.karamuzejs.lv/index.php – Latvijas kara muzejs

www.railwaymuseum.lv/ – Latvijas dzelzceļa vēstures muzejs

www.baronamuzejs.lv/ – Kr. Barona muzejs

www.dollart.lv/ – Leļļu muzejs

www.daugavasmuzejs.lv/ – Daugavas muzejs
 www.dabasmuzejs.gov.lv/ – Latvijas Dabas muzejs
 www.sportamuzejs.lv/ – Latvijas Sporta muzejs
 www.history-museum.lv – Latvijas Nacionālais Vēstures muzejs

Darba burtnīcas 79. uzdevuma atbildes:



kultūras piemineklis



filmu demonstrējumi



atvērts visu gadu



telpas bērnu nodarbībām



ieeja par maksu



veikals



ekskursijas



maksas autostāvvietā



ekskursijas iepriekš piesakoties



konferenču zāle

Darba burtnīcas 80. uzdevuma atbildes

1. variants.

1. **Ikvienam** muzeja darbiniekam tagad daudz rūpju – **visi** eksponāti jāpārkārt, lai jau pēc **dažām** nedēļām varētu atklāt jauno ekspozīciju. 2. **Ikkatra** vecmeistara glezna, skulptūra un grafika ir svarīga daļa no **šīs** muzeja ekspozīcijas. 3. **Mūsu** arhivāri nemitīgi strādā, lai papildinātu arhīvus ar **kādu** iespaiddarbu vai fotouzņēmumu. 4. Ņemot talkā lupu, **mēs** redzam, ka **dažs labs** akmens sastāv no atsevišķiem ļoti sīkiem kristāliņiem.

2. variants.

1. Muzejā ir vairākas apmeklētāju grupas, un **katru** no **tām** pavada gids. 2. **Kādā** no baznīcām gide **mums** stāsta par vēsturiskajām vērtībām, **kas** atrastas baznīcas remonta laikā. 3. **Šī** apmeklētāja saņēma muzeja bukletu ar piemiņas ierakstu no **paša** arheologa, **kura** darbam veltīta izstāde.

2. PIELIKUMS

Diktāts

Muzejs ar dzīvo jumtu

Jaunā Sanfrancisko Dabas muzeja projekta īstenošana prasījusi desmit gadus.

Muzejs zem sava jumta spējis apvienot planetāriju, akvāriju, četru stāvu mūžamežu, trīsdimensiju teātri un bibliotēku.

Muzeja *dzīvais jumts* taupa enerģiju. Bieza zemes kārtā, kas klāj ēkas jumtu, darbojas kā dabisks izolators. No ārpusē ēka izskatās kā zaļojošs paugurs ar stikla *acīm*. *Dzīvo jumtu* veido zaļojoši augi. Tie izraudzīti atbilstoši attiecīgās vides klimatiskajiem apstākļiem.

Muzeja ēkas stikla sienas sniedzas no grīdas līdz griestiem. Tās nodrošina telpām dabisko apgaismojumu. 60 000 apaļo stikla *acu* izvietotas tā, lai gandrīz no katras muzeja telpas jebkurš apmeklētājs var redzēt apkārtni. Muzejs saplūst ar vidi, kurā tas atrodas.

Ēkas siltuma un skaņas izolācijai izmantota bieza kokvilna. Šis materiāls iegūts, otrreiz pārstrādājot savu mūžu nokalpojušus zilus džinsus.

Muzejs ir iespaidīgs. Filipīnu koraļļu rifs ar vairāk nekā 2000 zivju. Ziemeļkalifornijas krasta akvārijā var sajūst okeāna ūdens smaržu. Apakšzemes tunelis piedāvā pastaigu pa Amazonas gultni. Visi te mītošie ūdens mošķi peld tieši virs galvas.

Četru stāvu mūžameža džungļiem cauri ved taka. Katrā lietusmežā rodama tam raksturīgā fauna un flora. Visam pa vidu brīvi lidinās putni un tauriņi. Mūžameža jumtu sedz stikla kupols, kas dod dabisko apgaismojumu.

(Pēc laikraksta „Diena”)

Metodiski ieteikumi

1. Skolotājs pirms diktāta pārrunā neskaidos vārdus; īpašvārdus un skaitļa vārdus uzraksta uz tāfeles.
2. Pēc diktāta uzrakstīšanas skolēniem tiek piedāvāts veikt vienu no uzdevumiem:
 - iekrāsot vai pasvītrot visus vietniekvārdus (tekstā pasvītroti!);
 - izrakstīt no teksta vietniekvārdus, noteikt to iedalījuma grupu;
 - veidot jautājumus par tekstu, izmantojot jautājamās vietniekvārdus dažādos locījumos.

3. PIELIKUMS

Atstāstījums

Muzejs ar dzīvo jumtu

Jaunais Sanfrancisko Kalifornijas Zinātņu akadēmijas Dabas muzejs ir viens no vērienīgākajiem dabas muzejiem pasaulē.

Tas ir viens no pēdējā laika spilgtākajiem zaļās arhitektūras projektiem. Renco Pjano projekta īstenošana prasījusi desmit gadus.

Muzejs ir īpašs ar to, ka zem sava jumta spējis apvienot šķietami neiespējamo – **planētāriju**, akvāriju, četru stāvu mūžamežu, trīsdimensiju teātri, bibliotēku, nerunājot nemaz par diviem restorāniem un administratīvajām telpām.

Muzeja veidols, ēkas īpašā zīme ir *dzīvais jumts*, kas iekļaujas apkārtējā parka ainavā, bet arī taupa enerģijas **resursus**. 18 centimetrus bieza zemes kārtā, kas klāj ēkas jumtu, darbojas kā dabisks **izolators**. No ārpuses ēka izskatās kā virszemē izlēdis **futūristisks** zaļojošs paugurs ar stikla *acīm*. *Dzīvo jumtu* veido 1,7 miljoni **lekni** zaļojoši dabiskie augi. Tie izraudzīti atbilstoši attiecīgās vides klimatiskajiem apstākļiem. Muzeja ēkas stikla sienas sniedzas no grīdas līdz griestiem. Tās nodrošina dabisko apgaismojumu. 60 000 apaļo stikla *acu* izvietotas tā, lai gandrīz no katras muzeja telpas apmeklētāji varētu redzēt apkārtni, tās dabas krāsu rotaļas, mainoties gadalaikiem. Muzejs saplūst ar vidi, kurā tas atrodas.

Ēkas siltumizolācijai sintētisko materiālu vietā izmantota bieza kokvilna. Tā iegūta, otrreiz pārstrādājot savu mūžu nokalpojušus zilus džinsus. Šis materiāls palīdzot nodrošināt labāku siltuma un skaņas izolāciju.

Arī muzeja saturs ir iespaidīgs. Filipīnu **koraļļu rifs** ar vairāk nekā 2000 zivju. Ziemeļkalifornijas krasta akvārijs, kur iespējams sajūst okeāna ūdens smaržu. Paisuma un bēguma viļņi speciāli ierīkotā smilšu pludmalē. Īpašs apakšzemes tunelis piedāvā pastaigu pa Amazonas gultni. Visi te mītošie ūdens mošķi peld tieši virs galvas. Muzejā mājvietu atradusi arī 20 pingvīnu kolonija.

Četru stāvu mūžameža džungļiem cauri ved orhidejās un liānās izeaugusi spirālveida taka. Katrā no lietusmežu variācijām nelielos zoodārzos rodama tam raksturīgā **fauna**

un **flora**. Te ir 1600 dzīvnieku, arī 100 eksotisku **reptiļu**. Visam pa vidu brīvi lidinās 600 putnu un eksotisku tauriņu. Mūžameža jumtu sedz stikla kupols, kas nodrošina dabisko apgaismojumu.

Muzejs aprīkots ar jaunākajām XXI gadsimta tehnoloģijām. Apmeklētāji var izbaudīt arī virtuālas tauriņu medības ar digitālo tauriņu ķeramo tīklu.

(Pēc laikraksta „Diena”)

Metodiski ieteikumi

1. Teksts izmantojams brīvajam atstāstījumam vai izlases atstāstījumam.
2. Atstāstījuma tekstu var saīsināt, atsakoties no kādas rindkopas.
3. Ieteicams izcelto vārdu nozīmi noskaidrot kopīgi, veidot uz tāfeles domu karti vai plānu.
4. Tekstu var izmantot, runājot par skaitļa vārdiem.

4. PIELIKUMS

Darba lapa

1. uzdevums.

Lasi tekstu! Aaliec pieturzīmes slīprakstā izceltajā tekstā!

Pēc vakariņām uzgāju savā istabā. Beidzot es gribēju sākt pēdējo nedēļu piedzīvojumus pierakstīt dienasgrāmatā, bet pēkšņi sajutu, ka šim nolūkam vajadzēs vismaz piecas dienasgrāmatas. Tomēr es negribēju rakstīšanu atlikt, tāpēc apsēdos pie galda un sūkāju lodīšu pildspalvu. Man nebija ne jausmas, ar ko sākt.

Kamēr es sēdēju un laužīju galvu, pie manis uznāca māmiņa.

Ko tu te dari Sabīne viņa jautāja

Rakstu grāmatu

Jauki atzina māmiņa Un par ko tā būs

Tiklīdz pabeigšu tu varēsi to izlasīt

Bet tu jau vēl nemaz neesi sākusi

Dienasgrāmatas lappuse bija tukša un balta bet lodīšu pildspalva manā mutē atstāja vienīgi plastikāta garšu

„Man nav ne jausmas, ar ko lai iesāku.”

„Vislabāk – ar pašu sākumu!”

Ir brīži, kad es varētu brēkt pilnā balsī, it īpaši, ja kāds izsaka tik gudras piezīmes.

„Māmiņ, nedusmojies,” es sacīju, „bet tagad es gribētu palikt viena.”

„Kā vēlies!” Viņa devās uz durvīm, bet pa ceļam vēlreiz pagriezās pret mani.

„Dusi saldi, Sabīne!” viņa sacīja.

2. uzdevums.

Izmantojot jautājamās vietniekvārdus, uzraksti jautājumus par tekstu!

Kas _____

Kā _____

Kam _____

Ko _____

Ar ko _____

Kāda _____

Kāds _____

Kurš _____

Kura _____

5. PIELIKUMS

Darba lapa

Kāds ir moderns muzejs?

1. uzdevums.

Izsaki savu viedokli par to, kāds ir bērniem draudzīgs muzejs!

2. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

Muzeju vide Londonā apzināti padarīta bērniem draudzīga, lai muzeja apmeklējums būtu ģimenes kopīgs piedzīvojums, nevis vecāku uzspiests garlaicīgs pienākums.

Mūsu ģimenes pastaigas pa Londonas muzejiem sākās ar Dabas vēstures muzeju. Tā mums šķita visdrošākā izvēle – tur būs gana daudz interesantu eksponātu, ko aplūkot piecus gadus vecam bērnam. Grandiozajā foajē mūs sagaidīja dinozaura skelets un simtiem skaļu bērnu, kuru klātbūtne acīmredzami visiem šķita dabiska. Atviegloti nopūtāmies un devāmies uz dinozauru zāli, kur varējām vērot *tyrannosaurus rex* modeli, kurš ļoti pārliecinoši kustējās, mirkšķināja dzeltenās acis un apdullinoši rēca. Dinozaura lelle bija populārs eksponāts, un uz to nācās gaidīt garā rindā.

Londonas Mitrāju centrā bērni varēja šaudīties ar ūdenspistolēm (ar tām bija jātrāpa mērķī, un tad no ūdens iznira kāda mitrājos dzīvojoša putna attēls), pumpēt ūdeni lielā rezervuārā, lai padzirdītu izslāpušo zemeslodi, būvēt rotaļu pilsētu un pārbaudīt, vai mājiņas spēj turēties pretī pavasara plūdiem. Visi bērni bija slapji līdz ausīm, bet priecīgi, jo bija uzzinājuši kaut ko vairāk par to, kādēļ Zemei un tās iedzīvotājiem vajadzīgs ūdens un kādēļ, tīrot zobus, vēlams aizgriezt krānu.

Kad Teita modernās mākslas muzejā tika atklāta Marka Rotko izstāde, vilinājumam to apmeklēt nebija iespējams pretoties. Internetā nopirkām biļetes un devāmies uz monumentālo ķieģeļu ēku, kas iepriekšējā dzīvē bijusi elektrostacija. Šajā muzejā bērnus var sastapt gan pastāvīgās ekspozīcijas zālēs, kurās ieeja ir par brīvu, gan izstādēs, par kurām jāmaksā. Viņi sēž gaitenēs pie interaktīvajiem izglītojošajiem ekrāniem, sūc piena kokteiļus un ēd šokolādes kūkus kafejnīcā ar skatu uz Temzu vai pulcējas ģimenes zonā, kurā var darboties vēl brīvāk – taisīt no krāsaina kartona cepures vai gleznu rāmīšus, veidot skulptūras no ziepēm, spēlēt spēles, krāsot un lasīt.

(Pēc laikraksta „Diena”)

2. Uzraksti par tekstu 5 jautājumus, izmanto jautājamās vietniekvārdus! Lūdz klasesbiedru (klasesbiedreni) atbildēt uz taviem jautājumiem!

3. Izraksti no teksta pasvītrotos vietniekvārdus, nosaki to iedalījuma grupu!

3. uzdevums.

Uzraksti aprakstu „Latvijas nākotnes muzejs”, aprakstu papildini ar ilustrāciju uz A4 lapas!

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

6. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

Vietniekvārds

1. uzdevums.

Lasi tekstu! Iekrāso vietniekvārdus 1.–7. teikumā! (5 p.)

2. uzdevums.

Analizē izceltos vietniekvārdus! (10 p.)

Vietniekvārds	Iedalījuma grupa	Dzimte	Skaitlis	Locījums

3. uzdevums.

Uzzīmē 15. teikuma grafisko attēlu! (2 p.)

Muzeja eksponāts

1. Jums ir muzejs? 2. Ikviens sev var iegūt kādu unikālu un neparastu eksemplāru, kuru brauktu skatīties no malu malām. 3. Nezināt, kur tādu sameklēt? 4. Tagad tas ir ļoti viegli. 5. NASA* piedāvā iegūt savā kolekcijā kādu no vairākkārt izmantojamajiem pilotējamajiem kosmosa kuģiem. 6. Nieka 40 miljoni dolāru! 7. Un jūsu rīcībā būs viens no šobrīd aktīvajiem kosmosa kuģiem – *Endeavour*, *Discovery* vai *Atlantis*. 8. NASA cer, ka pieteiksies pietiekami daudz pretendentu, **kuri** atbildīs tās prasībām. 9. Kosmosa kuģa pielāgošana muzeja eksponāta prasībām, lai tas būtu drošs apmeklētājiem, izmaksās aptuveni 40 miljonus dolāru. 10. Mēs tos nepārdodam bet sagatavojam izstādīšanai pastāstīja NASA preses pārstāvis Maikls Karijs. 11. Lielākā daļa no visas summas nepieciešama gan drošības pasākumiem gan kosmosa kuģa eksponēšanai. 12. Atlikusī summa ir vajadzīga lai nogādātu pārveidoto kosmosa kuģi uz muzejam vistuvāko lidostu. 13. **Šajā** summā nav iekļauta atbilstoša angāra nodrošināšana, kādu pieprasa NASA. 14. Muzeja eksponātiem līdzī netiks dots **neviens** dzinējs. 15. Par papildus samaksu NASA varot sagatavot dzinēju imitācijas, kuras izmaksās vairākus tūkstošus dolāru. 16. *Discovery* rezervēs Nacionālajam aeronautikas un kosmosa izpētes muzejam, jo **tam** ir priekšroka saņemt **visus** NASA lidojumos izmantotos kuģus. 17. Kosmosa kuģi varētu būt pieejami muzejiem aptuveni gadu pēc pēdējā plānotā lidojuma.

* NASA – ASV Nacionālā Aeronautikas un kosmosa pārvalde

(Pēc interneta materiāliem)

4. uzdevums.

10.–12. teikumā saliec pieturzīmes! (6 p.)

5. uzdevums.

Uzraksti 6 jautājumus par tekstu! Izmanto jautājamās vietniekvārdus dažādos locījumos! (6 p.)

6. uzdevums.

Atrodi un izsvītro lieko vārdu vietniekvārdu rindā! Pamato savu izvēli! (6 p.)

mans, mūsū, tavs, savs

viņš, es, tu, mēs

kurš katrs, jebkurš, tāds, dažs labs

7. uzdevums.

Uzraksti, ko tu darītu, ja tev piederētu kosmosa kuģis (60–70 vārdu)! Iekrāso tekstā izmantotos vietniekvārdus! (9 p.)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Metodiski ieteikumi

1. Iepriekšējā stundā skolēniem vajadzētu pastāstīt, kādi būs uzdevumi, kam jāpievērš uzmanība pārbaudes darba laikā.
2. Pirms pārbaudes darba rakstīšanas vēlreiz kopīgi jāizlasa uzdevumu noteikumi un jāpārliecinās, ka skolēni tos saprot.
3. Nepieciešams pārliecināties, ka visi skolēni saprot pārbaudes darba tekstu. Ieteicams to pirms darba veikšanas izlasīt kopīgi.

Pārbaudes darba vērtēšana

1. uzd. Par katru pareizi iekrāsotu vārdu – 0,5 punkti. Kopā: 5 punkti.

1. **Jums** ir muzejs? 2. **Ikviens sev** var iegūt **kādu** unikālu un neparastu eksemplāru, **kuru** brauktu skatīties no malu malām. 3. Nezināt, kur **tādu** sameklēt? 4. Tagad **tas** ir ļoti viegli. 5. NASA piedāvā iegūt **savā** kolekcijā **kādu** no vairākkārt izmantojamajiem pilotējamajiem kosmosa kuģiem. 6. Nieka 40 miljoni dolāru! 7. Un **jūsu** rīcībā būs viens no šobrīd aktīvajiem kosmosa kuģiem – *Endeavour*, *Discovery* vai *Atlantis*.

2. uzd. Par katru pareizi izanalizētu vārdu – 2 punkti. Kopā: 10 punkti.
3. uzd. Par pareizi uzzīmētu 15. teikuma grafisko attēlu – 2 punkti.
4. uzd. Par katru pareizi ieliktu pieturzīmi – 1 punkts. Kopā: 6 punkti.

10. „Mēs tos nepārdodam, bet sagatavojam izstādīšanai,” pastāstīja NASA preses pārstāvis Maikls Karijs. 11. Lielākā daļa no visas summas nepieciešama gan drošības pasākumiem, gan kosmosa kuģa eksponēšanai. 12. Atlikusī summa ir vajadzīga, lai nogādātu pārveidoto kosmosa kuģi uz muzejam vistuvāko lidostu.

5. uzd. Par katru pareizi uzrakstītu jautājuma teikumu – 1 punkts. Kopā: 6 punkti.
6. uzd. Par katru pareizi izvītrotu vārdu – 1 punkts, par pamatojumu – 1 punkts.
Kopā: 6 punkti.
7. uzd. 9 punkti. Skat. tabulu.

Punkti	Saturs	Stils	Ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas
3	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski.	Dažādu konstrukciju teikumi. Viegli uztverams teksts.	0–1
2	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski. Nav ievērotas atkāpes.	Vienveidīgi teikumi. 1–2 stila kļūdas.	2–3
1	Domas izteiktas haotiski.	3–4 stila kļūdas.	4–5
0	Darbs neatbilst tematam. Izteiktā doma nav uztverama.	5–6 stila kļūdas.	6 un vairāk

Kopā 44 punkti.

Punkti	44	43	42	41–35	34–27	26–21	20–15	14–10	9–5	mazāk par 5
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

7. PIELIKUMS

1. diktāts

Kārļa Skalbes Saulrieti

Katrs zinātkārs ceļotājs ir mīļi gaidīts viesis Saulrietos – latviešu pasaku ķēniņa Kārļa Skalbes pili. Tā māju neparastās arhitektūras un saimnieka oriģinālās daiļrades dēļ dēvējuši draugi.

No 1926. gada līdz 1944. gadam Saulrieti ir Skalbjū ģimenes vasaras iemīļotākā atpūtas vieta. Dzimtajā novadā 18 gadus Kārlis Skalbe rod atelpu no trauksmainās Rīgas dzīves. Te smeļas iedvesmu literārajai darbībai. Viņš veldzē dvēseli kopš bērnības pazīstamo un iemīlēto ezeru, mežu un pakalnu harmonijā.

Kopš 1987. gada mājā darbojas memoriālais muzejs, kas ļauj ielūkoties Skalbjū ģimenes tālo vasaru dzīvē.

2. diktāts

Kalna Kaibēni

1929. gadā nodibinātais piemiņas muzejs Kalna Kaibēni ir vecākais memoriālais muzejs Latvijā. Tas ir arī 19. gs. 60.–70. gadu skolu vēstures piemineklis. No 1868. līdz 1882. gadam Kalna Kaibēnos atradās pagastskola.

Pirmajos 14 sava garā skolotāju darba mūža gados brāļi Kaudzītes mācīja 1229 skolēnus. Matīss Kaudzīte bija skolotājs, Reinis – skolotāja palīgs. Stundās Kaudzītes centās iemācīt skolēniem patstāvīgi vērot, spriest un darīt. Abi brāļi mudināja izprast praktiskās dzīves lietu un parādību jēgu, uztvert skaistumu un priecāties par to. Kalna Kaibēnos Kaudzītes uzrakstīja romānu „Mērnieku laiki”.

Metodiski ieteikumi

1. Pirms diktāta ieteicams skolēniem parādīt rakstnieku portretus un memoriālo muzeju fotogrāfijas.
2. Diktātu var papildināt ar uzdevumiem:
 - uzrakstīt ar vārdiem 2 gadskaitļus;
 - izskaidrot pieturzīmju lietojumu skolotāja izvēlētajā teikumā.

8. PIELIKUMS

Darba lapa

1. uzdevums.

Klausies skolotāja lasīto tekstu!

Tukšajās vietās ieraksti skaitļa vārdus ar cipariem!

Kubalu skola – muzejs

_____ gada beigās jaunais skolas nams bija gatavs, liela stalta ēka. _____ gada sākumā pēc Zvaigznes dienas sākās mācības jaunajā skolā.

Kubalu skola bija pirmā un _____ gadus arī vienīgā zemnieku bērnu skola Dundagas muižā. Tas ir vecākais līdz mūsdienām saglabājies guļbūves konstrukcijā veidotais skolas nams Kurzemē.

Skolā sākotnēji bijušas izbūvētas _____ klases telpas. Muzejā varam iepazīties ar klases iekārtojumu, kāds atbilst _____ **gadsimta** beigām. Te skatāmi Kubalu skolas skolēnu domrakstu paraugi (_____ gadsimta vidus). Te varam iepazīt tā laika lauku skolās lietotās **mācību grāmatas**, redzēt mūzikas instrumentu – harmoniju.

Kubalu (tolaik Kubeles) skolā kopš tās sākuma dzīvojis un strādājis par skolotāju viens no pirmajiem **latviešu kultūras darbiniekiem** – Ernests Dinsbergs (_____ – _____). Skolā viņš nostrādājis _____ gadus, latviešu literatūrā darbojies _____. Pavisam iznāk ap _____ E. Dinsberga grāmatu, no kurām daudzas, ievērojot to saturu un tematiku, **latviešu valodā** sastopamas pirmo reizi.

Dzīvoklis izbūvēts _____ gadā pēc E. Dinsberga projekta. Te saglabātas arī viņa darinātās mēbeles. Iespējams iepazīt rakstnieka grāmatu oriģinālizdevumus.

Muzejā ir piemiņas ekspozīcija šīs skolas beidzējam folkloristam, rakstniekam Krišjānim Baronam.

_____ gada _____ maijā te atklāja muzeju Ernestam Dinsbergam.

Muzejs ir atvērts apmeklētājiem no _____ maija līdz _____ septembrim darba dienās no _____ līdz _____.

2. uzdevums.

Tekstā lietotos skaitļa vārdus sagrupē tabulā! Izraksti skaitļa vārdu kopā ar lietvārdu!

Kārtas skaitļa vārdi	Pamata skaitļa vārdi

3. uzdevums.**Papildini tekstu!**

Mācības Kubalu skolā sākās 1843. gada sākumā _____.
 Tā bija vienīgā skola _____. Muzejā saglabājušies skolēnu
 _____ pat no 19. gs. vidus. _____ ir _____
 instruments, ko spēlēja tajā laikā.

Skolotājs un rakstnieks Ernests Dinsbergs bija viens no pirmajiem _____.
 _____. 1878. gadā izbūvēto dzīvokli projektējis _____.
 _____. Neliela ekspozīcijas daļa veltīta folkloras _____.
 _____.

4. uzdevums.**Lasi apgalvojumus un atzīmē, vai tie ir vai nav pareizi!**

Nr.p.k.	Apgalvojums	Jā	Nē	Nav minēts
1.	Kubalu zemnieku bērnu skola ir vecākais līdz mūsdienām saglabājies guļbūves skolas nams Kurzemē.			
2.	Muzeja apmeklētāji var novērtēt mūzikas instrumentu – klavesīnu.			
3.	Muzejā skatāmi Kubalu skolas skolēnu 19. gs. vidus domrakstu paraugi.			
4.	Mācības Kubalu skolā beidzās pavasarī pēc Lieldienām.			
5.	Skolā Ernests Dinsbergs nostrādājis 40 gadus.			
6.	Kubalu skolā bija arī 3 nelielas palīgtelpas skolotājam.			
7.	Folklorists Krišjānis Barons ir bijis šīs skolas skolotājs.			
8.	Muzejs atvērts no marta līdz oktobrim katru dienu.			

5. uzdevums.**1. Izraksti izceltos vārdus un vārdu savienojumus!****2. Uzraksti tos kā saīsinājumus!**

Klausīšanās teksts 3. pielikumam

Kubalu skola – muzejs

1842. gada beigās jaunais skolas nams bija gatavs, liela stalta ēka. 1843. gada sākumā pēc Zvaigznes dienas sākās mācības jaunajā skolā.

Kubalu skola bija pirmā un 28 gadus arī vienīgā zemnieku bērnu skola Dundagas muižā. Tas ir vecākais līdz mūsdienām saglabāties guļbūves konstrukcijā veidotais skolas nams Kurzemē.

Skolā sākotnēji bijušas izbūvētas 2 klases telpas. Muzejā varam iepazīties ar klases iekārtojumu, kāds atbilst 19. gadsimta beigām. Te skatāmi Kubalu skolas skolēnu domrakstu paraugi (19. gadsimta vidus). Te varam iepazīt tā laika lauku skolās lietotās mācību grāmatas, redzēt mūzikas instrumentu – harmoniju.

Kubalu (tolaik Kubeles) skolā kopš tās sākuma dzīvojis un strādājis par skolotāju viens no pirmajiem latviešu kultūras darbiniekiem – Ernests Dinsbergs (1816–1902). Skolā viņš nostrādājis 40 gadus, latviešu literatūrā darbojies 70. Pavisam iznāk ap 150 E. Dinsberga grāmatu, no kurām daudzas, ievērojot to saturu un tematiku, latviešu valodā sastopamas pirmo reizi.

Dzīvoklis izbūvēts 1878. gadā pēc E. Dinsberga projekta. Te saglabātas arī viņa darinātās mēbeles. Iespējams iepazīt rakstnieka grāmatu oriģinālizdevumus.

Muzejā ir piemiņas ekspozīcija šīs skolas beidzējam folkloristam, rakstniekam Krišjānim Baronam.

1972. gada 13. maijā te atklāja muzeju Ernestam Dinsbergam.

Muzejs ir atvērts apmeklētājiem no 1. maija līdz 30. septembrim darba dienās no 9.00 līdz 18.00.

(Pēc interneta materiāliem)

3. pielikuma „Kubalu skola – muzejs” uzdevumu atbildes

2. uzdevums.

Kārtas skaitļa vārdi	Pamata skaitļa vārdi
1842. gada	28 gadus
1843. gada	2 klases telpas
19. gadsimta	40 gadus
1816–1902	70 [gadus]
1878. gadā	150 E. Dinsberga grāmatu
1972. gada 13. maijā	no 9.00 līdz 18.00
no 1. maija līdz 30. septembrim	

3. uzdevums.

Papildini tekstu!

Mācības Kubalu skolā sākās 1843. gada sākumā **pēc Zvaigznes dienas**. Tā bija vienīgā skola **Dundagas muižā**. Muzejā saglabājušies skolēnu **domrakstu paraugi** pat no 19. gs. vidus. Harmonijs ir mūzikas instruments, ko spēlēja tajā laikā. Skolotājs un rakstnieks Ernests Dinsbergs bija viens no pirmajiem **latviešu kultūras darbiniekiem**. 1878. gadā izbūvēto dzīvokli projektējis **pats E. Dinsbergs**. Neliela ekspozīcijas daļa veltīta folkloras **krājējam Krišjānim Baronam**.

4. uzdevums.

Nr.p.k.	Apgalvojums	Jā	Nē	Nav minēts
1.	Kubalu zemnieku bērnu skola ir vecākais līdz mūsdienām saglabājies guļbūves skolas nams Kurzemē.	x		
2.	Muzeja apmeklētāji var novērtēt mūzikas instrumentu – klavesīnu.		x	
3.	Muzejā skatāmi Kubalu skolas skolēnu 19. gs. vidus domrakstu paraugi.	x		
4.	Mācības Kubalu skolā beidzās pavasarī pēc Lieldienām.			x
5.	Skolā Ernests Dinsbergs nostrādājis 40 gadus.	x		
6.	Kubalu skolā bija arī 3 nelielas palīgtelpas skolotājam.			x
7.	Folklorists Krišjānis Barons ir bijis šīs skolas skolotājs.		x	
8.	Muzejs atvērts no marta līdz oktobrim katru dienu.		x	

9. PIELIKUMS

Darba lapa

1. uzdevums.

Lasi tekstu! Sadali to rindkopās (ar vertikālu līniju norādi atkāpju vietas)!

Vecpiebalgas muzeji

Katrs zinātkārs ceļotājs ir mīļi gaidīts viesis Saulrietos – latviešu pasaku ķēniņa Kārļa Skalbes pili. Tā māju neparastās arhitektūras un saimnieka oriģinālās daiļrades dēļ dēvējuši draugi. 18 gadus (1926–1944) Saulrieti ir Skalbjū ģimenes vasaras iemīļotākā atpūtas vieta. Dzimtajā novadā Kārlis Skalbe rod atelpu no trauksmainās Rīgas dzīves, veldzē dvēseli kopš bērnības pazīstamo un iemīlēto ezeru, mežu un pakalnu harmonijā. Kopš 1987. gada mājā darbojas memoriālais muzejs, kas ļauj ielūkoties Skalbjū ģimenes tālo vasaru dzīvē. 1929. gadā nodibinātais piemiņas muzejs Kalna Kaibēni ir vecākais memoriālais muzejs Latvijā. Tas ir arī 19. gs. 60.–70. gadu skolu vēstures piemineklis. No 1868. līdz 1882. gadam Kalna Kaibēnos atradās pagastskola. Pirmajos 14 sava garā skolotāju darba mūža gados brāļi Matīss un Reinis Kaudzītes mācīja 1229 skolēnus. Stundās Kaudzītes centās iemācīt skolēniem patstāvīgi vērot, spriest un darīt, censties izprast praktiskās dzīves lietu un parādību jēgu, uztvert skaistumu un priecāties par to. Kalna Kaibēnos Kaudzītes uzrakstīja romānu „Mērnieku laiki”. 1970. gadā izveidota Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja filiāle Vēveri. Šo māju vārds dokumentos pirmoreiz minēts 1601. gadā. Bet 19. gadsimta nogalē Vēveros bija jau 8 sētas, kuras ir pamats veidotajam muzejam. Ekspozīcijā audēju darbarīki, pašaustas segas, arī linu auduma paraugi. Stellēs uzvilktajā audumā savu dzīparu var ieaust arī apmeklētāji. Vāgūzī izvietoti piebaldzēnu rati, zirglietas, arkli, ecēšas.

2. uzdevums.

Noskaidro šo vārdu nozīmi! Izmanto dažādus uzziņas avotus!

harmonijs – _____
etnogrāfisks – _____
dzīpars – _____
vāgūzis – _____
ecēšas – _____

3. uzdevums.

Uzraksti, kā tu saproti šo vārdu savienojumu nozīmi!

zinātkārs ceļotājs – _____
rast atelpu – _____
veldzē dvēseli – _____
trauksmaina dzīve – _____

4. uzdevums.**Apvelc pareizo atbildi!**

1. K. Skalbes memoriālais muzejs Saulrieti darbojas kopš
 - a) 1926. gada,
 - b) 1944. gada,
 - c) 1987. gada.
2. Kalna Kaibēnos pagastskola atradās
 - a) no 1883. līdz 1902. gadam,
 - b) no 1868. līdz 1882. gadam,
 - c) no 1863. līdz 1885. gadam.
3. Skola, kurā strādāja brāļi Reinis un Matīss Kaudzītes, ir
 - a) 18. gs. 50.–60. gadu skolu vēstures piemineklis,
 - b) 19. gs. 60.–70. gadu skolu vēstures piemineklis,
 - c) 20. gs. sākuma skolu vēstures piemineklis.
4. Vecākais memoriālais muzejs Latvijā ir
 - a) K. Skalbes memoriālais muzejs Saulrieti,
 - b) brāļu Reiņa un Matīsa Kaudzišu piemiņas muzejs Kalna Kaibēni,
 - c) Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja filiāle Vēveri.
5. Jau 1601. gadā dokumentos minēts
 - a) Vēveru māju vārds,
 - b) Kalna Kaibēnu pagastskolas vārds,
 - c) Kārļa Skalbes dzimtais novads.

5. uzdevums.**Izraksti no teksta šādus teikumus:**

- vienkāršu paplašinātu teikumu ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem (apvelc tos);
- vienkāršu paplašinātu teikumu, kurā ir viens kārtas skaitļa vārds;
- vienkāršu paplašinātu teikumu, kurā ir 2 pamata skaitļa vārdi (skaitļa vārdus raksti ar vārdiem)!

10. PIELIKUMS

Darba lapa

1. uzdevums.

Klausies skolotāja lasīto tekstu! Tukšajās vietās ieraksti dzirdēto vārdu vai skaitli!

Vecpiebalgas muzeji

Katrs zinātkārs ceļotājs ir mīļi gaidīts viesis _____ – latviešu pasaku ķēniņa _____ Skalbes pilī. Tā māju neparastās arhitektūras un saimnieka oriģinālās daiļrades dēļ dēvējuši draugi.

_____ gadus (1926–1944) Saulrieti ir Skalbju ģimenes vasaras _____ atpūtas vieta. Dzimtajā novadā Kārlis Skalbe rod atelpu no _____ Rīgas dzīves, veldzē dvēseli kopš bērnības pazīstamo un iemīlēto _____, mežu un pakalnu harmonijā.

Kopš _____ . gada mājā darbojas memoriālais _____, kas ļauj ielūkoties Skalbju ģimenes tālo vasaru dzīvē.

1929. gadā nodibinātais piemiņas muzejs _____ ir vecākais memoriālais muzejs Latvijā. Tas ir arī 19. gs. _____ . – _____ . gadu skolu vēstures piemineklis. No _____ . līdz 1882. gadam Kalna Kaibēnos atradās _____. Pirmajos _____ sava garā skolotāju darba mūža gados brāļi Matīss un Reinis Kaudzītes mācīja _____ skolēnus. Stundās Kaudzītes centās iemācīt skolēnus _____ vērot, spriest un darīt, censties _____ praktiskās dzīves lietu un parādību jēgu, uztvert skaistumu un priecāties par to. Kalna Kaibēnos Kaudzītes uzrakstīja _____ „Mērnieku laiki”.

_____ . gadā izveidota Etnogrāfiskā _____ muzeja filiāle Vēveri. Šo māju vārds _____ pirmoreiz minēts 1601. gadā. Bet 19. _____ nogalē Vēveros bija jau 8 sētas, kuras ir pamats veidotajam muzejam. Ekspozīcijā audēju _____, pašautas segas, arī linu auduma paraugi. _____ uzvilktajā audumā savu dzīparu var ieaust arī apmeklētāji. Vāgūzī izvietoti piebaldzēnu rati, zirglietas, _____, ecēšas.

2. uzdevums.

Uzraksti 5 k-jautājumus* par tekstu! Uzdod tos solabiedram (solabiedrenei)!

*Jautājumi, kas sākas ar k burtu, piem., kad? kur?

Iedomājies, ka satikušies divi zinātkāri ceļotāji! Uzraksti viņu dialogu par Vecpiebalgā redzēto! Izmanto 1. uzdevuma tekstu!

[illegible]

11. PIELIKUMS

Atstāstījums***Dainu skapja* skenēšanas vēsture**

1997. gadā datorspeciālists no Kanādas profesors Imants Freibergs ierosināja veikt *Dainu skapja* skenēšanu. Katra lapiņa tika ieskenēta atsevišķā datnē. Taču *Dainu skapja* lapiņu skaits nebija precīzi zināms. Bija pamats domāt, ka tas varētu arī nepārsniegt 300 000. Pēdējā publicētā dziesma bija uzrakstīta uz 246 318. lapiņas.

Taču Dainu skapī bija arī Barona malā atliktās dziesmas. Cik četrriņžu (lapiņu) izmantots „Latvju Dainu” izdevumā un cik kopā bijis Barona rīcībā, bija iespējams pateikt tikai pēc šā darba pabeigšanas. Tagad zināms, ka kopumā skapī ir 268 815 lapiņas.

Kopš 2001. gada 4. septembra *Dainu skapis* ir pasaules kultūras sastāvdaļa. Šajā datumā tas ierakstīts UNESCO Pasaules atmiņas* sarakstā. Tas no praktiska priekšmeta kļuvis par latviešu garīgās kultūras simbolu.

2002. gada Barondienas konferencē kompānija LURSOFT uzdāvināja Latviešu folkloras krātuvei un visiem interesentiem mājaslapu www.dainuskapis.lv. Tagad, ja gribat redzēt paši, kas *Dainu skapī* iekšā, ejiet un paskatieties!

*Pasaules atmiņa – *Memory of the World*

Metodiski ieteikumi

1. Pirms atstāstījuma ieteicams pārrunāt neskaidro vārdu nozīmi un rakstību.
2. Skaitļa vārdus skolotājs uzraksta uz tāfeles; skolēni klausīšanās gaitā tos pieraksta kopā ar lietvārdu savās domu kartēs.
3. Ieteicams parādīt kādu „Latvju Dainu” izdevumu.
4. Ieteicams kopīgi uzrakstīt atstāstījuma plānu uz tāfeles vai veidot domu karti burtnīcā.
5. Ieteicams skolēniem patstāvīgi apmeklēt www.dainuskapis.lv mājaslapu.

8. nodaļa. Skola dažādos laikos

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Skola kādreiz un mūsdienās				
1., 2. st. Zīmējumi „Skola agrāk” un „Skola mūsdienās”. Zīmējumu izstāde un stāstījums par zīmējumu.		178. uzd.	87. uzd.	1. pielikums
3., 4. st. Darbs ar literāru tekstu. Atmiņas par skolas gaitām A. Brigaderes „Anneles stāstos” un Ausekļa dzejoli „Uz skolu”. Sinonīmi un frazeoloģismi.		179., 180., 181. uzd.	88., 89. uzd.	2. pielikums
5. st. Darbs ar literāru tekstu. Teksta pazīmes. Vārda nozīme. Viennozīmīgi un daudznozīmīgi vārdi. Tiešā un pārnēstā nozīme.		182. uzd.	90. uzd.	
6., 7. st. Darbs ar literāru tekstu. Vārda nozīmes. Sarunvaloda. Barbarismi un žargonismi.		183., 184. uzd.	91., 92. uzd.	3. pielikums
8., 9. st. Mana skola. Informācijas ieguve, apkopošana un prezentācija. Diskusija par skolas problēmām.		185., 186. uzd.	93., 94. uzd.	4. pielikums
Kāda būs, skola?				
10. st. Zīmējumu un stāstījuma veidošana par nākotnes skolu.		187. uzd.		
11., 12. st. Nākotnes skolas modelis.		188. uzd.	95. uzd.	
13. st. Pārbaudes darbs.				5. pielikums
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Pilnveido izpratni par tekstu un tā pazīmēm. Pilnveido izpratni par vārda nozīmi. Pilnveido izpratni par sarunvalodas stilu un tajā izmantot leksiku – barbarismus un žargonismus.		
	Komunikatīvā kompetence	Pilnveido tekstveides prasmes runā un rakstos. Pilnveido lasīšanas un teksta interpretēšanas prasmes. Pilnveido prasmes izteikt savu viedokli, argumentēt, diskutēt.		
	Sociālās kultūras kompetence	Pilnveido prasmes saskatīt tekstā kulturoloģisku informāciju.		
	Mācību kompetence	Pilnveido prasmes iegūt informāciju vārdnīcās. Pilnveido informācijas apkopošanas un strukturēšanas prasmes. Pilnveido prasmes strādāt pāri un grupā. Pilnveido prezentācijas prasmes.		
Saikne ar literatūru		Pilnveido prasmes interpretēt literāru tekstu un izteikt savu viedokli par literārā darbā atspoguļotajiem notikumiem un galvenajiem varoņiem.		

Komentāri

- Tematiski nodaļa saistās ar 1., 2., 9. un 10. nodaļu. Skolēni lasa tekstus par skolu dažādos laikos un dažādās vietās, sarunājas par skolu un diskutē par skolas problēmām, apkopo informāciju par savu skolu un modelē nākotnes skolu.
- Strādājot ar literāru tekstu, skolēni bagātina pieredzi, mācās interpretēt literāru tekstu, gūst priekšstatu par mācībām skolā Latvijā 19. gs. un emigrācijā pēc Otrā pasaules kara.
- 178. uzd. daļu skolotājs var uzdot kā mājasdarbu, un izstādi var izveidot klasē. Jāpievērš uzmanība tam, lai skolēni, runājot par zīmējumiem, patiešām stāstītu par savu iecerī, nevis vienkārši pārstāstītu zīmējumā redzamo. 178.3. uzdevumā, salīdzinot skolu pagātnē, mūsdienās un nākotnē, var izmantot Venna diagrammu.

- 180., 181., 182. un 183. uzd. tekstos ir nozīmīga kulturoloģiska informācija, tāpēc, ja ir iespēja, skolēnus var iepazīstināt ar fragmentos tēloto laikposmu. Tie ir arī literāri teksti. Tāpēc nepieciešama informācija par A. Brigaderi, Ausekli un I. Grebzdī. 183.1. uzd. vispirms var pārrunāt klasē mutiski.
- 188.1. uzd. var uzdot kā mājasdarbu un prezentēt to klasē. Ieteicams ar skolēnu veidotajiem nākotnes skolas modeļiem iepazīstināt citus skolas skolēnus un skolotājus.

1. PIELIKUMS

Diktāts ar turpinājumu

Matemātikas stundā

Nemiers klasē pamazām **aprima**. Vispirms **noklusa** čuksti, tad **sastinga** rosīšanās, un drīz vien bija dzirdama tikai ieklepošanās un klases žurnāla pāršķirstīšana. Skolotājs izsauca Zigi, un pirmajā solā piecēlās zēns ar brillēm. Viņš izskatījās nobijies, bet pārējā klase atviegloti nopūtās. Taču skolotājs uzmanīgi paskatījās uz nelaimīgo un lika viņam apsēsties. Klasē iestājās jauns satraukums, kas arvien **pieauga**. Beidzot skolotājs pasludināja spriedumu: „Šo uzdevumu izrēķināt nāks Elita.”

Klasi **pāršalca** klusa liksme, jo Elita bija laba matemātiķe, un visi cerēja, ka pārējie šodien izspruks sveikā.

Metodiski ieteikumi

1. Diktāta tekstu lasa 3 reizes: pirmajā reizē nolasa visu tekstu un pārrunā neskaidros vārdus. Var lūgt skolēnus pārstāstīt tekstu. Otrajā reizē tekstu lasa pa teikumiem; trešajā reizē atkal nolasa visu tekstu.
2. Skolēni var rakstīt teksta turpinājumu. Iespējama diferencēta pieeja: katrai skolēnu grupai piedāvāt dažādu turpinājuma apjomu.
3. Skolotājs var piedāvāt darbu ar leksiku:
 - izcelto darbības vārdu vietā sameklēt nozīmes ziņā līdzīgus vārdus,
 - izceltajiem darbības vārdiem pievienot 2–3 lietvārdus, veidojot vārdu savienojumus, kurus var iesaistīt teikumos.

2. PIELIKUMS

Klausīšanās teksts

Skolas formu tradīcijas pasaulē

Japāna

Visās Japānas skolās jāvalkā formas, bet privātajās skolās uz to raugās īpaši stingri. Ienākot skolā, ir jāuzvelk baltas tenisčības. Izveidota īpaša skolas formu komiteja, kas kontrolē svārku garumu un citas prasības. Mati nedrīkst būt balināti vai krāsoti, nedrīkst lietot kosmētiku un nēsāt rotaslietas.

Izraēla

Izraēlā pēdējos gados arvien vairāk skolu pieņem lēmumu par formu nēsāšanu. Izraēlas skolēnu apģērba vienojošais elements ir kreklis ar skolas emblēmu. Skolēni var izvēlēties sev tikamu krekla krāsu.

Malta

Maltā katrā skolā ir sava forma, kas visiem skolēniem obligāti jānēsā. Tērps ietver svārkus vai īsbikses, blūzi, kaklasaiti, jaku, tumšas zeķes vai zeķbikses un slēgtas kurpes.

Anglija

Anglijā skolas formas ir lielā cieņā, un šī tradīcija ir ietekmējusi daudzas citas pasaules valstis. Tipisks britu vidusskolas tērps ietver vējjaku, vienkāršu baltu kreklu, skolas kaklasaiti, melnas vai pelēkas bikses vai svārkus, pelēkas vai melnas zeķes zēniem un baltas meitenēm, vienkāršas melnas kurpes, melnu džemperu ar V veida kakla izgriezumu. Papildus tam daudzās skolās ir stingri ierobežota rotaslietu un kosmētikas lietošana.

Tomēr pēdējā laikā arvien spēcīgāka kļūst tendence pilnā komplekta vietā nēsāt tikai kreklus ar skolas simboliku. Tas ir veids, kā padarīt skolas formu pieejamu skolēniem no dažāda labklājības līmeņa ģimenēm.

(Pēc interneta materiāliem)

Darba lapa

Ar krustiņu atzīmē, vai apgalvojums ir vai nav pareizs!

Nr.p.k.	Apgalvojums	Jā	Nē	Nav minēts
1.	Japānā privātajās skolās nav jānēsā formas.			
2.	Japānas skolās drīkst lietot kosmētiku un nēsāt rotaslietas.			
3.	Izraēlā visās skolās jānēsā formas tērps.			
4.	Formas tērpi ir daudzās Eiropas skolās.			
5.	Maltā visās skolās ir vienota forma.			
6.	Maltas skolās forma ietver tumšus svārkus vai īsbikses.			
7.	Anglijā skolas forma ietver arī kaklasaiti un džemperu.			
8.	Anglijā skolās aizliegts nēsāt rotaslietas un lietot kosmētiku.			
9.	Īslandē nav skolas formu.			

3. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

1. uzdevums.

Lasi A. Pelēča stāsta fragmentu! Uzraksti plānu!

Portfelis

Manā pirmajā skolā, kur māte mani 1928. gada rudenī aizveda, par skolas somām zināja tikai no dziesmas „Dar’ man, tēvis, pastaiņas!”. Grāmatas un burtnīcas kā bagātie, tā nabagie sēja mātes lakatiņos. Atšķirība bija, kā teiktu, tikai lakatu kvalitātē. Galvānu Jāņa lakats bija no zīda, ar tumši sarkanām uzdriķētām rozēm virsū. Bet kāds labums no zīda lakata? Mezgli viegli raisījās vaļā, un grāmatas Jānim bira uz lielajām kāpnēm, kad viņš joza uz otrā stāva klasēm. Bet manas mātes pelēkais lakatiņš cieši *turēja* mezglus. Lakatiņš, kad grāmatas ielika solā, tika rūpīgi salocīts un ķešā paslēpts.

Būtu es pelēkā lakatā iesietām grāmatām arī šo skolu beidzis, bet laikam liktenim ar mani bija cits nodoms. Viņš uz mana skolas sola uzlika Sarkanā Krusta žurnālu „Latvijas Jaunatne”. Žurnāls piederēja solabiedram Delviņu Koļam. Ieraudzīju, ka izsludināta skolēnu daiļliteratūras sacensība ar desmit godalgām. Pirmā godalga – ādas portfelis 6 latu vērtībā.

„Koļa, vai tu neatļautu man sava žurnāla sacensību kuponu izgriezt?”

Koļam laba sirds – kāpēc ne? Bet tad man viņa vietā trīs domraksti jāuzraksta! Norunāts – man kupons, Koļam domraksti.

Bet man tas sacensības uzdevums vēl jādabū gatavs. „Mans interesantākais vasaras piedzīvojums”. Nekā jau tāda graužoša mūsu mājās negadījās. Pašam jāizdomā! Var jau! Un tā es pastāstīju, kā mēs ar mātesbrāli Oti **no meža vilku izmelojām** ārā ... Sikumus vairs neatceros, bet tēlojuma noslēgumā nabaga vilks lūdza, lai viņu melojot atpakaļ uz mežu – pie mums viņam garlaicīgi un viņš piederot pie tiem vilkiem, no kuriem savā laikā pat Sarkangalvītes baidījušās ... Vēl atlika dabūt santīmus markai un aploksnei. Un ar drebošu sirdi iemetu aploksni pasta kastītē.

Vasarā bija daudz darba. Un tā vienā nevaļā klāt rudens – atkal skolā. Oktobra vidū rīta lūgšanas laikā skolotājs no ērģeļu apakšas izņēma melnu un spožu somu. Saka: „Bērni! Nesen jūs prasījāt, kas tas ir – portfelis? Tagad es jums varu parādīt – raugieties! Jūsu biedrs ir piedalījies žurnāla „Latvijas Jaunatne” sacensībā un ieguvis pirmo godalgu – ādas portfeli.”

Ja teiktu, ka tas bija priecīgs brīdis, būtu par maz. **Sirds lauzās ārā no krūtīm**, un acis svīda. Bet ar portfeli sākās daudz nedienas. Vispirms jau māte to gribēja *ieslēgt* skapī, lai glabājas, kamēr liels izaugšot. Pats taču teicis, ka tādus tikai ministri nēsā ...

Nekādi nebiju ar mieru gaidīt, kamēr kļūšu par ministru... Gāju lepni ar balvu uz skolu. Bet **balta skaudība** bija daudzu acīs. Un sākās portfeļu ēra Mārupes pamatskolā.

Bet ar šo portfeli sākās kāda iedomība, ko sauc arī par rakstniecību.

(A. Pelēcis. „Puisiska dvēsele”)

2. uzdevums.

Atrodi tekstā sinonīmus vārdiem *uzzīmēts, joza, kabata, balva, nepatikšanas!*

3. uzdevums.

Paskaidro, kā tu saproti izceltos vārdu savienojumus!

4. uzdevums.

Sameklē vārdnīcā un uzraksti vārdu *turēt* un *ieslēgt* nozīmes!

5. uzdevums.

Uzraksti radošu darbu „Mans skolas somas stāsts” vai „Manas skolas somas”!

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Informācija skolotājam

Aleksandrs Pelēcis (1920–1995), Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris, ir ļoti savdabīga parādība latviešu literatūrā. Viņa bērnības (Alūksnes puses) atmiņu tēlojumu grāmatu „Puisiska dvēsele” var salīdzināt ar tādu klasisku darbu kā Jāņa Jaunsudrabiņa „Baltā grāmata”.

4. PIELIKUMS

Klausīšanās teksts

No Cēsu 1. pamatskolas vēstures

1626. gadā Zviedrijas karalis Gustavs II Ādolfs paraksta privilēģiju, liekot Jurgu muižas ienākumus izmantot skolas uzturēšanai. Šis gads tiek uzskatīts par Cēsu 1. pamatskolas darbības sākumu.

Vecākās ziņas par mācību iestādes darbību ir no 1638. gada, kad kādā tiesas protokolā pieminēts aritmētikas skolotājs Zamuels Klempkens. Zināms, ka 1765. gadā skolā mācījušies 33 skolēni – 28 zēni un 5 meitenes. Viņi mācījās lasīt, rakstīt, rēķināt un ticības mācību. Skolā strādājuši vismaz divi skolotāji.

1786. gadā skola uzsāk darbību tās vajadzībām celtā namā Torņa ielā 3 un darbojas līdz pat 1913. gadam. 1860. gadā skolā mācās 77 zēni, tā tiek uzturēta par pilsētas līdzekļiem un ienākumiem no mācību naudas.

1909. gadā pie petrolejas apgaismojuma 193 dienas gadā skolas trīs istabās zināšanas apguva 115 zēni, galvenokārt latviešu amatnieku un zemnieku (vairākums kalpu) bērnus. Skola deva audzēkņiem tikai minimālas zināšanas visos mācību priekšmetos un centās viņus audzināt reliģiskā garā.

Skolas pēdējais vadītājs bija Indriķis Zariņš. Viņš vadīja skolu no 1869. līdz 1909. gadam.

(<http://www.c1psk.cesis.lv/vesture.htm>)

Darba lapa

Klausies tekstu un ieraksti skaitļa vārdus ar cipariem!

No Cēsu 1. pamatskolas vēstures

_____ gadā Zviedrijas karalis Gustavs II Ādolfs paraksta privilēģiju, liekot Jurģu muižas ienākumus izmantot skolas uzturēšanai. Šis gads tiek uzskatīts par Cēsu 1. pamatskolas darbības sākumu.

Vecākās ziņas par mācību iestādes darbību ir no _____ gada, kad kādā tiesas protokolā pieminēts aritmētikas skolotājs Zamuels Klempkens. Zināms, ka _____ gadā skolā mācījušies _____ skolēni – _____ zēni un _____ meitenes. Viņi mācījās lasīt, rakstīt, rēķināt un ticības mācību. Skolā strādājuši vismaz _____ skolotāji.

_____ gadā skola uzsāk darbību tās vajadzībām celtā namā Torņa ielā _____ un darbojas līdz pat _____ gadam. _____ gadā skolā mācās _____ zēni, tā tiek uzturēta par pilsētas līdzekļiem un ienākumiem no mācību naudas.

_____ gadā pie petrolejas apgaismojuma _____ dienas gadā skolas trīs istabās zināšanas apguva _____ zēni, galvenokārt latviešu amatnieku un zemnieku (vairākums kalpu) bērni. Skola deva audzēkņiem tikai minimālas zināšanas visos mācību priekšmetos un centās viņus audzināt reliģiskā garā.

Skolas pēdējais vadītājs bija Indriķis Zariņš. Viņš vadīja skolu no _____ līdz _____ gadam.

5. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

1. uzdevums.

Atrodi atbilstošu vārda nozīmes skaidrojumu! (8 p.)

1.	Leksika	vārdi, kuriem raksturīgs emocionāls pacēlums, svinīgums, dzejiskums.
2.	Frazeoloģisms	vārdi ar vienādu vai tuvu nozīmi.
3.	Poētismi	vārdi pamazinājuma formā.
4.	Sinonīmi	vārdnīcā skaidrotais vārds ar visām gramatiskajām formām, piemēriem.
5.	Deminutīvi	valodas vārdu krājums.
6.	Iesniegums	vārdi ar pretēju nozīmi.
7.	Šķirklis	dokuments, kas pieder pie lietišķā rakstu valodas stila
8.	Antonīmi	nedalāms vārdu savienojums, kura nozīme jāuztver kopumā.

2. uzdevums.

Izpēti vārda *mākonis* šķirklā fragmentus „Latviešu literārās valodas vārdnīcā”!

Atbildi uz jautājumiem! (14 p.)

mākonis, -ņa, v. 1. Veidojums atmosfērā, kurš sastāv no daudzām sīkām daļiņām, kas radušās, ūdenstvaikiem kondensējoties vai sublimējoties. Negaisa m. Mākoņu sega. Mākoņu grēda. Sudrabainie mākoņi. Mākoņu atlants. Gubu mākoņi — *lieli gabalaini, sablīvējušies mākoņi; gubmākoņi*. Lietus mākoņi — *mākoņi, kas satur atmosfēras nokrišņus lietus veidā; lietusmākoņi*. Sniega mākoņi — *mākoņi, kas satur atmosfēras nokrišņus sniega veidā*. Spalvu mākoņi — *spalvmākoņi*. Slāņu mākoņi — *slāņmākoņi*. Mākoņu aitiņas — *mazi, balti mākoņi*. □ Mākoņi sastāv no ūdens pilieniem vai ledus kristāliem, bet dažādi no ūdens pilieniem un ledus kristāliem kopā. Zirņītis 1, 18. Melno mākoņu ēna uzslidēja traktoram. Kroma 3, 75. pārn. Dusmu mākonis Anša galvā bija sabiezējis gluži melns un draudēja izšķīst zibenī. Lapsa 3, 108. Pāri blok-mājai no 1905. gada parka puses lēnām auga melns lietus mākonis. Saulītis 12, 67. ..sniega mākoņi pār [Rīgas] torņiem veras.. Sudrabkalns 1, 178. Augšā — zilas debesis, ziņošas mākoņu aitiņas.. Blaumanis 2, 67. ◇ (Pār galvu, retāk virs galvas) savilkas mākoņi (biežāk negaiss) — *saka, ja izveidojas nelabvēlīgi apstākļi, rodas draudīga situācija*. □ Par spīti draudīgiem mākoņiem, kas savilkās pār Toma galvu, šī vasara viņam atplauka kā milzīga saulespuķe. A Grigulis 10, 76. ..nācās izpalīdzēt Nagainim, pār kura uzpēmumiem atkal savilkās tumši mākoņi. Rozītis III, 321. Draudoši mākoņi [16. gadsimtā] savilkās arī pie [Portugāles] koloniju impērijas tālajām dienvidaustrumu robežām. Lielais 3, 309. ◇ Kā (melns, arī smags) mākonis — *saka par ko neatvairāmu, arī nevēlamu*. □ Miegs nāca virsū kā mākonis, jo naktī dzēru kafiju un rakstīju kādu skumju humoresku.. J Plotnieks 4, 6. Kā melns mākonis uzvēlās tā nelaime, spieda un slāpēja nost.. Upīts 4, 365. ◇ Melns (arī drūms) kā krusas (arī negaisa, rudens) mākonis — *saka par ļoti drūmu, norūpējušos cilvēku*.

[matemātikas skolotājs] būtu ar citiem cilvēkiem runājis? Viņam patika noteiktība, bet citi cilvēki runāja kā pa mākoņiem. Rozītis 2, 101. ◇ Lidināties (arī dzīvot) pa mākoņiem (arī gaisu) sar. — a. *Būt neuzmanīgam, arī izklaidīgam*. b. *Neievērot reālo situāciju*. □ ..projektētāji bieži vien dzīvo pa mākoņiem, dara savu, nelikdamies zinīs par to, kas līdz šim bijis labs Latvijas laukos. Lit M 56, 50, 3. ◇ Celt (arī sliet) degunu mākoņos (arī gaisā), retāk ar degunu stumdit (arī stumt) mākoņus sar. — *izturēties augstprātīgi, iedomīgi, uzpūtīgi, arī pašpārliecināti*. □ Sliktāk ir tad, ja atnācējs ir pārāk zemās domās par sevi vai, gluži otrādi, ar degunu mākoņus stumda. Pad J 71, 184, 3. ◇ Pilns (retāk pilnā) kā mākonis (arī lūks, mārkis, zeķe) sar. — *ļoti apreibis, piedzēries*. // pārn. *Nepatīkamu izjūtu, pārdzīvojumu kopums*. □ Pēterim nebija ne jausmas, kādi dusmu un skaudības mākoņi sagatavojās pār viņa galvu. A Deglavs 1, 175. ..Mārite bija tā, kas.. prata izklidināt tumšos strīda mākoņus. Pad J 75, 79, 4.

2. *Gaisā izkļiedēts (kā, piemēram, dūmu, gāzu) kopums*. Radioaktīvais m. Industriālie mākoņi. □ Viņš visu laiku smēķē bez apstāšanās, un dūmu mākonis ap viņa galvu kļūst arvien lielāks un biežāks. Bīrnieks-Upīts 6, 138. ..virs maģistrāles tūlīt pacelsies balts tvaika mākonis un gar tranšeju sāksies skraidīšana un klaigāšana. Krūmiņš 1, 74. Andris krita, izstiepdamies visā garumā, ar seju un plaukstām cietās smiltīs. Pret lapām pacēlās balts putekļu mākonis. Čaks II, 14. // pārn. *Ciešs (kā neliela) kopums*. □ Tumšais matu mākonis krita uz bālās pieres un slidā kakla. Grīva 6, 91. Pavasaros te zemi klāj ne tikai pureņu un pieneņu saulainais dzeltenums, bet arī gaisīgie ceriņu mākoņi. PL Siev 77, 8, 7. Man ļoti patīk satrakota jūra, putu mākoņi viļņu galos.. Grīva 5, 164. // pārn. *Liels (kusīgu, parasti lidojošu, dzīvnieku) kopums*. □ Pāri mukulājiem lidinājās moskītu mākoņi. Lielais 2, 19. Pēc pliksala puikām bija labu labā slidotava, bet vasarā — varžu koncerti, odu un dunduru mākoņi. Zv 73, 5, 2. No klints paceļas kairu mākonis.. Zv 67, 10, 25.

3. *Miglājs (2)*. Lielais Magelāna m.

1. Kāda ir vārda *mākonis* pamatnozīme?

2. Kas ir *sniega mākoņi*?

3. Kas ir *mākoņu aitiņas*?

4. Kā saka par izklaidīgiem cilvēkiem?

5. Izraksti 2 pārnēstā nozīmē lietotus vārdu savienojumus ar vārdu *mākonis*!

6. Izraksti vienu frazeologismu ar vārdu *mākonis*!

7. Ko nozīmē *pārn.* un *sar.*?

3. uzdevums.

Lasi vārdus! Savieno tos tā, lai veidotos sinonīmu vai antonīmu pāri! Ieraksti tabulā! (8 p.)

bēdīgs, slikts, mazs, negods, runāt, pirmais, kauns, pēdējais, klusēt, liels, muļķis, labs, nakts, skumjš, nejēga, diena

Sinonīmu pāri	Antonīmu pāri

4. uzdevums.

Antonīmus no 3. uzdevuma iesaisti teikumos! (5 p.)

5. uzdevums.

Labo kļūdas iesniegumā! (10 p.)

Ogres vidusskolas
direktoram H Bērziņam
7 klases skolnieces
Aivas lieknes
iesniegums

Es gribu nodarboties Basketboola pulciņā jo man ir jauns sporta apģērbs.
Pielikumā ārsta zīme, un mammas atļauja.

2008 gadā 5 marta

aiva Liekne

6. uzdevums.

Uzraksti stāstījumu (12 teikumus) par to, ar ko var lepoties tava skola! (12 p.)

[illegible]

Pārbaudes darba vērtēšana

1. uzd. Par katru pareizu skaidrojumu – 1 punkts. Kopā: 8 punkti.
2. uzd. Par katru atbildi – 2 punkti. Kopā: 14 punkti.
3. uzd. Par katru sinonīmu un antonīmu pāri – 1 punkts. Kopā: 8 punkti.
4. uzd. Par katru teikumu ar antonīmu pāri – 1 punkts. Kopā: 5 punkti.
5. uzd. Par katru pareizu labojumu – 0,5 punkti. Kopā: 10 punkti.
6. uzd. Par katru teikumu – 0,5 punkti; par pareizi uzrakstītu teikumu – 0,5 punkti.
Kopā: 12 punkti.

Kopā: 57 punkti.

Vērtējums

Punkti	57	56–55	54	53–45	44–38	37–30	29–21	20–11	10–5	mazāk par 5
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

9. nodaļa. Es gribu zināt...

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Meklēju informāciju				
1. st. Patiesa un nepatiesa informācija. Informācijas izvērtējums.		189., 190. uzd.	96. uzd.	1. pielikums
2. st. Informācijas avoti. Vārdnīcas un enciklopēdijas. Saīsinājumu veidošana, to nozīme vārdnīcās.		191., 192., 193. uzd.	97., 98. uzd.	2. pielikums
3. st. Darbs ar vārdnīcām un enciklopēdijām. Vārdu nozīmju skaidrošana un meklēšana vārdnīcās.		194., 195. uzd.		3. pielikums
4., 5. st. Informācijas strukturēšana: plāns, balsta vārdi, konspekts, zīmējumi. Zinātniskās valodas stils. Īpašvārdu pareizrakstība.		196., 197., 198. uzd.	99. uzd.	
6., 7. st. Preses izdevuma apskats. Ziņojums par rakstu presē.		199. uzd.		4. pielikums
8. st. Pārbaudes darbs – atstāstījums.				5. pielikums
Mans mīļākais mācību priekšmets				
9. st. Saruna par mīļākajiem mācību priekšmetiem un savas attieksmes paušana pret tiem. Plakāts. Publicistikas stils.		200., 201. uzd.	100. uzd.	
10. st. Diskusija par izvēlēto tematu.		202. uzd.		
Projekts „Veidojam avīzi par ...”		203. uzd.		
11. st. Avīzes temats, mērķauditorija, struktūra, saturs.				
12., 13. st. Materiālu vākšana, apkopošana, izvērtēšana. Avīzes veidošana un pilnveide.				
14. st. Avīzes prezentācija un tās izvērtējums.				
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Pilnveido izpratni par īpašvārdiem un saliktajiem nosaukumiem, to pareizrakstību. Pilnveido pareizrakstības prasmes tekstveidē atbilstoši interpunkcijas normām. Iegūst priekšstatu par publicistikas valodas stilu. Iegūst priekšstatu par zinātniskās valodas stilu un terminiem.		
	Komunikatīvā kompetence	Nosauc izziņas avotus un izsaka savu attieksmi pret tiem. Raksturo informāciju un izsaka savu attieksmi pret to. Izsaka un pamato savu attieksmi pret mācību priekšmetiem. Diskutē par izvēlēto tematu. Veido plakātu par mīļāko mācību priekšmetu. Veido pārskatu par preses izdevumu un izvēlēto rakstu tajā. Veido avīzi un prezentē to.		
	Socio-kultūras kompetence	Pilnveido izpratni par informācijas iegūšanas avotiem, informācijas ticamību, strukturēšanas veidiem. Pilnveido izpratni par informācijas nozīmi mūsdienās un tās ietekmi uz individu. Pilnveido informācijas izvērtēšanas prasmes.		
	Mācību kompetence	Iegūst informāciju no vārdnīcām, enciklopēdijām un preses. Strukturē informāciju, plānojot, vizualizējot, izmantojot balsta vārdus un konspektējot. Pilnveido projekta plānošanas, īstenošanas un izvērtēšanas prasmes. Pieraksta informāciju, izmantojot saīsinājumus. Skaidro svešvārdus un jēdzienus.		

Komentāri

- Temata iesākumā nepieciešams pievērst skolēnu uzmanību tam, ko viņi apgūs šajā nodaļā un cik tas viņiem būs nepieciešams turpmākajā mācību procesā un dzīvē.
- 190. uzd. skolotājs var sagatavot kartītes ar iespējamo atbilžu variantiem (1. piel.).
- 192. uzd. vajadzētu nodrošināt klasē dažādu vārdnīcu pieejamību.
- 194.1. uzd. skolēni var sniegt svešvārdu skaidrojumu aprakstoši, aptuveni, bet skolotājs var sekmēt definēšanas prasmi, prasot no skolēniem formulēt definīciju precīzi (kur vien tas iespējams), piemēram, žabo ir apgērba sastāvdaļa; akvalangs ir zemūdens peldēšanas piederums.
- Pēc 194. uzd. izpildes skolēni paši var sagatavot spēli un izspēlēt to klasē. Uz noteikta formāta kartītēm skolēnu pāris uzraksta svešvārdus un to skaidrojumus (1 kartīte – 1 svešvārds, 1 kartīte – svešvārda skaidrojums no svešvārdu vārdnīcas). Skolēni strādā grupās, un grupas apmainās ar kartītēm tā, lai grupās nebūtu katra paša meklētie skaidrojumi. Uz galda kartītes tiek noliktas ar tekstu uz leju. Katrs dalībnieks ņem vienu svešvārdu un vienu skaidrojumu. Ja, pēc viņa domām, tas nav pareizi, skaidrojums tiek nolikts atpakaļ, ja ir pareizi, tad svešvārds ar skaidrojumu tiek nolikts atsevišķi. Uzvar tā komanda, kurai izdevies atrast svešvārdiem visus skaidrojumus.
- Atbildes uz 195. uzd. jautājumiem var atrast, piemēram, apgāda Zvaigzne ABC izdotajā enciklopēdijā „Pasauls dzīvnieki” (aut. B. Teilore, 2000. g.): 1. zilais valis, 2. Taizemes cūkdeguna sikspārnis, 3. mēneszivs, 4. biškolibri, 5. Āfrikas termīti, 6. Centrālamērikas sarkanie blāuri, 7. Tasmānijas vilks, 8. karaliskā kobra, 9. hatērija, 10. Āfrikas olēdājzalktis, 11. Dienvidāfrikas piraija, 12. hameleons, 13. jūras zīriņš, 14. kvetzalu (citos avotos – kvecals), 15. klejotājbalatross, 16. Āfrikas strauss, 17. Āfrikas zilonis, 18. karalienes Aleksandras putnspārnu tauriņš, 19. lielais piekūns, 20. gepards, 21. blusa.
- Pēc 196.1. uzd. veikšanas ir nepieciešama saruna par to, kuri strukturēšanas paņēmieni patīk skolēniem, kādi ir to plusi un mīnusi vai lietošanas īpatnības, par to, cik atšķirīgi mēs uztveram informāciju un cik radoši mēs katrs to apstrādājam. Skolotājs var kopā ar skolēniem noskaidrot, kāpēc ir vajadzīga informācijas strukturēšana: tā kļūst pārskatāma, vieglāk iegaumējama, var nosaukt būtisko, var izpausties radošums.
- 198. uzd. sekmē mācīšanās prasmju pilnveidi, jo likumībām jāatrod atbilstoši piemēri un no piemēriem jāizsecina likumības. Uzdevums veicams ar īpašu skolotāja atbalstu, lai nepieļautu kļūdas pāru un grupu darbā, lai tās neparādītos prezentācijā.
- Priekšstats par publicistikas valodas stilu veidojas, salīdzinot informāciju grāmatā un pašu izveidoto plakātu – cik daudz skolēni var ieraudzīt savā plakātā no publicistikas valodas stila iezīmēm. Tāpēc ir nepieciešama saruna par stila iezīmēm plakātos.
- 10. stundā skolēni nobalso un izvēlas diskusijas tematu. Pēc temata izvēles skolēni raksta atbildi uz konkrēto jautājumu ar pamatojumu *Jā, es domāju, ka..., jo...*. Diskusiju iesāk 2 skolēni ar pretējiem viedokļiem, un pārējie skolēni turpina diskusiju ar saviem argumentiem. Skolotājs seko, lai argumenti neatkārtotos, lai tie būtu pārliecinoši. Skolotājs pieraksta argumentus, lai diskusijas beigās varētu tos izvērtēt. Diskusijas beigās skolēni atkal atbild uz diskusijas jautājumu, un notiek saruna par to, vai kāds ir mainījis savas domas, kas viņu ir pārliecinājis, kas liek nemainīt savus uzskatus.
- Tematā skolēni īsteno projektu „Veidojam avīzi par ...”.
1. stundā skolēni izvēlas kādu mācību priekšmetu: ģeogrāfiju, vēsturi, matemātiku, valodu. Var arī piedāvāt botāniku vai zooloģiju, paskaidrojot šo vārdu nozīmi.

Skolēni ar vienādu izvēli apvienojas grupā, tikai grupā nevajadzētu būt vairāk par 4 cilvēkiem, lai visi būtu nodrošināti ar darbu. Grupā skolēni pārrunā savu izvēli un iepazīstina ar to pārējās grupas.

Skolotājs uzsver, ka tā būs avīze par jaunākajiem atklājumiem vai sasniegumiem kādā zinātnes nozarē. Kopā ar skolēniem tiek pārrunāts, kur un kā iegūt informāciju: bibliotēkā, internetā, kuri ir zināmie informācijas avoti katrā no izvēlētajām nozarēm.

Skolotājs instruē skolēnus par turpmāko darbu:

- izdomāt iespējamo avīzes virsrakstu;
- noskaidrot mērķauditoriju;
- kāds būs tehniskais un mākslinieciskais noformējums (avīze plakāts, avīze žurnāla formā, avīze elektroniskā variantā),
- par ko būs avīze.

Skolēni strādā grupās, veic uzdevumus un sadala pienākumus nākamajai stundai.

Skolotājs informē, ka 2. un 3. stundā būs informācijas iegūšana, apkopošana, atlase un avīzes izveide. Mājasdarbs – sameklēt informāciju avīzei.

2. stundā notiek informācijas apkopošana, strukturēšana, izvēle, papildināšana. Ja tas iespējams, stunda notiek bibliotēkā. Skolotājs ir konsultants un atbalsta sniedzējs.

3. stundā notiek avīzes veidošana. Visus rakstus skolēni raksta, nevis izgriež un salīmē. Skolotājs ir konsultants un atbalsta sniedzējs, viņš pievērš uzmanību vārdu izvēlei, teikumu veidojumam un interpunkcijas normu ievērošanai. Ja kāda grupa nepabeidz avīzi, to var izdarīt mājās.

4. stundā notiek avīžu prezentācija, kurā grupa atbild uz jautājumiem:

- kāds ir avīzes nosaukums;
- kāda bija iecere, ko gribējās izveidot, kas ir izdevies ļoti labi un kas nav iznācis;
- kādi raksti ievietoti avīzē un kāpēc tieši šāda informācija;
- ko grupa ieguvusi šī projekta laikā?

Skolēnu darbs var tikt vērtēts 3 aspektos: viens vērtējums par projekta sagatavošanu un īstenošanu, otrs – par prezentāciju, trešais – par avīzi.

Projekta sagatavošana un īstenošana: precīza uzdevumu izpilde 1., 2., 3. stundā; visu iesaistīšanās grupu darbā; patstāvība.

Prezentācija: atbilstība plānam; pārliecība; visas grupas iesaistīšanās; valoda.

Avīze – galarezultāts: atbilstība tematam un virsrakstam; rakstu interesantums un mūsdienīgums; daudzveidīgu informācijas avotu izmantojums; ortogrāfijas un interpunkcijas normu ievērošana.

- Temata noslēgumā ir nepieciešama saruna par to, kā skolēni apguvuši tematu, ko viņi atbildētu uz tās sākumā uzdotajiem jautājumiem, kas viņiem patika vislabāk, kas bija grūti vai pat neiespējami.

1. PIELIKUMS

Izdales materiāls

Nē, es neticu!	Nē, tas nevar būt!	Tas nav iespējams!
Nevaru noticēt!	Kaut kādas šausmas!	Kāpēc gan nē?!
Jā, tā ir taisnība!	Jā, ticu!	Jā, tas varētu notikt.
Jā, tas ir iespējams.	Fantastiski !	Es gribētu noticēt...

2. PIELIKUMS

Mācību diktāts – dzirdes diktāts**Uzdevums skolēniem – rakstīt saīsinājumus.**

vietniekvārds, lietvārds, darbības vārds, minūte, litrs, lats, centimetrs, daudzskaitlis, vienskaitlis, pulksten, lappuse, skolotājs, stunda, gads

Metodiski ieteikumi

1. Diktātu vajadzētu lasīt divreiz.
2. Diktātu iespējams rakstīt divatā.
3. Pēc diktāta nepieciešams pārrunāt katra vārda saīsinājuma pierakstu.
4. Pēc diktāta skolotājs uzsver, ka vārdus saīsina,
 - atmetot beigu daļu;
 - atstājot tikai pirmos līdzskaņu burtus.
5. Skolotājs atgādina, ka ir tradicionāli saīsinājumi un mērvienību nosaukumi. Šo saīsinājumu piemēri ir diktātā.

Metodiski ieteikumi par 3. pielikumu

1. Materiāls var būt par pamatu sarunai par vārda nozīmi, par tiešo un pārnesto nozīmi.
2. Skolēni var salīdzināt šo vārdu nozīmes ar savu dzimto valodu.

3. PIELIKUMS

Darba lapa

DEGT¹ degu, dedz, deg, pag. degu, nepārej. 1. 3. pers. *Savienoties ar skābekli, radot karstumu un liesmu; būt karstuma, uguns iedarbībā.* Malka deg krāsnī. Slapjie žagari slikti deg. D. ar spožu liesmu. D. bez dūmiem. Gaļa deg pannā. 2. 3. pers. *Kurties.* Krāsns, plīts deg. Deg ugunskurs. 3. 3. pers. *Liesmojot vai kvēlojot izstarot gaismu.* Spuldze vāji dega. Deg visas elektriskās lampa. Tumši d. (*izstarojot maz gaismas*). Spuldze nedeg. Gaisma (*apgaismošanas ierīces*) deg visās istabās. 4. 3. pers.; pārn. *Būt ļoti spožam, spilgti krāsainam.* Acis deg sajūsmā. Pamale deg saulrietā. 5. 3. pers.; pārn. *Būt ļoti karstam (par ķermeni, orgāniem); arī just karstumu, sāpīgu kairinājumu; kaist, svīlt.* Seja, vaigi deg. Slimnieks dega kā uguni. 6. 3. pers. *Bojāties, radot paaugstinātu temperatūru.* Slapjais siens kaudzē dega. 7. pārn. *Ar dedzību nodoties (kam), pilnīgi aizrauties (ar ko).* Viņš deg par moderno mūziku. 8. pārn. *Būt uzbudinātam, sasprindzinātam, nepacietīgam; spēcīgi izpausties (par psihes norisēm).* D. nepacietībā, ziņkāre. 9. 3. pers.; sar. *Būt ļoti steidzamam, nepieciešamam; svīlt.* Ko tu skrien, kas tev deg? Laika diezgan, man nekas nedeg. ◇ Zeme deg zem kājām (kādam) — a. saka, ja ir ļoti jāsteidzas; b. saka, ja (kāds) ir bīstamā situācijā un (tam) jādodas ātri projām. ◇ Pirksti deg (ko darīt, iegūt) — ir nepacietība, liela vēlšanās. Pirksti deg ātrāk dabūt jauno grāmatu. ◇ Papēži deg — saka, ja ir jāsteidzas prom vai nav pacietības gaidīt. Sk. arī de go š s.

LŪZT 3. pers., lūst, pag. lūza, nepārej. 1. *Dalīties gabalos (par priekšmetiem).* Ledus lūst. Zari lūst. Kad vadzis pilns, tas lūst folkl. Zari tik pilni ar augļiem, ka vai lūst. 2. *Mainīt virzienu, pārejot no vienas fizikālas vides citā (piem., par gaismas stariem, skaņas viļņiem).* Gaismas stari lūst. Saules stars lūst prizmā. 3. pārn. *Būt pārpilnam, pārmērīgi piekrautam (ar ko).* Plaukti lūst no grāmatām. Galdi lūst no ēdieniem un dzērieniem. Pārn.: Sirds (vai pušu) lūst aiz sāpēm. ◇ Lai tur lūst vai plīst — lai notiek kas notikdams; noteikti.

MELNS īp.: melni, apst. (1, 2). 1. *Tāds, kas absorbē visu krāsu gaismas starus, neatstaro nekādas krāsas gaismas starus; vistumšākā krāsa; pretstats: balts.* M. kā ogle. M. zirgs. M. uzvalks. Melnas kurpes. Melni mati. Melnais strazds, lācis, melnā dzērve. Melna kafija, putra (*bez piena vai krējuma*). Melnie metāli — dzelzs, čuguns, tērauds. Melnā metalurģija — dzelzs, čuguna un tērauda ražošana no dzelzsrūdas. Melnā rase — rase, kuras pārstāvjiem (*karstās klimatiskās joslas iedzīvotājiem*) ir tumša ādas krāsa. Melni vizoša spalva. Melni balts — melnraibs. 2. sar. *Netīrs (parasti par apģērbu vai ķermeni).* Savalkāta, melna apkaklīte. Melnas rokas. 3. pārn. *Ļoti tumšs, necaurredzams (par tumsu, nakti).* Melna rudens nakts. Braukt pa melnu tumsu. 4. *Smags, grūts; tāds, kam nav vajadzīga kvalifikācija.* Strādāt melno darbu. 5. pārn. *Drūms, nepatīkams; skumju, bēdu pilns.* Melnas dienas. ◇ M. uz balta [uzrakstīts, iespiests] — saka, ja kas ir nepārprotami skaidrs (*par ko rakstītu, iespiestu*). ◇ Pataisīt baltu par melnu; arī Pataisīt melnu par baltu — apgalvot vai censties pierādīt gluži pretējo, nekā patiesībā ir. ◇ Pataisīt zilu un melnu (kādu) sar. — stipri sasist, piekaut. ◇ Kļūt zili melnam (arī zilam un melnam) aiz dusmām — ārkārtīgi sadusmoties. ◇ Strādāt (arī rauties, ņemties) melnās mīcās — ļoti intensīvi, ar lielu piepūli strādāt (*parasti smagu fizisku darbu*). ◇ Splaut zili melnu sar. — spēcīgi paust savas dusmas, aiz dusmām vairs nevaldīt pār sevi. ◇ Ne tik, cik m. aiz naga sar. — itin nemaz, necik. ◇ Melnais saraksts — slepens saraksts, kurā ieraksta reakcionāram režimam, valdībai neuzticamas personas, lai tās vajadzīgā brīdī varētu represēt. ◇ Melnais tirgus — slepens, neatļauts tirgus, slepena, neatļauta tirgošanās. ◇ Melnā birža — slepena, neatļauta birža. / melnums, v. (sk. alfabēta kārtā).

1. uzdevums.

Sameklē tekstā 5 vārdu saīsinājumus un skaidro tos!

2. uzdevums.

Izvēlies no katra vārda vienu nozīmi un iesaisti šo vārdu teikumā!

4. PIELIKUMS

Diktāts

Zinātnieki domā, ka Japānas milzu krabis jeb zirnekļkrabis ir lielākais vēžveidīgais pasaulē. Tā ķermeņa garums var sasniegt 40 cm un svars – pat 20 kg. Kad milzenis izpleš kājas, tā diametrs tuvojās 4 metriem.

Šādus apmērus gan tas nerasniedz vienas sezonas laikā. Zinātnieki uzskata, ka pašiem prāvākajiem eksemplāriem varētu būt aptuveni 100 un vairāk gadu.

Milzu krabji dzīvo dziļos ūdeņos Klusā okeāna ziemeļrietumu daļā. Šos krabjus zvejo, tāpēc ir zināms, ka tie bieži sastopami aptuveni 300 metru dziļumā.

Milzu krabjiem ir miermīlīga daba, tādēļ nav jābaidās tos turēt akvārijā. Tomēr jāievēro, ka ūdenim jābūt mierīgam, jo pat nelielā straumē tiem grūti kustināt garās kājas.

Zinātnieku pētījumā 2001. gadā atklājās, ka vēžveidīgo ķermeņa augšanu ietekmē ūdens temperatūra. Aukstums nodrošina ilgāku mūžu, un tie izaug milzum lieli.

(„Ilustrētā Zinātne”)

Metodiski ieteikumi

1. Teksts jālasa trīs reizes. Pēc pirmās lasīšanas jānoskaidro, kur ir Klusais okeāns un tā ziemeļrietumu daļa – Japāna. Vajadzētu noskaidrot, kā rakstāmi skaitļa vārdi un kad aiz tiem liekams punkts.
2. Otro reizi tekstu lasa pa teikumiem, un skolēni tos pieraksta, skaitļa vārdus rakstot ar cipariem.
3. Kad teksts ir uzrakstīts, skolotājs to izlasa vēlreiz.
4. Diktāts var būt ar uzdevumiem:
 - pasvītrot darbības vārdus;
 - pasvītrot īpašības vārdus un noteikt to salīdzināmās pakāpes;
 - izrakstīt lietvārdus ar atšķirīgām galotnēm vienskaitļa nominatīvā.

5. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

Atstāstījums

Dzelmes milzeņi

Jūras dzelme ir vieta, kur mājā vieni no visdīvainākajiem radījumiem pasaulē. Aukstajā ūdenī valda mūžīga tumsa, un tur izdzīvot palīdz dažnedažādi neparasti pielāgojumi – milzīgas acis, gari zobu, gaismas orgāni un savādi izaugumi. Ikvienu dziļūdens būtni savā ziņā var saukt par speciālistu, taču ir kāds biežāk izplatīts un uzskatāmāks pielāgojums nekā gari zobu un spīdošas ķermeņa daļas. Tas ir milzīgs ķermenis.

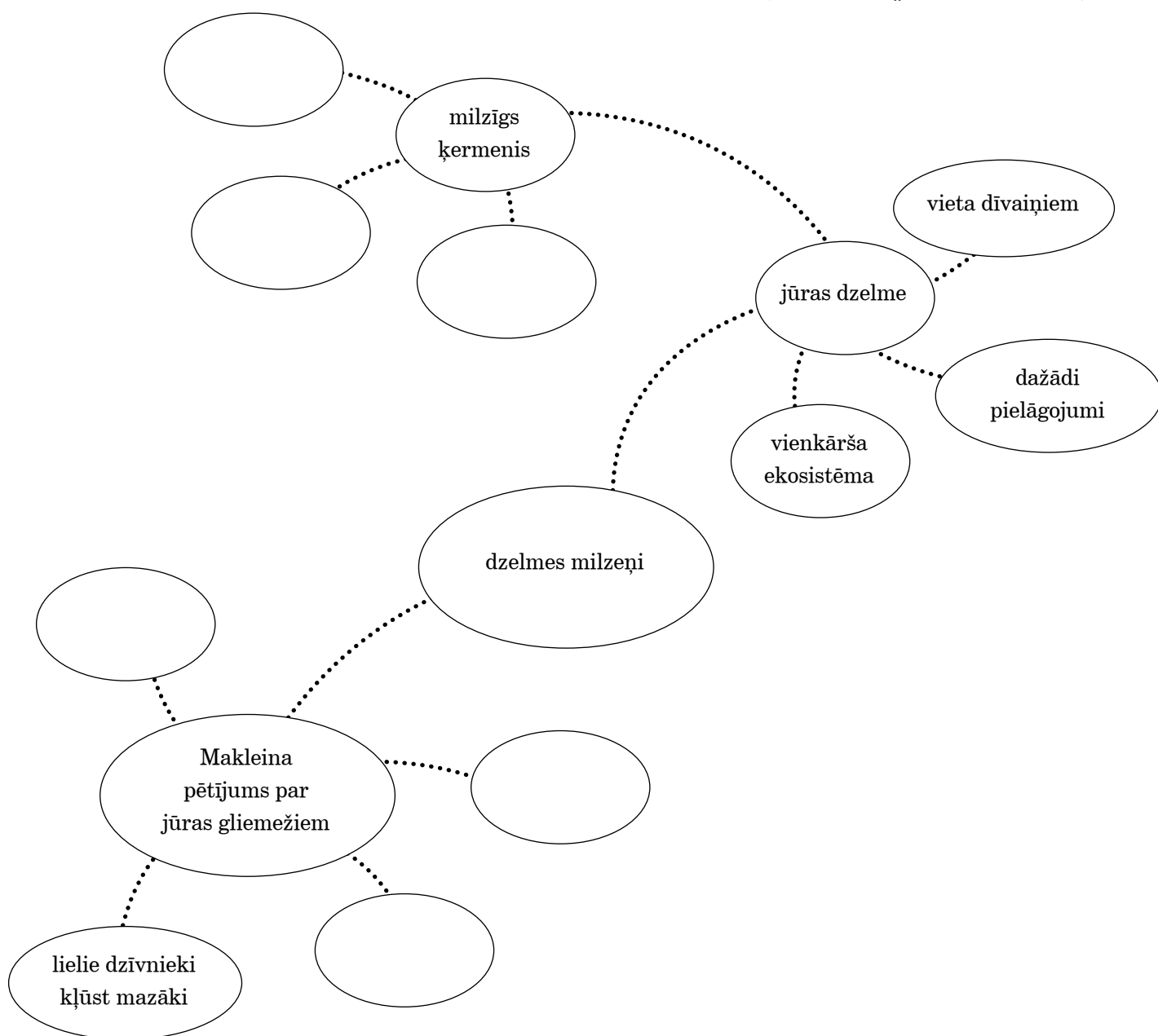
Dziļūdens iemītnieki var nebūt milzeņi pēc cilvēku mērauklas, bet tādi tie ir salīdzinājumā ar seklākos ūdeņos dzīvojošiem. Piemēram, **jūraszirnekļi** seklumā parasti ir dažus centimetrus lieli, turpretī dziļākos ūdeņos to garums var pārsniegt 50 centimetrus.

Būt lieliem – tas nozīmē vairākas priekšrocības. Lieliem dzīvniekiem parasti ir mazāk ienaidnieku nekā sīkajiem un ir vieglāk regulēt ķermeņa temperatūru. Lai sasildītu lielu ķermeni, paiet vairāk laika, bet ilgāk notiek arī tā atdzišana. Dziļūdens vide dažādos veidos atšķiras no seklākiem ūdeņiem. Dzelmē ir tumšāk un aukstāk, bet valda arī lielāka

stabilitāte – temperatūra nesvārstās, ūdeņus nejauc viļņošanās un straumju kustība. Piemēram, tādas milzīgas zivis kā **silķu karaļi** var slīdēt uz priekšu bez mazākās piepūles. Arī jūras dzelmes **ekosistēma** ir ievērojami vienkāršāka. Tur nav neviena vai tikpat kā neviena ūdensauga un sastopams mazāk dzīvnieku sugu. Tas nozīmē, ka barības daudzums ir nēcīgs, bet vienlaikus daudz mazāka ir arī konkurence un iespējamo plēsēju apdraudējums.

2006. gadā **amerikāņu zoologs Kreigs Makleins** veica apjomīgu pētījumu par **jūras gliemežu** lielumu saistībā ar to izplatību, un viņam ir izdevies noskaidrot izšķirošos faktorus. Lielās dzīvnieku sugas dziļumā samazinās, jo dzelmē ir mazāk barības. Turpretī mazie dzīvnieki var attīstīties par milžiem, jo vairs nav jābaidās no plēsējiem. Aukstais ūdens gādā arī par to, lai dzīvnieki augtu lēnāk, toties piedzīvotu lielāku vecumu. Daudzi dziļūdens iemītnieki var nodzīvot ilgāk par 100 gadiem, bet dažī, iespējams, sasniedz pat 200 gadu vecumu. Noslēpumainie dziļūdens milži varbūt nav gluži nemirstīgi, taču tiem ir zināma ļoti ilga mūža recepte.

(Pēc žurnāla „Ilustrētā Zinātne”)



Metodiski ieteikumi

1. Pirms atstāstījuma rakstīšanas skolotājs var ar skolēniem pārrunāt, ko viņi domā par zemūdens pasauli, vai tā viņus saista, ko viņi ir lasījuši, redzējuši, uzzina kādus faktus.
2. Skolotājs var iepazīstināt ar atstāstījuma tematu un demonstrēt skolēniem žurnālu „Ilustrētā Zinātne”. Uz tāfeles ir uzrakstīti izceltie vārdi.
3. Skolotājs iepazīstina ar atstāstījuma rakstīšanas gaitu. Kad teksts tiek lasīts pirmoreiz, skolēniem jākonstatē, cik teksta daļas viņi uztver un par ko ir teksts. Kopīgās pārrunās pēc lasīšanas skolēni noskaidro, ka tekstam ir 3 daļas un teksts ir par milzīgajiem dziļūdens iemītniekiem. Skolotājs var uzdot vienkāršus jautājumus par tekstu.
4. Otrās lasīšanas laikā skolotājs piedāvā skolēniem papildināt domu karti. Tā, protams, tiek pārrunāta.
5. Lasot trešo reizi, katrs skolēns strādā individuāli, pierakstot vārdus, ko nesaprot, vārdus, kurus gribētu atcerēties u.tml. Pēc teksta nolasīšanas skolēni var uzdot jautājumus.
6. Skolēni, izmantojot savus pierakstus, raksta atstāstījumu.
7. Pēc atstāstījuma uzrakstīšanas skolotājs vēlreiz lasa atstāstījuma tekstu, lai skolēni varētu pārbaudīt kāda vārda rakstību, kādu konstrukciju u.tml.
7. Atstāstījumu var vērtēt, izmantojot tabulu.

	Saturs	Secīgums	Teikumu veidojums	Ortogrāfijas kļūdas	Interpunkcijas kļūdas
3	Saturs pilnībā atklāts. Nav faktu kļūdu.	Saturs atklāts secīgi un plānveidīgi.	Teikumu konstrukcija pareiza. Ir skaidras teikuma robežas. Ir dažādas uzbūves teikumi.	Ir 1–2 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 1–2 interpunkcijas kļūdas.
2	Saturs pamatā atklāts. Ir 1 faktu kļūda.	Saturs pamatā atklāts secīgi un plānveidīgi. Ir 1 neatbilstība secīgam.	Teikumu konstrukcijas ir pareizas. Lielākoties ir skaidras teikuma robežas. Pamatā ir vienkārši teikumi.	Ir 3–4 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 3–4 interpunkcijas kļūdas.
1	Saturs atklāts konspektīvi. Ir 1–2 faktu kļūdas.	Saturs reizēm ir neplānveidīgs, haotisks. 2–3 neatbilstības secīgam.	Teikumu konstrukcijas pamatos ir pareizas. Reizēm ir neskaidras teikuma robežas. Teikumi ir primitīvi.	Ir 5–7 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 5–7 interpunkcijas kļūdas.
0	Saturs pamatā nav atklāts. Ir 3 un vairāk faktu kļūdu.	Saturs nav secīgi un plānveidīgi atklāts.	Teikumu konstrukcijas kļūdainas. Neskaidras teikuma robežas. Primitīvi teikumi.	Ir vairāk par 7 ortogrāfijas kļūdām.	Ir vairāk par 7 interpunkcijas kļūdām.

Punkti	15	14	13	12	11–10	9–8	7–6	5	4	3 un mazāk
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

10. nodaļa. Urrā! Brīvlaiks ir klāt!

Apakštemati un mācību stundu saturs		Mācību grāmata	Darba burtnīca	Skolotāja grāmata
Labs darbs, kas padarīts				
1. st. Sakāmvārdi par mācīšanos. Stāstījums par savu mācību darbību. Interpunkcijas un ortogrāfijas normu atkārtojums.		204., 205. uzd.	101. uzd.	1. pielikums
2. st. Stāstījums un pārrunas par latviešu valodas apguvi. Savas mācību darbības izvērtēšana. Stila kļūdu labošana.		206., 207. uzd.	102., 103., 104. uzd.	1. pielikums
3. st. Humoristisks stāstījums un tā prezentācija. 6. klases mācību satura atkārtojums.		208., 209. uzd.	105. uzd.	1. pielikums
Sveika, vasara!				
4. st. Esmu veiksminieks!		210. uzd.		2. pielikums
5. st. Vasaras ieceres un vēlējumi klasesbiedriem.		211. uzd.		
Paredzamais rezultāts	Valodas kompetence	Nostiprina zināšanas un izpratni par apgūtajiem jēdzieniem un jautājumiem. Pilnveido interpunkcijas un ortogrāfijas prasmes.		
	Komunikatīvā kompetence	Jautā, atbild uz jautājumiem, diskutē un stāsta par savu mācību darbību. Izsaka viedokli par pašapziņas celšanu. Stāsta par savām iecerēm vasarā. Raksta humoristisku vēstījumu. Raksta vēlējumus klasesbiedram.		
	Sociokultūras kompetence	Mācās izprast valodas apguves nozīmi cilvēka personības veidošanā. Veido pozitīvu attieksmi pret latviešu valodas mācībām.		
	Mācību kompetence	Mācās izvērtēt savu mācību darbību.		

Komentāri

- Iesākot tematu, skolotājam jāpārrunā ar skolēniem, cik nozīmīgi izvērtēt savu darbību un pārrunāt ne tikai rezultātus, bet arī pašu mācību procesu. Būtu labi, ja skolotājs skolēnus virzītu uz refleksiju par mācību darbības izvērtēšanu visa mācību gada garumā. Vajadzētu arī pārrunāt mācību grāmatas attēlos redzamo un sekmēt klasē pozitīvas gaisotnes un attieksmes veidošanos pret skolu un mācībām.
- 205. uzd. skolotājam vajadzētu darba gaitā sekmēt daudzveidīgu vārdu savienojumu veidošanu. 205.3. uzd. var veikt arī mutiski.
- Pēc 206. uzd. veikšanas kā mājasdarbu 2 vai 3 skolēniem varētu uzdot veikt anketu apkopošanu. Nākamajā stundā skolēni var iepazīstināt ar to rezultātiem.
- 207. uzd. skolotājs kopā ar skolēniem vēlreiz var sameklēt lappusi katra temata sākumā, kurā ir rakstīts, ko tajā apgūs. Daļa skolēnu var strādāt patstāvīgi, bet daļa šo uzdevumu veic ar skolotāja palīdzību.
- 209. uzd. skolēni var sagatavot viens otra uzrakstīto stāstījumu un nolasīt to klasē.
- Darba burtnīcas 105. uzd. skolotājs var piedāvāt atrodamos jēdzienus. Darbu var arī individualizēt; daļa skolēnu meklē jēdzienus patstāvīgi, bez atbalsta, bet citiem skolotājs piedāvā atbalsta materiālu.
- 211.2. uzd. skolēniem vajadzētu jau iepriekš sagatavot novēlējuma kartīti.

- Lai kāds skolēns nepaliktu bez vēlējuma, pirms 211.2. uzd. veikšanas var klasē izlozēt, kurš kuram rakstīs vēlējumu.
- Arī skolotājam vajadzētu pateikt skolēniem paldies par darbu un novēlēt jauku vasaru.

1. PIELIKUMS

Atbildes

Mācību grāmatas 204. uzdevums

1. Kamēr dzīvo, tikmēr mācies.
2. Prāts līdz ar cilvēku aug.
3. Gudribu ar karoti neieliesi.
4. Ko skolā noslinkosi, to dzīvē neiegūsi.
5. Tu mācies dzīvei, bet ne skolai.
6. Bez izglītības kā bez acu.

Darba burtnīcas 101. uzdevums

Kalnā visus sagrāba ass un skarbs vējš.

Te bija jauna pasaule. Tā atšķīrās kā grāmata, bija bezgala tāla un plaša, te atkal sarāvās šaura un maza. Kalna galā izcēlās baltas mājas, gaišzaļas birzis. Meži un lauki, pļavas un mākoņi gāzās Annelei virsū un gribēja nospiest. Viņa iekliedzās.

„Annele, turies! Acis platas!” uzsauca tēvs.

Annele ieplēta acis, cik vien jaudāja. Priekšā bija tēva smaidošā seja.

Darba burtnīcas 104. uzdevums

1. Pēc vakariņām mēs ar Mārtiņu sēžamies zirgiem mugurā.
2. Mums līdzī ir segas.
3. Mārtiņš bez tam vēl uzvilcis lielu, vecu ziemas mēteli.
4. Ganības ir upes malā.
5. Bet tur ir arī pļavas, un tās jāsargā, lai zirgi nenobradā.
6. Nakts ir uznākusi.
7. Mēs pļāpājam, un es nejūtu, ka aizmiegu.
8. Pamostos uz rīta pusi.
9. Vēss.
10. Man visi locekļi trīc.
11. Bet, kad uzlec saule, es esmu tikpat jautrs un spēka pilns kā arvien.

Darba burtnīcas 105. uzdevums

u	l	i	e	t	v	ā	r	d	s		p		
z	s	s	k	a	i	t	l	a	v	ā	r	d	s
r	a				e			r	i		i		g
u	z				t			b	z		e		a
n	i				n			ī	s		d		l
a	ņ				i			b	k		ē		o
	a		v		e			a	a		k		t
			e		k			s	ņ		l		n
			i		v			v	a		i		e
			n		ā	g		ā			s		
			k		r	r		r					
			ā		d	a		d					
			r		s	m		s	a	k	n	e	
ī	p	a	š	ī	b	a	s	v	ā	r	d	s	
			s		t								
			t		t	i	e	š	ā	r	u	n	a
			e			s							
			i			k							
			k			a							
			u		p	i	e	d	ē	k	l	i	s
			m			s							
			s			c							
						e							
						n							
						t							
						r							
s	a	l	i	k	t	s	t	e	i	k	u	m	s

2. PIELIKUMS

Mācību diktāts

1. **Darbs** ceļ, slinkums peļ.
2. **Acs** nobrīnās, roka padara.
3. **Akmens**, kas rit, nesūno.
4. Jo ātrāki soliši, jo īsāks **ceļš**.
5. Bēg no darba kā no **uguns**.
6. Slinkums saēd cilvēka gribu **vairāk** nekā rūsa dzelzi.
7. **Slinks** cilvēks ir kā akmens dubļos.
8. Laiskam ir daudz darba visur.
9. Slinks kā bluķis.
10. Liec rokas klēpī, kar zobus vadzī.

Metodiski ieteikumi

1. Pirms diktāta vajadzētu noskaidrot vārdu *pelt*, *laisks*, *bluķis* un frazeoloģisma *kārt zobus vadzī* nozīmi.
2. Jāpārrunā izcelto vārdu pareizrūna un pareizrakstība un jāpamato tā.
3. Jāpārrunā garo patskaņu rakstība vārdos *nobrīnās*, *īsāks*, *ātrāki*.
4. Jāpārrunā vārdu *akmens* un *dzelzs* locīšana.
5. Diktātu skolēni nolasa ar pieturzīmēm un pamato tās.